פולע טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע זעה 4 זייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראשען הײנט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 60	Łódź, Piątek, 10 marca 1933 r.	עלפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, י״ב אדר תרצ״ג	№ 60

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

הילפס-קייט לטובת „לינת החולים"

לאדזער יודען! נערענקט איז די טויזענדער פעראריטמע און הילפס-בעדערפטיגע יודען פון אונזער שטאט, וואס נויטיגען זיך אין דער מעדיצ. הילף און שטיצע פון „לינת החולים"! נעמט אנטייל אליין אין דער הילפס-קייט און רופט ארויס אייער פריינד און בעקאנטע

יעדער יוד דארף זיך פרייוויליג בעשטייערן פארן „לינת החולים"! פרטים זעה 14. זייט אין „נייעם פאלקסבלאט"

BROWAR i FABRYKA KWASU WĘGLOWEGO

SUKCESORÓW K. ANSTADTA Spółka Akcyjna

tel. 122-31

Łódź, Pomorska 34/36.

עמפפעהלט אויף פורים איהרע פיינע קוואליטעטס-בירען: Jasne-wyborowe

און בייעריש, דונקעלע זיס ביער

בעמערקונג: מיר בעטען די ג׳ קונדשאפט. אז זיי זאלען ביים איינקויף אכטונג געבען אויף אונזער פירמע. אלע אונזערע פעסלעך ביר זענען מיט אונזערע איינגעברענטע פירמע בעצייכענט.

נכנס יין יצא סוד!

דער סוד איז שוין לאנג ענטדעקט, אז די בעסטע און געשמאקסטע ווייגען, וועלכע זענען אנערקענט געווארען פון די גרעסטע מבינים אין גאנץ פוילען, זענען פון דער איז לאדז גוט-בעקאנטער פירמע

„HALWIN" אינה. הערש ליבערמאן, לאדז, פולנאצנא 10 טעלעפאן 219-40

ספעציעל צייכענט זיך אויס די אונגארישע סארט Nr. 2000 אויף וואס מיר מאכען אויפמערקזאם די ג׳ קונדשאפט.

אלע יודען קויפען ווייז אויף פורים, נאר ביי דער פירמע ה. ליבערמאן, פולנאצנא 10,

און אין אלע ווייז בעשעפטען און רעסטאראנען. מ׳בעט אויפמערקזאם צו זיין אויף דער פאבריק-מארקע „Halwin" אויך צו בעקומען ליקערען, קאניאקען, שפירט חמצ׳דיגען און פסח׳דיגען.

געז. „טאז" איז לאדז.

מארגען, שבת, דעם 11-טען מערץ 1933, 10 א זייגער אווענד קומט פאר אין מעבער-געזאנג-פעראיין, פיעטריקאווער 243

א גראנדיעזער דאקטוירים-באל

לטובת די זומער-קאלאניעס אין „טאז" פערבונדען מיט פערשידענע אטראקציעס! גלענצענדער דזשעז-ארקעסטער!

רייכער און ביליגער בופעט! בילעטען צו בעקומען אין „טאז", נאוואמיעסקא 3 און ביי דער קאסע פון איינגאנג.

א גרוס פון ארץ-ישראל!

א פריילעכען פורים וועט איהר פערשאפען מיט א משלוח-מנות פון

תוצרת ארץ-ישראל

ספעציעלע שעהן דעקארירטע קוישען מיט ארץ-ישראל-פראדוקטען.

זונטאג פורים אפען א גאנצען טאג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.

לייגט נישט אפ אויף דער לעצטער מינוט — קומט אין „תוצרת ארץ-ישראל" שרודמיעסקא 1, טעל. 193-42.

50 יאהר ראשון לציון

אלע יודען! שיקט משלוח-מנות לפורים נאר ארץ-ישראל׳דיגען כרמל-ווייז, ווייל דאס יאהר איז דער „כרמל"-ווייז דער ביליגסטער

ליגט אכט אויף די פרייזען:

		פריהער	
עין-גדי	„	10.35	7.— זל.
אליקאנט	„	9.— זל. איצט	6.— „
ברזל	„	11.25	9.25 „
מעדאק	„	7.20	5.60 „
מושקאט	„	9.50	6.50 „

קויפט און פערשפרייט „תוצרת הארץ". הויפט-פעקויף: פעטריקאווער 23 קארא טעלעפאנען 193-42 און 152 49

דו מוזט זיך צואיילען

אויב דו ווילסט, אז דיין אמעריקאנער קרוב זאל דיר צושיקען

א פעקל בגדים אויף פסח!

1) די דארפסט נישט ארויסבעקומען פון דער מאכט קיין ארימקייטס-צייגניש („שוויאדעצטווא איבוסטווא"),

2) וועסט נישט דארפען אפצאהלען קיין צאל פון אויסלענדישע פעקלעך, וואס ווערען געשיקט מיט דער פאסט,

3) וועסט בכלל נישט האבען קיין שום קלאפאט און דאס פעקל בעקומען צוגעשיקט אהיים,

4) דיין קרוב וועט נישט דארפען געהן מיטן פעקל אין פוילישען קאנסולאט.

אויב דו וועסט שרייבען דיין קרוב אין ניו-יארק אדער ברוקלין, אז ער זאל דיר דאס פעקל קליידונג, וועש, שוכווארג שיקען דורך דער

Polish Atlantic Shipping Co. of America

79 Norfolk Street (near Delancy Street) NEW-YORK, N.Y., America

שנייד אוים דעם אדרעס און שיק איהם איבער דיין אמעריקאנער קרוב, שרייב איהם שוין היינט. וועסט נאך רעכטצייטיג בעקומען פון אמעריקע

א פעקעל בגדים אויף פסח!

לאכט נאר נישט!

המן-טאש

לאכען וועט איהר, ווען איהר וועט קויפען די

טעגליכער ארגאן פון אב—נעק

ערשיינט מפורים לפורים

די המן-טאש קלאפט המנ׳ען און לייענט די מגילה, אז די אויגן גהען איבער.

די המן-טאש האט א „ראנדע-וואו" מיט ושתי׳ן.

די המן-טאש שמועסט זיך אויס מיט אינזערע וויזתא׳ס אין סיים, שטאט-ראטען, גמינע, חברות א. אז. וו.

די המן-טאש איז אנגעפיהלט און אנגעפראפט מיט כל-טוב פון שענסטען און בעסטען.

די המן-טאש האט א ים קאריקאטורען און א שפע פון פורים-הומאר.

די המן-טאש קאסט איינגאנצען 15 גראשען.

איז צו בעקומען ביי אלע ציימונגס-פערקויפער.

קינדער=שפּילצייג
לעצטע נייהייטען
אין גרעסטען אויסוואהל
— צו בילינגסטע פרייזע —

„Pociecha Dziecięca"
זאוואדזקא 6, אין הויף, לינקס, I שטאק.
בעמערקונג: אויף אלע פערווארגנגען עמפפעהלען מיר אויך קאמים פערטיגע קאטיליאן-אבען
צו פאבריקס-פרייזע.

23 קומט און איהר וועט זיך איבערצייגען! 23
אז אמבעסטען און אמביליגסטען
קויפט זיך צום בעפארשטעהענדען פריהלינג און זומער-סעזאן
די נייעסטע הערען- און דאמען-שטאפען
פון די בעסטע בילעצער, טאמאשאווער און לעבאנערדט'ס סחורות
נאר אין דעם בעוואוסטען טוך- און קארט-געשעפט פון
M. TAZBIR
לאנגיעהריגער מיטארבייטער פון דער געוועזענער פירמע כ. מילגראם
לאדז, פּיעטריקאווער 23, טעל. 39-226, פראנט, 2-טער שטאק
הורט און דעטייל! רעיעלע בעהאנדלונג!
23 געדענקט דעם אדרעס! 23

3 דאס לאנגיעהריגע בעקאנטע און רעיעלע 3
טוך און קארט=געשעפט
HERMAN OŁOSKI
(עקזיסטירט פון 1910)
לאדז, 3 נאוואמיעסקא 3 טעל. 114-92
פראנט 2-טער שטאק
בעזיצט אויף לאגער צום פריהלינג און זומער-סעזאן
דעם גרעסטען און שענסטען אויסוואהל פון די
נייעסטע הערען און דאמען-שטאפען
אין זעמטליכע פארבען און מוסטערן פון ענגלישע, בילעצער, טאמא-
שאווער סחורות א. א. — גענויע פאבריקס = פרייזען!
3 געדענקט די אדרעס! קומט און איבערצייגט אייך! 3
רעיעלע בעהאנדלונג!

דאס בעקאנטע טוך= און קארט=געשעפט
פון די ג. מיטארבייטער פון דער פירמע ב. גוטטער
wł. A. J. WINKLER
לאדז, 4 נאוואמיעסקא 4, טעל. 159-12
פראנט, 1-טער שטאק, לינקס די טיר
עמפפעהלט צום בעפארשטעהענדען פריהלינג און זומער-סעזאן דעם גרעסטען אויסוואהל
פון די נייעסטע הערען= און דאמען=שטאפען
פון די נייעסטע פארבען און מוסטערן פון די בעסטע
בילעצער, טאמאשאווער און לעבאנארדטס סחורות
קאנקורענץ-פרייזען! •• רעיעלע בעהאנדלונג!
נערענקט דעם אדרעס! קומט און איבערצייגט אייך!

אכטונג, קינדער!
זונטאג, דעם 12 מערץ, קומט פאר אין סקאלא-טעאטער
פינקטליך 11.30 פארמיטאג א הערליכע פורים-רעוויו
אונטער'ן פראטעקטאראט פון
קאנסול מאקס קאהן
„קינדער פאר הונגעריגע קינדער"
מיט זעהר א רייכן פראגראם אויסגעפירט דורך קינדער, וואס בעשטייט
פון טענץ, דעקלאמאציעס און פורים-פאראדיעס.
די הכנסה איז בעשטימט פאר דער
„קינדער-היים" ביי דער געז. „נותן לחם"
פרייזען פון 49 גר. ביז 2.50 זל.

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choroby skórne weneryczne i moczopłciowe
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8^{30} do 10
1 — 2^{30}, od 6 do 8^{30} w
w niedzielę i święta od 10—1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

שבת, ד. 11 מערץ 1933 10 אוו. קומט פאר אין לאקאל
פון די האנדעלס-אנגעשטעלטע אל. קאשטשושקי 21
א גראנדיעזער
פורים-קאנצערט-ראוט
לטובת דער קוך ביי דער געז. „עזרת עניים"
פערבונדען מיט א פערשידנארטיג פראגראם.
ארטיסטישע אויפטריטען, דזשאז=ארקעסטער, טענץ ביז פריה
רייכער און בילינגער בופעט.
בילעטען צו בעקומען ביים ערווינגאנג אין זאל.

גרויסער פורים=באל
מארגען, שבת, ד. 11 מערץ 1933 9.30 אוו. קומט פאר
אין די הערליכע זאלען פון רעסטאראן געדולד פעטריק. 35
א גרויסער און פרעהליכער
פורים=באל
מיט פיל אטראקציעס. מען וועט אויסוועהלען א באל-קעניגין,
פאסט, טענץ ביז'ן גרויען טאג, פערגרעסערטער דזשאז-ארקעסטער
אונטער לייטונג פון ה' זילבערשאץ, בילינגער בופעט אויפ'ן ארט.
די לייטונג.

אגודה לזמרה ולספרות עברית „הזמיר" אל. קאשטשושקי 21
מארגען שבת, דעם 11 מערץ, 9,30 אווענד
דער פרעהליכסטער
פורים=באל
גאלדשטיין, דזשיגאן, לעווקאוויטש.
מענער-קווארטעט ובר. גרינוואלד, הערט און שארפשטיין,
ציגיינער=כאר א.א. ערשטקלאסיגער דזשעז=ארקעסטער
טענץ ביז אינדערפריה.

דעם 9-טען מערץ איז נאך לאנגע און שווערע ליידען
געשטארבען אונזער געליבטסטע
נ"ע אלגא
פעפערמאן
די לויה קומט פאר היינט, דעם 10-טען מערץ 11 א
זייגער פארמ. פון טרויער-הויז, שרודמיעיסקא 48, וועגען
וואס עס טיילען מיט אין טיפען טרויער
די פאמיליע

ווייכטיג פאר חתנים און כלות!
לכבוד פורים
עמפפעהל איך א רייכען אויסוואהל פון
די שעהנסטע דעקארירטע
שלח מנות=קויבער
פון די בעסטע און פיינסטע אויסלענ-
דישע און פאלעסטינער פרוכטען, דעלי-
קאטעסען און שעהנע באמבאניערען
— צו ביליגע פרייזען —
אויסוואהל פון פאלעסטינער כאלווע צו
2.40 א קילא, פייגען און טייטלען איז
צו בעקומען אין דעם פרוכטען-געשעפט
„ITALJA"
שרודמיעיסקא 10, טעל. 188-01

אכטונג!
א גרויסער אויסוואהל פון שעהן=
דעקארירטע און ביליגע
פרוכט=קויבערס
אויף פורים
צו בעקומען אינם לאנגיעהריגען
פרוכט און דעליקאטעסען-געשעפט
ט. גאלדבערג
11=טער ליסטאפאד 32
(קאנסטאנטינער)
טעלעפאן 186-57

אויף פורים
טארטען
ווי אויך זעמטליכע צוקער-געבעקס
אמביליגסטען
קען מען נאר בעקומען אין דער
בעקאנטער צוקערניע פון
נ. וויינבערג פעטריקאווער 38

פאר מאגענליידנדע
ראבארבער-וויין
אין פרימא=קוואליטעט
צו ביליגע פרייזען
צו בעקומען אין דער וויינהאנדלונג פון
E. SZYKIER
Północna 1, tel. 107-84

אלע דארפען וויסען!
צום זומער=סעזאן בעקומט איהר
רעשטען
פון די בעסטע קוואליטעטען
בילעצער, טאמאשאווער און אנדערע נייעסט-מאדערנסטע
מוסטערן פון הערען= און דאמען=שטאפען
פאר מענער אויף אנציגער, אויף פאלטענס
מיט 30% בילינגער
פאר דאמען אויף פאלטענס, אויף קאסטיומען
נור ביי
קומט און איבערצייגט אייך!
געדענקט דעם אדרעס
R. Szczęśliwy
5 נאוואמיעסקא 5 פראנט, II שטאק.

געזעלשאפט „קולטור-ליגע" אפטייל נג אין ראדוש, —
בושעשינער 23, טעל. 191-15
מארגען, שבת, דעם 11-טען מערץ, פינקטליך 10 אווענט קומט פאר
אין דעם ספעציעל דעקארירטען ווארשאווער זאל, פאלודניאווא 36
א גראנדיעזער פורים-ראוט
אונטער דער אנפירונג פון בעליבטן ארטיסט פון שטאטישן טעאטער
מיכאל זניטש
די פארוויילונג דויערט ביז אינדערפריה. / בילינגער בופעט.
ספעציעלע אטראקציעס. / טענץ אונטער דער לייטונג פון א
ערשטקל. באלעטמייסטער. / בעסטער דזשאז=ארקעסטער
בילעטען צו 1.50 (פאר מיטגל. הנחות) שוין צו באקומען אין „קולטור-ליגע" און ביים ערייננגאנג

יין כשר!
ביילער צעבביק פון דער בעוואוסטער וויין= און מעהד=פאבריק
פירמע „פראגרעס"

נצמונגעק אדער Nr.	קווארט 0.9	באט-שאנקע 0.6	האלבע באטשאנק. 0.3	פירטעל ליטער 0.25	0.1
ריינער זיס ראדז. וויין	1.90	1.35	–	0.55	0.25
אלט טארקא	2.00	1.45	–	0.65	0.30
Nr. 6	2.25	1.60	0.85	0.70	0.35
Nr. 7	2.55	1.80	0.95	0.80	–
Nr. 8	2.80	2.00	1.05	–	–

אלע אנדערע סארטען ווינען זענען בעדייטענד רעדוצירט געווארען.
צוליב דער בעקוועמליכקייט פון אונזערע ג' קונדשאפט פון גרינעם מארק
בעקומט מען אונזערע וויינען ביי ה' פולווערמאכער. גרינער מארק 6
טעלעפאן 150-78. מיט אכטונג
וויין= און מעהד=פאבריק
אלטער מארק 2, טעל. 184-82
הורט-פערקויף נאר אין פאבריק אלטער מארק 2
איינצעל-פערקויף נאר אין פראנט-געוועלב אלטער מארק 1.
1-טע בעמערקונג: פירמאטע פירטעל-ליטערדיגע פלעשלעך ווערט צוריקגעצאהלט
5 גר., בעטשענקעס און קווארטען פלאשען צו 10 גר. 2-טע בעמערקונג: סטעמפעל-
מארקען, האקסלען און פאסט-מארקען, ווערט פערקויפט צו נאמינאל-פרייזן. 7144

קמח חטים כשר לפסח
תחת השגחת הראבינאט דפה

אונטער דער אויפזיכט פון היגען ראבינאט ווערט אונזער מיהל געכשר'ט מאנטאג, ט"ו אדר ד.י. און אזוי ווי ס'פיריגע יאהר, וועלען מיר דאס שענסטע מעהל צושטעלען פאר אונזערע ג' קונדען, דערפאר נישט צו פערגלייכען מיט דער פראווינץ, וואס אויסער שלעכטעס מעהל און נישט שעהנעס. קענען זיי ביי דער ליפערונג נישט נאכקומען אזוי ווי מיר, וואס ערפילען יעדענס פערלאנג.

מיט אכטונג

„ELEKTROMŁYN"
Łódź, Zakątna 47, tel. 147-40.

בעמ.: בעשטעלונגען קענען אנגענומען טעלעפאניש אדער טעלעפ. 147-40.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז די

זייף=פאבריק
פון **I.D. Zelechowski w Łowiczu**

וואס עקזיסטירט זייט 1862 י. געפינט זיך איצט אונטער דער פירמע

Żelechowski i Czernilowski
Sp. z ogr. odp.

האט ערעפענט אין לאדז, אלטשטאט 15, לינקע אפיציגע, פארטער. א סאנסיגנאציאנס=לאגער, וואס איז פערזעהען מיט אלע סארטען זייף צו קאנקורענץ-פרייזען.
מיר בעטען צו בעזוכען אונזער לאגער, כדי זיך צו איבערצייגען וועגען דער גוטסקייט און בילינקייט פון אונזערע אויסארבייטונגען!

מיט אכטונג **Zelechowski i Czernilowski**
Sp. z ogr. odp. Lb6

בעקאנטמאכונג.
דערמיט טייל איך מיט דער געעהרטער קונדשאפט, אז דאס

הערען=שניידער אטעליער
מ. ד. קוטשינסקי
פריהער זגערזשער 15, האט זיך איבערגעטראגען אויף

28 זאוואדזקא 28
פראנט 1=ער שטאק

כ'נעהם אן בעשטעלונגען לויט די לעצטע אויסלענדישע מאדעלען רעעלע בעהאנדלונג! פינקטליכע אויספיהרונג! מעסיגע פרייזען! און כ'בעט די ג' קונדשאפט מיך אויך ווייטער צו בעזוכען.

מיט אכטונג
מ. ד. קוטשינסקי, זאוואדזקא 28.

שפארען געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארון"
לאדז, נאוואמיעסקא 30, טעל. 210-58

וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון **גוטען קידוש=וויין**
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער. אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהד.

Dr. med. J. SCHORR
פון **IWONICZ**
ספעציאליסט
פאר הארץ און סקלעראזא=קראנקהייטען
וואוינט יעצט אין לאדז

גדאנסקא 11, טעל. 226-85
2866 נעמט אן טעגליך פון 4–6 נאכמיטאג.

וויכטיג פאר דער ארימער לאדזער בעפעלקערונג!
דער
אמבולאטאריום
ביים פעראיין **„לינת המשמורים"**
זשעלאזנא 26, טעל. 242-55
אפען טעגליך פון 10 ביז 5 נאכמיטאג
אין דרינגענדע פעלען ביז 8 א זייגער אוונט
ערטיילט מעדיצינישע הילף אויפן ארט.
שיקט אויך ארויס דאקטוירים-ספעציאליסטען מיט וויזיטען אהיים.
נעהמט אויך אן געבורטען און אלע ארט אנאליזען. מינימאלע אבצאהלונג.
די פערוואלטונג. 885

Z intencji zaślubin
panny **Heli Borensztajnówny**
z panem **Willy Birmanem**
najserdeczniejsze życzenia składa
PINKUSOSTWO WAJNTRAUB.

דער פריזיר-אנשטאלט
א. ליבעסקינד, קילינסקיעגא 16

מאכט בעקאנט, אז צוליב דעם הערשענדען קריזיס און ארבייטסלאזיגקייט האב איך בעשלאסען צו רעדוצירען די פרייזען ביז צום מינימום:

פאר דאמען
שערען — — — — 40 גר.
אנדולאציע — — — 50 „
קאפ-וואשען און טרוקענען 80 „

מאניקיר
50 גר.

פאר מענער
ראזירען מיט קאל. וואסער 15 גר.
שערען — — — — 25 „
קאפ-וואשען — — — 50 „
עלעקטרישער מאסאזש — 50 „

פרייטאג, שבת און ערב יום-טובים:
פאר דאמען
שערען — — — — 50 גר.
אנדולאציע — — — 70 „
פאר מענער
ראזירען — — — — 20 גר.
שערען — — — — 30 „

פארבען האר און ברעמען מיט „HENNE", צו מינימאלסטע פרייזען.
נישט קוקענדיג אויף די בילינע פרייזען ווערט די ארבייט אויסגעפיהרט דורך ערשטקלאסיגע פאכלייט.
קומט און איבערצייגט אייך!

בעקאנטמאכונג
די פערוואלטונג פון יודישען קריגס-אינוואלידען, אלמנות און יתומים - פערבאנד אין לאדז מאכט בעקאנט, אז שבת דעם 11-טען מערץ ד. י. פינקטליך 3 נ.מ. קומט פאר אין לאקאל פון צענטראלע האנדווערקער, זשעלאזנא 10 א, די יעהרליכע

אלגעמיינע פערזאמלונג
מיט פאלגענדע טאג - ארדנונג: 1) ערעפנונג; 2) וואהלען פון פרעזידיום, 3) טעטיגקייטס-בעריכט פון דער פערוואלטונג און קאסע; 4) בעריכט פון דער רעוויזיאנס - קאמיסיע; 5) דיסקוסיעס; 6) וואהלען צו דער פערוואלטונג: רעוויזיאנס-קאמיסיע און חברים-געריכט; 7) פרייע פארשלעגע.
בעמערקונג: אויב צו דער בעשטימטער שעה וועט נישט זיין די געהעריגע צאהל מיטגלידער, דאן קומט פאר די פערזאמלונג מיט א שעה שפעטער בײ יעדער צאהל.
די פערוואלטונג 1247

בעקאנטמאכונג.
940

לעצטענס האבען זיך בעוויזען אין פערקויף געמיינע סארט ליכט, וועלכע טריפען און קאפטשען, און דערמיט פעראורזאכען זיי א חילול שבת און פערשאפען פיל פערדרוס די ג' קאנסומענטען

דעריבער: ווער עס וויל האבען דעם אמת'ן עונג שבת דער זאל פאדערן נור אונזערע אויסארבייטונגען.

פערזעהען מיט פאלגענדע עטיקעטען מיט דער אויפשריפט

ALICJA סטעארין=קאמפאזיציע
HAOR סטעארין Nr. 1
HERKULES (LUX) סטעארין פרימא

גאראנטירט אלס גוטע קוואליטעט.
איבעראל צו בעקומען.

„SWIECA"
S. z o. o.
w Łodzi.

שיטלעז
בעקומט מען בײ הערש סקווערא 15.

וויכטיג פאר די, וואס פאהרען נאך ארץ=ישראל!
און ווילען זיך ערלערנען שנעל און גרינדליך א פאך קאן זיך ערלערנען דאס עלעקטרישע פאך ווי אויך פלענער-צייכנינג טעארעטיש און אויך פון פראקטיק דורך זעהר א קורצער צייט, לויט א נייעסטער מעטאדע. די קורסען פאר עלעקטרע פערזאנען ווערען געלערנט אין דער יודישער שפראך פון 8—10 אוו.
צעגעלניאנא 17. רעכטע אפיצ. 3-טן איינגאנג פארטער, וואוינונג 37, פון 8 ביז 10 אוועגד.
בעמערקונג: יעדער, וועלכער ענדיגט דעם קורס בעקומט א צייגניש.

טיילערער צאהל איך פאר 50%
ב-ילאנסען, גאלד, זילבער, פערל, גאלדענע ציין, און לאמבארדאווע קוויטעס.
M. H. LISSAK, 5 Piotrkowska 5

אויגען=קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פיאטריקאווער 90, טעל. 221-72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפעראציע א.ז.וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9—1 און פון 4 ביז 7.30 אוועגד.

Dr. Wajnberg
ספעצ.פון לונגען- הארץ-און סקלעראז-קראנקה.
ציגעל=גאס 11, טעל. 126-02
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—4 און 8—9 אוועגד.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאנא 15 טעל. 149-07.
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער - שוועכע בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג
נעהמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—8 אוועגד,
זונטאג פון 9—1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

צאהן-ארצט
J. ROZIN-REICHOWA
האט זיך איבערגעצויגען
אויף **38 זגערזשער 38**
(געגענאיבער זגערזשער 15)
נעהמט אן פון 10—2 מיטאג און 4—7 נאכמ.
צו לעטשניצע-פרייזען.

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר דעם געעהרטען פרעזעס
יצחק שטיינבערג
צו דער פערלאבונג פון זיין זוהן און עהרען - מטקר. גרשון שטיינבערג מיט פרל. גניא שינאלענצקא
זאל זייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין.
די פערוואלטונג פון דער תלמוד תורה „בית יוסף" 1222

ריטען ברילען און בינאקלען
נאר 50 גר. אויף לאנגער פערשידענע ברילען און גלעזער
M. J. HERSZKORN, Śródmiejska 1

א געוועלב מיט א גרויסע שטוב
אויף נאוואמיעסקא 19
זאפארט איבערצוגעבען.
צו ערפאהרען ביי י. שווארץ אין דעם זעלבען הויז.

פאליסען - בעזיצער און גלויבינער פון די פערזיכערונגס=געזעלשאפטען
NeW-Jork Life, Equitable L'Urbaine um National City Bank
ווערען געבעטען זיך צו מעלדען צו ליקווידאציאנס-צוועקען צו **N. Etman, Al. 1. Maja 39, tel. 211-73.**
טעגליך 4—6 נאכמ. א חוץ פרייטאג, שבת און זונטאג.

אדהויז-אדמיניסטראטאר
אנ'ערשטקלאסיגע קראפט, בעקאנט אין אדמיניסטראציע-ענינים, קענענדיג גענוי די פליכטען און מעלדונגס - פארשריפטען, סאניטארע און שטייערן, ענערגישער און ערפאהרענער אינקאסענט, פערטרויליכער בעפולמאכטיגטער פון איינציגע הויז-בעזיצער, וויל נעהמען אין אדמיניסטראציע נאך איין הויז.
אויף פערלאנג ערשטקלאסיגע רעפערענצען פון בעקאנטע לאדזער אינדוסטריעלער.
אפערטען אונטער „Administrator" אין אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" 1269

דער פערמיטלער - פערבאנד
לאדז, פיעטריקאווער 69
מאכט בעקאנט, אז דער פעראיין האט זיך איבערגעטראגען פון פיעטריקאווער 41
אויף פיעטריקאווער 69
טעל. 242-87, קווער אפיציגע 1. שטאק
דער פעראיין נעמט אן א נטערעסאנטען פון 9 א זייגער פריה ביז 10 אוועגד. 1250

ארטאפעדישער אנשטאלט

גראמטען, גארסעטען, ארטאפעדישע אפאראטען אלער ארט, לייכטע פלאטפוס-איינלאגען נאכן פוס-שמערצען אלס נאך גיפס-אבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović
פיעטריקאווער 119, טעל. 281-81.

רעפארמאציע = פילען

מיט דער מאיקע גייסטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעוומאטיזם לעבער-ליידען, גענגען דיקקייט, אטרעטיום דאס קומען בלוט אין קאפף, שטילען די יסורים פון העמאראידען, רייניגען דאס בלוט און ביי ניינגבענגען צו אפסטרוקציע — זיינסטיג דורכדרייעניגונגס-מיטעל.
צו געברויכען 1 אדער 2 פילען א נאכט פרייז פון א שאכטעל 1,35.
צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן גייסטליכען (Zakonnik)
Fabr. Chem. „L E K", Warszawa.

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען און דענטיסטישער קאבינעט
11 בושעושינער 11
טעלעפאן 137-63
עס נעהמען אן דאקטוירים ספעציאליסטען:
שיפמאן, וואלינסקי, שמירגעלד, קערשנער, לוביטש, שמערלאוווסקי, סלאבאדסקי, זאלצוואסער. איציקזאן, קראסאווסקי, יאסובזאן און דענטיסטין סטאראפאלסקא.
אוויזיט ביז 3 ג"ם 3 זל.

אנטי־יודישע עקסצעסן אין זאקסען

ראבירט יוד. געשעפטען און געשלאגן פוילישע יודען — פוילישער קאנסול אינטערווענירט אין דייטשען אויסערן־מיניסטעריום

ל ײ פ צ י ג, 9 (ספ. טעל.) איבער זאקסען האט זיך נאכטען פערשפרייט א כוואליע פון אנ׳אנטיסעמיטער בעוועגונג.

פון פערשידענע ערטער אלארמירט מען וועגען מאסען־געשלאגען און פערפאלען פון פוילישע יודען. עס זענען אויך פארגעקומען א סך ארעסטען צווישען יודען אהן שום ספעציעלע זכות.

אין צוויקוי און אין פאלנענשטיין האט מע ארעסטירט די פוילישע יודען, דורך דער געהילף־פאליצײ, וואס בעשטעהט פון מיטגלידער פון די שטורם־אפטיילונגען.

די יודישע געשעפטען ווערען צוראבירט צווישען די יודען הערשט א גרויסער פאניק און בעמיהען זיך אויף צו פערקויפען און צו פערלאזען ס׳לאנד.

אין לייפציג און אין קאמיענין האט מען געשלאגען א סך יודען, א 60־יעהריגען יודישען זקן האבען היטלעריסטען פערהאלטען אין גאס און איהם מערדערליך צושלאגען.

דער פוילישער קאנסול אין לייפציג האט וועגען די געשעהענישען טעלעגראפיש מודיע געווען דעם פוילישען קאנסול אין פוילען און געבעטען א שנעלע אינטערווענץ אין דייטשען אויסערן־מיניסטעריום.

ל ײ פ צ י ג, 9 (ספ. טעל.)

בישט קוקענדיג אויף דער אינטערווענץ פון פוילישען קאנסול, האט דער זאקסישער אויסערן־מיניסטער ווייטער בעפוילען 15 פוילישע יודען אין דרעזדען זאלען פערלאזען דייטשלאנד. מיט דער פראגע האט זיך פעראינטערעסירט דער פוילישער קאנסול אין בערלין.

היטלעריסטן דעמאלירן א יודישן האטעל

7 יודען שווער פערוואונדעט געווארען

בערלין, 9 (יט״א טעלעגראפיש).

אין האמבורג זענען היטלעריסטען אין די אורגיפארמען בעפאלען דעם האטעל „אמסטערדאם“, וואו ס׳וואוינען ס׳רוב יודען. די היטלעריסטען האבען דעמאלירט דעם האטעל. 7 יודען זענען פערוואונדעט געווארען. איינער א שווער צושטאנד זענען זיי אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

די באן־מאכט איז פעראנטווארטליך פאר משאות

און דארף צאהלען ענטשעדיגונג פאר שאדענס פון א קאטאסטראפע

ווארשא, 9 (טעלעפאניש).

אין ווארשאווער קרייז־געריכט איז געטען פארגעקומען דער פראצעס צווישען דער עקספעדיציע־פירמע פיינגאלד און דער באהן־מאכט, וועגען די שאדענס, וואס די עקספעדיציע־פירמע האט געליטען בײ דער לעצטער באהן־קאטאסטראפע בײ ראגאוו.

דאס געריכט האט אנערקענט, אז די באהן־מאכט איז פעראנטווארטליך פאר די משאות און דארף צאהלען ענטשעדיגונג פאר די שאדענס בײ דער קאטאסטראפע.

אפאזיציע פערלאזט די זיצונג פון דער בילדונגס־קאמיסיע

ווארשא, 9 (טעלעפאניש).

אונטערן פארזיץ פון דעפ. יאווארסקי (ב.ב.) איז די בילדונגס־סיים־קאמיסיע נעכטען צוגעטרעטען צו בעטראכטען די אויסבעסערונג, וואס דער סענאט האט אריינגעטראגען צום געזעץ וועגען די הויכשולען. באלד אין אנהויב פון דער זיצונג האט דעפ. סטאנישקיס (קלוב באראדאווי) אריינגעטראגען א פארשלאג אפצולעגען די זיצונג און גאך אפצעוואיטען מיט׳ן ערלעדיגען דעם ענין וועגען הויכשולען־געזעץ. בײ דער אפשטימונג איז דער פארשלאג אפגעווארפען געווארען.

דעפ. סטאנישקי האט נאכדעם ערקלערט, אז זיין קלוב פערלאזט די זיצונג און האט זיך נישט מעהר בעטייליגען אין די ווייטערדיגע בעראטונגען פון דער קאמיסיע.

די זעלבע ערקלערונגען האבען געגעבען די דעפוטאטען לאנגער (קלוב לודאווי), פיאטראווסקי (פ.פ.ס.), בריל (כ.ד.).

נאכדעם ווי זיי אלע פערלאזען די זיצונג, ווערען אנגענומען די אויסבעסערונגען פון סענאט. עס ווערט נאר אפגעווארפען די איינציגע אויסבעסערונג, אז א רעקטאר זאל אמטירען 2 יאהר, נישט 3 יאהר. עס בלייבט דערייבער 3 יאהר.

טיץ׳ס ווארען־הויז בעוואכט

פון היטלעריסטישע באנדע

בערלין, 9 (יט״א טעלעגראפיש).

א המון היטלעריסטען האט זיך היינט פערזאמעלט נעבען טיץ׳ס ווארען־הויז און געוואגען אין כאר: קויפט נישט בײ יודען. אין דער גאס איז געווארען א מהומה. ווען די פאליצײ איז אנגעקומען, זענען זיך די היטלעריסטען רוהיג פונאנדערגעגאנגען.

צושטערט די דענקמעלער

פון עבערט, ראטענוי און ערצבערגער

בערלין, 9 (ספ. טעל.).

אין צווייבריקען האבען אומבעקאנטע פערברעכער בײנאכט, צושטערט די דענקמעלער פון געוו. דייטשען פרעזידענט עבערט, געוו. מיניסטער ראטענוי און ערצבערגער.

אונגעוועהנליכע געלעגענהייט

לאדז – ווארשא און צוריק פאר 640 זל.

מיר מאכען בעקאנט אונזערע לעזער וועגען דער אונגעוועהנליכער געלעגענהייט צו בעזוכען ווארשא – וואס עס גיט די איינוואוינער פון לאדז די ארטיגע אפטיילונג פון Wagons Lits Cook אויף פיעטרקאווער 64.

דעם 19 מערץ ד. י. אין נאמענסטאג פון ערשטען פוילישען מארשאל יוזעף פילסודסקי וועלען אין ווארשא פארקומען פייערליכקייטען, וועלכע וועלען אהן צווייפעל ציהען פון גאנץ פוילען צאהלרייכע מאסען טוריסטען, וועלכע שטרעבען צו בעטייליגען זיך אין די פייערליכקייטען אדער אבסערווירען דעם טראדיציאנעלען מארש פון סעלעיובעס־בעלוועדער, אדער צו זיין אנוועזנד אויף דער רעווי אויף פלאץ פון מארשאל פילסודסקי און דערנאך אין די אווענט־שעה׳ן געגען א מינימאלען אפצאהל צו בעזוכען די שטעטישע טעאטערס אדער אין מארקיזע אקא אדער באנדע.

א דאנק די ספעציעלע בעמיהונגען פון רייזע־ביורא Wagons Lits Cook וועט דעם 19־מערץ אין די פריהמארגען־שעה׳ן אפגעהן פון לאדז קיין ווארשא א ספעציעלער אונגעוועהנליכער צוג, וועלכער וועט זיך צוקומען קיין ווארשא גאך פאר׳ן אנהויב פון די פייערליכקייטען.

דער צוריקקעהר קען פארקומען אויפ׳ן וואונש פון פאסאזשיר דעם זעלבען טאג אדער דעם צווייטען טאג אין די אווענט־שעה׳ן נאך דער ענדע פון טעאטער־פארשטעלונגען.

מיר מאכען ספעציעל אויפמערקזאם אונזערע לעזער, אז אנטיילנעהמען קען יעדער אהן אויסנאהם און די רייזע־קאסטען מיט דעם צוג נאך ווארשא בעטרעפט נאר 6 40

בילעטען אין אנ׳אונבעגרעניצטער צאהל פערקויפט די רייזע־ביורא Wagons Lits Kook אויף פיעטרקאווער 64.

FIRANKI — STORY

kapy, serwety z koronek irlandzkich, **brugge, Venis de Colbert** małopolskie i t. p. Ostatnie nowości!

Atelier Przemysłu Artystycznego

Piotrkowska 90, tel. 155-99.

די אויסצאהלונג פון די געווינסן

עס ווערט מיטגעטיילט, דאס אלערליי געווינען ווי אויך סטאווקעס פון דער יעצטיגער 5־טער קלאס ווערען זאפארט אויסגעצאהלט אין דער גרעסטער לאדזשער קאלעקטור פון

ס. יאטקא, פיעטריקאווער 22 און 66

דארט זענען אויך נאך צו בעקומען גליקליכע לאזען צו דער יעצטיגער קלאס.

1283

טעאטער „סקאלא“

מיטוואך, ד. 15־טען מערץ, 9 אווענט

פייערליכער 40־יעריגער יובילעאום פון דירעקטאר פון יודישען טעאטער

א. בעזמאן

ס׳ווערט געשפילט:

פארקויפטע נשמות

אין די הויפטראלען

אברהם מארעווסקי

קלארא סעגאלאוויטש — געניא שליט

זיגמונט טורקאוו — אלעקס שטיין

נאך דער פארשטעלונג — א פייערליכער יובל־פראגראם

ס׳נעמען אנטייל פון טעאטער „פאראייניגטע אסטיארן“ (פאקט)

א. מארעווסקי (א מאנאלאג פון 2 פאקט) — זיגמונט טורקאוו (רעציטאציעס)

געסט פון טעאטער „ארארטע“:

מאלווינא ראפעל, מרים דאלסקא, יוסף סטרוגאטש.

פון רעווי־טעאטערס אירא ערווענט, ב. נארסקי—נאזשיצא.

דועט לואים לואיסאף און ר. בעזמאן.

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

פאר געלד,

בידזשוטעריע און **לאמבארד־קוויטעס**

צאהלט די העכסטע פרייזן

איזידאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7. 8079

א געזיכערטע פרנסה

איך זוך א שותף

צו אנ׳איינגעפיהרט געשעפט מיט א קאפיטאל ביז 10000 זל. געזיכערט פערדינסט. צו ערפאהרען פאפירניק, קאמיענגא 12

ציהונג פון דער מלוכה־לאטעריע

5־טע קלאס, 1־טער טאג

50.000 zł. nr. 6475.

15.000 zł. nr.: 127347.

10.000 zł. n-ry: 36765 122068.

5.000 zł. n-ry: 6944 11221 42114 112235 138081.

2,000 zł. n-ry: 18641 plus 37533 46956 53165 53987 66529 66991 73877 75246 plus 81767 82893 120429 120788 134518 147737.

1.000 zł. n-ry: 8119 10998 24747 28364 28706 36392 37002 41560 41594 44721 44961 + 46549 + 54631 56301 67158 67505+70553 71408 72272 75163 79984 81625+ 89671 93429 99461 101395 101261+ 102647+ 103605 106208 108478 110033 115290 119876 120321 121973 126219 129686 132880 135582 134441 140351 145015 145027.

Po 250 zł. na N-ry:

43 195 321 60 63 81 490 669 767+ 926 1054 158 61 80 265 86 322 402 97 517 701 12 82+ 878 2018 23 165+ 81 273 310 52 556 650 726 999 3175 95 235 47 487 569+ 694 752 800 27 4161 86+ 510+ 15 764 871 5276 424 28 29 42+ 647 727 850+ 6044 188 305 403 42 63 521 663 781 998 7063 182 223 28 98 500 41 830 43 943 8050 124+ 80 339 435 528 626 52 758 867 86 93 962 9055 83 204 65 76 407 24 32 507 68 643 706 20 854 914 76 10083 271 315 87+ 417 22 689 95 742+ 48 99 818 23+ 922 62 11222 92 414 17 606 19 72 870+ 1103 317 422 598+ 717 899 991 92 13125 346 367 92 585+ 698+ 720 14048 143 240 440 61 636 725 41 807 15079+ 703 91 821 93 16018 78+ 108 202 300 548 742 826 17271 326 485 513 87+ 636 99 748 803 47 60 972 18043 309+ 54 443 66 73 672 764 947 19018 37+ 358 80 434 636 54 59 82 705 07 28 95 941 20059166 99 525 71 669 775 21322+ 533 81 897 22057 117 307+ 13 470 613 63+ 704 76

77 826 931 99 23105 06+ 59 653 772 24135+ 309 519+ 81 847 903+ 25101 14 19 84 97 99 238 321 453 96 567 99 602+ 18 720 826 931 97 26038 250+ 356 87 478 92 519 700 82 828 61 27004 73 289 301 435 507 70 77 938 28098 127 75 253 398 597 661 78 716 68 94 810 41 918 76 29113+ 245 374 472 530 45 658 720 963 30028 40 09 99 237 71 471 559 637 46 770 945 31080 24771 300 21 29 893 32011 78 589 94+ 712+ 42 78 858 78 99 33000 177 294 382 972 34035 308 15 21 78 95 99 544 771 911 72 97 35191 210+ 30 73 372 92 490 635 43 86 731 51+ 918 36130 274 317 434 39 564 71 673 707 99 37115 222 60 61 363 82 414 5563 91 747 84 819 22 79 909 63.

38044 56 64 108+ 71 322 92 439 630 73 951 84 39060 67 89 99 118+ 93 259+ 413 531 54 637 846 96+ 966 40003 09 34+ 78 118 42 219 552 605 710+ 940 53 96 41058 123 54+ 226 396 445+ 525 758 84 808 26 42082 322 41 46 72 424 94 570 74 97 43203 14 68 330 34 73 94 408 40 59 61+ 65 515+ 69 718 59 823 44105 62 243 72+ 326 494+ 649+ 57 838+ 93 918 45115 252 434 586 642 98 794 858 946+ 46056 354 454 92 524 911 47075 158 214 20 392 436 98 524+ 43 624 706 78 85 869 994 48088 342 474 91 95 500 37 613 39 710 83 49023 140+ 78 231 87 316 33 454 571 91+ 945 50267 555 619 66 905+ 51257 343 47 453 540+ 75 92 664 817 72 52276 93 378 86 438 8999 515 619 47 95 726 900 96 53094+ 106 39 414 24 78 90 535 690 797 860 983 54073 101 369+ 548 960 90+ 55123 462+ 70 72 502+ 29 683 784 827 29+ 45 56115 53 336 445 99 639 730 44+ 64 79 881 963 57118+ 58 468 542 61-6 837 61 73 82 946 89 58055 478 841+ 930 59055 106 290 408 48 534 607 745 64 71 72 816 963 60006+ 18 74 154 264 405 12 632 748 68 828 950 68 61064 77 100 21 273 458 68+ 652 700+ 898 62114 50 279 307 82 84 90 577 832 997 63009 54 68 89+ 200 69+ 315 430 609 69 789 941 64050 99 163 78 285 97 312 402+ 70 502 10 28 641 702+ 33 837 69 65324 673 717 47 78+ 910 22 27 44 66002 69 123 34 226 57 70

406 535+ 883 998 67055 213 21 26 55 60 76 454 76+ 530 840+ 70 902 31 48 65 68205 360 541 64 609 789 949 64 69042 205 458 536 740 877 945 70154 228 50 91 309 437 81 522 639 703+ 823+ 915 71050 148 56 215 458 81 51 70+ 611 757 864 72090+ 107 225 83 451 724 43 820 73232 398+ 503 625 751 817 24 964 74035 277 428 618 87 829 901 03 75072 81 103 215 423 56 92 531 685 751869.

76131 79+ 267 74 97 566 628 90 795+ 893 905 77046 53 434 74 526 48 660 85 783 78022 109 11 23 52 211 340 41 538 69 747 825+ 38+ 79194+ 291 312 508+ 16 35 49 714 978 80017 297 317 31+ 54+ 496+ 577+ 627 34+ 759 76 835 966 81019 160 297 301 30 401 565+ 624 44 911 82181 217+ 45 490 649 83 881 960 70 83060 410 65 68+ 520 34 778 961 84024 93 118 29 76+ 246 54+ 79 362 73 611 22 59 736 47 71+ 843 900 78 85058+ 60 109+ 63 228 71+ 521 50 63 657 71+ 902 11 93+ 86009 58 59 342 75 407 21 575 63 665 93 95 712 828+ 37 68 87 87003 40+ 67 222 49 53 314 36 446 588 693 929 88086 155 303+ 97 432 676 826 95 89086 98 122 25 51 81 202 32 445 517 99 715 82 985+ 90063 109 81 93 203+ 405 85 519 43+ 90+ 718 71 838 91113 30+ 71 390 542 707 933+ 64 92063 410 541 59 739 891 99 942 93002 240 70 93+ 302 68 514 20 827 901 94178 79 99+ 278 404 660 90 991 95078 102 42 50 300 464+ 93 741 817 967+ 96151+ 281 430 32 50 509 66 70 635 97 784 826+ 921 97092 118 59 89 265 90 335 84 406 611+ 95 739 909 78 98015 257 325+ 489 651 59 79 713 15+ 891 959 99326 446 67 79 682 94 707 20 22 38 56 837+ 50 100075 120 22 71 84 93 238 395+ 537 676 713 850 89 101004 67 136 247+ 316 441 505 622 725 53+ 97 804 937 102050 97+ 170 291 326+ 405 52+ 601 55+ 85 714 911+ 103144 235 30 443 82 758 98 104326 41 501 44 88 96 646 68 80 98 840+ 908 92 105006 81 146 51 226 50 501+ 11 34 708 39 841+ 45+ 82 948 106014 32+ 212 74 343 418 62 67 508 628 71 733 67 953+ 107214 19 443 44X 574 621+ 50 53 58 66 98 717+ 22 851

60 92 108063+ 237 79 327 95 447 653 85 775 824 43 917 22 40 109168 256 62 98 307 40 58 86X 422 53+ 516 830 77 908 13 89 97 110020 59 455 552 615 91 881 98 913 67 111106 327 64 434 504 08 27 28 657 752 76 78 805 112045 149 259 326 501 629 778 887 904 40 113213 757+

11460 202 44 370 948 115007 68 105 261 345 47+ 80 85 429 583 604 38 92 955 116072 75 100 254+ 633 751 63 70 80+ 817 89 954 117004X 42 133 45 60 220 68 345 401 06 575 607 10 63 867 118033 105 50+ 570+ 662 94 700+ 906 119034 113 14 21 208 09+ 311 20 470 682 800 977X 12040 98+ 128 89 96 281 301 57+ 401 20 511 706 92 920 32+ 72+ 121005 60 68 101+ 209 23 318 76X 441 714 18+ 21+ 74+ 964 122017 88 104 28+ 312 + 53 609 79 919 12009 132 240 322 575 89 639X 758 803 95 124297 440 567 73 96+ 707 16 125001 152 61 209 53 615X 76 700 34 76 947 126071 187+ 291 325+ 56 76 453 595 730 891 972 82X 127016 148 257 58 373 547 640 94 97+ 738 95 890 919+ 33 128092 457 564 653 755 90 994+ 129087 101 13 22 61 78 389 91 517 857 956 130011 29 158+ 230+ 62+ 97X 310 67 502 45 59 690 730 867+ 925 39 49 131052 281 336 57 475 512 730 97 811 68 911 132013 73 102 54 304 418 524 85 133054 155 22 84 316X 33 91 442+ 23 93 505 50 773 858+ 913 134177 209 36 53 302 07 461 704+ 86 576 600 46 703 956 77 80 135060 89X 238+ 392 615 916 99 136224 63 65 720 68 639 137011 128 36 58 60 238 385 433 65 536 643 47 72 723 28+ 811 963 138139 225 514 32 784 832+ 139029+ 89 127 48 80 553 740 140032 36 50 140 440 519+ 68 619 29+ 727 77 141013 60 100 93+ 242 332 43 50 533 559X 75 142217+ 368 545+ 603 732 61 70 800 10 143022 281 359 419 27 53X 539+ 610 80 791 863 984+ 144052 107+ 451 98 500+ 56 92 752 145048 126 62 87 406 10 16+ 37 500 10 82 85 710 72 801 911 20+ 65 95 146013+ 158 379 530 780 872X 974 147011 53 104 255 72+ 319 462 616+ 87 97 722 56.

Numery ze znakami + wygrywają premje.

היטלער האט טאקע געזיגט

אבער די פראגע „וואס וועט זיין ווייטער?“ איז געבליבן אפן פונקט ווי פריהער

דער אויסגאנג פון די וואהלען אין דייטשלאנד האט איבערגעשטיגען די סאמע דרייסטע ערווארטונגען פון דער רעגירונג, ריכטיגער געזאגט פון די היטלעראוצעס, ווייל די איבעריגע טיילען פון דער רעגירונג, די, וועלכע זענען געגאנגען צו די וואהלען אונטער דער פאהן פון בלאק שווארץ-ווייס-רויט, האבען דעם פולען גרונד פון אויסגאנג צו זיין נישט צופרידען, דאס שותפות-געשעפט הוגענבערג-היטלער ווערט אלץ מעהר פערוואנדעלט אין דעם, וואס ווערט אנגערופען „לייבען-שותפות“, אין יועל כער היטלערס פארטנערע האבען די קלענערע דעה. דער בלאק האט. וואס אג׳אמת, איינגעהאלטען זיין בעזיץ, ער האט אפילו פערגרעסערט די צאהל שטימען, אבער פראצענטועל איז די צאהל שטימען געפאלען.

עס וואלט געווען א פעהלער איינצוזעהען אין דעם זיג פון היטלערן אויסשליסליך א רעזולטאט פון די רעפרעסיעס. וואס זענען אנגעווענדעט געוואָרען געגען די קאמוניסטען און די סאציאליסטען. נישט קוקענדיג אויף די רעפרעסיעס, זענען די סאציאליסטען ארויס פון די וואהלען מיט דערזעלבער צאהל מאנדאטען, וואס פריהער. די קאמוניסטען האבען פערלוירען העכער א מיליאן שטימען ביי די וואהלען צום רייכסטאג, דערפאר האבען זיי געהאט ערפאלג ביי די וואהלען צום פרייסישען לאנדטאג. יעדענפאלס זענען די שטימען, וואס זיי האבען פערלוירען, דאך נישט געפאלען אינגאנצען אויף די היטלעראוצעס, פינף און א האלבען מיליאן שטימען, וואס היטלער האט געוואונען, זענען געקומען פון דער יוגענד, וועלכע האט צום ערשטען מאל גענומען אנטייל אין די וואהלען, פון עטליכע מיליאן בירגער, וועלכע האבען זיך אין נאוועמבער פ. י. אפגעהאלטען פון שטימען, ענדליך פון די שטיקלעך, וואס זענען איבערגעבליבען פון די קלענערע פארטייען. היטלער האט אלזא געוואונען אדער די יונגע וועהלער, אדער די, וועלכע זענען ביז איצט געווען אינדיפערענט.

דער וואוקס פון דער היטלעריסטישער כוואליע איז בעזונדערס בעמערקבאר אין דרום- און אין מערב-דייטשלאנד, וואו עס האט זיך געראכט, אז ער הויבט אן צו פערלירען זיינע איינפלוסען, אין בייערן איז די צאהל שטימען, וואס איז געפאלען אויף היטלערן, געשטיגען אויף דאפעלט. אפילו די אפאזיציע-פרעסע מוז אנערקענען, אז זיין זיג איבערשטייגט די שטימונגען פון די בריטסטע מאסען. עס מאכט נישט אויס, וואס דאס סאציאלע פראגראם פון קאנצלער איז נישט מעהר ווי א זאמלונג פון היסטערישע לאזונגען, וואס האבען נישט קיין שום רעאלען אינהאלט. עס מאכט נישט אויס, וואס ער איז נישט אימשטאנד אנצוצייגען די הונגעריגע, צו געבען ארבייט די ארבייטסלאזע און וועט נישט לעזען דעם קריזיס. דער המון, וואס איז פערטומעלט פון די פאטריאטישע פראזען, געהט נאך איהם ווי נאך א בביא, און איז איהם דערווייל מוחל אלע ענטוישונגען. און אזעלכע ענטוישונגען זענען שוין געווען נישט ווייניג.

היטלער איז ארויס אין קאמף אונטער דער פאהן פון נאציאנאלען סאציאליזם און האט דעם סאציאליזם דערפיהרט צום שפיל אויף די סאמע נידריגסטע נאציאנאליסטיש-שאוויניסטישע אינסטינקטען. ערקלערענדיג קריג דעם קאפיטאליזם אונטער דעם לאזונג פון אנטיסעמיטיזם, האט ער גלייכצייטיג געפיהרט אונטערהאנדלונגען מיט די מאגנאטען פון דער גרויסער אינדוסטריע אויפ׳ן רהיין. ערשט נישט לאנג האט זיין פארטיי געקעמפט געגען הוגענבערגן. אנפאלענדיג געוואלדיג אויף די עלעמענטען, מיט וועלכע ער פיהרט איצט צוזאמען די רעגירונג, און ווער געדענקט עס נישט די קאמפאניע, וועלכע די היטלעראוצעס האבען געפיהרט געגען דעם פריער זידענט גופא, פאר וועלכען זיי בוקען זיך איצט?

וואס וועט זיין ווייטער? וואסערע פאלגען וועט האבען זיין איצטיגער זיג? די היטלעריסטישע פרעסע שרייבט וועגען דעם זיג, אז דאס איז דער „דייטשער גייסט בעפרייט געווארען פון יאך פון מאטעריאליזם“. דער זיג דארף ווערען א ווענד-פונקט אין דער געשיכטע פון דייטשען פאלק, וואס שטרעבט ווידער צו קומען צו דער אמאליגער גרויסקייט. די גאנצע רעגירונגס-פרעסע זאגט אן, אז דער מארקסיזם און דער קאמוניזם אין דייטשלאנד וועלען ענדגילטיג אויסגעראט ווערען.

אבער דער אויסגאנג פון די וואהלען ווייזט גארנישט אן, אז עס זאל ווירקליך האלטען אזוי שלעכט מיט די מארקסיסטען, אויפן „מארקסיסטישען פראנט“ האבען זיך, נישט קוקענדיג אויף אלצדינג, אנגעקליבען 12 מיליאן שטימען! אמת, היטלער האט היינטער זיך דאס קלייבבירגערטום, די בעאמטע, א בעדייטענדען טייל פון דער דארפישער בעפעלקערונג און די בונטע מאסען פון די „מיטלויפער“, אבער דאס זענען זעהר קאפריזנע עלעמענטען, נישט זיכערע, בפרט אויב עס וועט היטלערן נישט געלינגען צו פערבעסערן נישט אזוי ווייט זייערע גייסטיגע פערהעלטענישען ווי די מאטעריעלע. א חוץ דעם ליגט זיין קראפט אי נישט אין דער פערבעסערונג פון ... פראפאגאנדע-ארגאניזאציע. אבער די פעסטקייט פון זיינע ערגעבענע ... איז ווייטער א ... שאלה.

א חוץ דעם רעגירט ... א פראלעטאריאט זענען אין דייטשלאנד פערהען נאך אנדערע עלעמענטען, וועלכע ... היטלער ... נישט ... די גרויס-אגרארישע אין די אנדערע ... די גירינג פרייסישע יונקערס, און דער געבעטער רעגירער ... זיך לייכט נישט ... דער הערשענדיגער פון בעמ ... פעלקערבונד. עס בלייבט דער קאטאלישער צענטער, וועלכער איז אין דייטשלאנד נאך ... וואס ... פאר ... מענט פון קאטאלישע גלייכבערעכטיגונג ... לונג האבען די שטענדיגע בעציהונגען ... כדי איהם אלע ... רעגירונג ... ער ... ערקלערט, אז צום ערשטען מאל נאך ביסמארקען איז געבראכען געווארען ... דאך ווערט שוין געזאגט ... אנדער ... אויף זיך ... די ... צו בעקומען ... אלזא ... דעם ... קאן מען נישט ... (פ. ס.)

א שעהנער קערפער
ציהט צו
א שעהן געזיכט
שמידט צו

קיינער קען נישט בייסטעהען דעם כשוף פון דעם וואונדערבארען געשטאלט און נאך וועניגער דעם רייץ פון דעם ווייכען ווי סאמעט הויט.

שעהנע פרויען פון דער גאנצער וועלט בענוצען די זייף Palmolive אויסגעארבייט פון די בעריהמטע שעהנהייט-אוילען, אייל-פרוכטען, פאלמען און קאקאס-ניס. א נאטירליכע פיאנע פון דער זייף Palmolive דרינגט ארייין טיף אין די פארעס און וואשט דעליקאט און גלייכצייטיג גרינדליך — צוגעבענדיג דעם געזיכט א פרישען אויסזעהן, וואס איז און איז געוועזען שטענדיג דער שענסטער רייץ און דאס ווערטפולסטע געשענק פון דער יוגענד.

בענוצט די זייף Palmolive נישט נור צו פלעגען דאס געזיכט נור אויך דעם גאנצען קערפער און איהר וועט דערפיהלען מיט פרעכט זיין דערפרישענדע ווירקונג

עס געפינט זיך נישט קיין פעטס פון חיות.

דייטשע קריפט ביי דייטשע

זינגען היטלעריסטען אין כאר

מאסען יודישע געשעפטען ווערען געשלאסען

בערלין, 9 (יט״א טעלעגראפיש).

אין צוזאמענהאנג מיט דעם שליטען א רייה יודישע געשעפטען אין עסען און אנדערע אינדוסטריע-צענטרען, האבען די יודישע סוחרים זיך געווענדעט צו דער מאכט פון די נאצי-סאציאליסטען מיט אן אנקלאגע. דערויף האבען די יודישע סוחרים בעקומען אן ענטפער, אז די דארפען זיין צופרידען, וואס די היטלעריסטען שליסען דורכ׳ן די געשעפטען אהן אנרהירען.

פיל יודישע געשעפטען האבען זיך אליין געשלאסען, כדי אויסצומיידען קאנפליקטען. מאסען די געשלאסענע יודישע געשעפטען שטעלען זיך מחנות היטלעריסטען און זינגען אין כאר: דייטשען קויפט ביי דייטשען.

היטלעריסטען אויף דער בערלינער בערזע

פאדערען די דימיסיע פון יודישען פרעזעס

בערלין, 9 (יט״א טעלעגראפיש).

אויף דער בערלינער בערזע האט זיך היינט אריינגעריסען א גרופע היטלעריסטען און געפאדערט די דימיסיע פון פרעזעס פון דער בערזע מאסלער (א יוד).

הייגט און פאלג. טעג!
דאס צארישע רוסלאנד — דאס באלשעוויסטישע רוסלאנד אין קאמפ-מייסטער-ווערק פון בעקאנטען R. Cromvel
„טעאדאסיע — סעוואסטאפאל“
אין די הויפט-ראלען:
Miriam Hopkins, George Bankroft
אויסער פראגראם: קלאנג-צוגאבע און לאנד-אקטועליטעטען.
אנהויב אין געוו. טעג 4.30 נאכמיטאג. שבת און זונטאג — 12 א זייגער פערטאג.
...

די קאריערע פון קריגס-קאמיסאר וואראשילאוו

אויף די דזשוגען פונ׳ם רעוואלוציאנערען קריגס ראט אין צאריצין איז וואראשילאוו שטענדיג געווען ארומגערינגעלט מיט א גרופע קאמאנדירען און קאמיסארען, וועלכע האבען קיין מורא נישט געהאט פאר קיין טייפעל. ...

... (ווייטער קומט.)

די פראגע איז נישט אקטועל...

דער מיטארבייטער פון א גרויסער פוילישער צייטונג, וועלכע האט א צוטריט אין די הויכע ספערן, האט זיך געווענדט צו א מאסגעבענדער שטעלע מיט אן אנפראגע ווי עס האלט מיט דער פראגע פון דירה־געלד, צי זענען אמת די קלאגען, אז די רעגירונג האט בדעה אויפ׳ן וועג פון א געזעץ צו פערקלענערן דאס דירה־געלד, און דער מאסגעבענדער שטעלע האט מען דעם זשורנאליסט ערקלערט אז וועגן פערקלענערן דאס דירה־געלד בכלל אויף א געזעצגעבערישען אופן קאן נישט זיין קיין רייד. די רעגירונג האט נישט דאגעגען, אז די לאקאטארען זאלען אויף א פריוואטען אופן דורכקומען מיט די ווירטסלייט. אבער זי אליין וועט אין דער היגזיכט גארנישט טון, באך מעהר: מען האט דעם זשורנאליסט געגעבען צו פערשטעהען אז די גאנצע פראגע איז לחלוטין נישט אקטועל.

עס הייסט אלזא, אז אנ׳עבין אויף וועלכען עס קוקען אוים מיליאנען בירגער פון לאנד, וואס בעדייט פאר אהן א שיער איינוואוינער א פראגע פון עקזיסטענץ און פאר אנדערע א פראגע פון שטיקעניש פון דחקות און נויט, אז די פראגע איז אין די מאסגעבענדע ספערען אינגאנצען נישט אקטועל.

בעגרינדען דאס פערקעהרטע הייסט איבערחזר׳ען זאכען, וואס זענען אלעמען בעקאנט, הייסט ווידערהאלען ארגומענטען, וועלכע יעדער איינער, א חוץ א קליין הייפעל, פיהלט אויף זיך גופא, ווייל עס נישט פון זיין אייגענער טרויעריגער ערפאהרונג, אז דער לעבענס־ניוואָ פון דער בעפעלקערונג אין לאנד איז אין די לעצטע יאהרען געוואלדיג געפאלען, אז כמעט ביי אלע שיכטען, מיט די קלענסטע אויסנאהמען, זענען די פערדינסטען אראפגעזעצט געווארען אויף צעהנדליגער פראצענט, די פערדינסטען האבען ביי גרויסע שיכטען דערגרייכט דעם קלענסטען מינימום, וועלכער איז שוין ווייט נישט גענוג אויף איינהאלטען די מינימאלע עקזיסטענץ־מעגליכקייט. עס גייט דער עיקר וועגען אט די, וועלכע האבען נאך כלומרשט א פערדינסט וועלכע זענען אבער נישט אומשטאנד מיט זייערע פערדינסטען צו דעקען די סאמע נויטיגסטע געברויכען. ווייל פאר די ארבייטסלאזע, נישט ראר אלע, נאר פאר די, וועלכע זענען אפיציעל רעגיסטרירט, האט די רעגירונג צוגעווארפען א טובה, אין דער פארם פון מאראטאריום אויפ׳ן דירה־געלד.

עס איז פאראן בלויז איין געביט, וואו אז׳עס בלייבט ביים אלטען, וואו עס זענען נישט חל קיין שום געזעצען פון לעבען און פון דער אלגעמיינער נויט. דאס איז דער געביט פון דירה־געלד. דאס דירה־געלד שטעהט אויף דערזעלבער הויך און דערגרייכט אין מאנכע פאלען פופציג און מעהר פראצענט פון פערדינסט, מען דארף נאך צוגעבען, אז אין די ביידע הייזער האט ביז איצט געהערשט א פול שטענדיג פרייער פאסעק און די ווירטסלייט האבען געקומען פאר די וואוינונגען וויפיל עס האט זיך די געגלוסט, און אויב דער קריזיס האט אביסעל איינגעצוימט זייערע אפעטיטען, איז דאך דער פרייז פון די דירות געבליבען אונפראפארציאנעל צו די פערקלענערטע פערדינסטען פון גרעסטען טייל לאקאטארען.

די פערצווייפלונג אין וועלכער די לאקאטארען זענען אריינגעטריבען געווארען, האט געבראכט צו דער סטיכישער בילדונג פון א גאנצער בעוועגונג. אין פיל שטעט, און דער ערשטער רייה אין די גרויסע שטעט, ווי ווארשא, לאדז, ווילנא און אנדערע האבען זיך די לאקאטארען ארגאניזירט און זענען ארויסגעטראטען מיט קאנקרעטע פאדערונגען, וועלכע פארמולירען זיך אין די פונקטען: רעדוצירען דאס דירה־געלד, אפשטעלען די עקסמיסיעס, ערטיילען מאראטאריום אויף די פערלעגענע חובות פון די וואוינונגען. עס זענען אפגעהאלטען געווארען פערזאמלונגען, עס זענען אנגענומען געווארען רעזאלוציעס אין געוויסע פאלען, ווי אין לאדז, דורך אזעלכע ערנסטע אינסטאנצען, ווי די שטאט־ראטען, עס זענען אויסגעארבייט געווארען און צוגעשטעלט געווארען אין די געהעריגע אינסטאנצען מעמאריאלען.

און אלע האבען ערווארט מיט דער גרעסטער אונגעדולד אז די רעגירונג וועט ענדליך די פראגע ארויסשטעלען אויף דער טאג־ארדנונג, ווייל דאס איז א פראגע, וואס איז זיכער נישט ווייניג אקטועל ווי די רעפארם פון דער אדמיניסטראציע אויף די הויכשולען און אפשר אפילו פון דער געגענדערטער זעלבסטפערוואלטונג.

איז איצט געקומען די אויטאריטאטיווע אויפקלערונג, אז דער ענין איז אינגאנצען נישט אקטועל, עס הייסט אז די מאסען לאקאטארען דארפען איינגאנצען ארויסקווארפען די האפענונג אויף פערלייכטערונג פון דאזיגען דערשטיקענדען עול.

די ביוראקראטישע אויפקלערונג ערלעדיגט אבער נישט די פראגע. דער בארג עקסמיסיעס, וואס איז אויסגעוואקסען און אלע שטעט ביז צום הימעל, וועט מוזען וואקסען נאך העכער און די מאסגעבענדע ספערען וועלען נישט שטענדיג קאנען פערמאכען די אויגען אויף דער ווירקליכקייט און בערוהיגען דיזערע געוויסענס מיט אויפקלערונגען, אז איינע פון די ברענענדיגסטע פראגען פון טאג־טעגליכען לעבען, געפינט זיך אויסער דעם קרייז פון זייער אינטערעס.

ב. פ.

דער פאליטישער מאמענט

די אינערליכע און אויסערליכע שוועריגקייטען, ביי וועלכע פרעזידענט רוזוועלט האט איבערגענומען די מאכט

מיט גרויס פאמפע און פייערליכקייט האט איבערגענומען די מאכט אין די פעראייניגטע שטאטען דער ביי געוועהלטער פרעזידענט פראנקלין רוזוועלט. אהן גוזמא קאן מען זאגען, אז אין דער געשיכטע פון די פעראייניגטע שטאטען איז נאך נישט געווען דער פאל, אז א פרעזידענט זאל איבערנעהמען די מאכט ביי אזעלכע דראמאטישע אומשטענדען, ווי דאס איז דער פאל מיט׳ן פרעזידענט רוזוועלט. הובער האט נישט בערעכטיגט די האפענונגען, וואס זענען געלייגט אויף איהם געווארען. דאס איז געווען די הויפט־סיבה דערפון, וואס די עפענטליכע מיינונג האט זיך פון איהם אפגעווענדעט און האט מאסענווייז אפגעגעבען די שטימען פאר׳ן קאנדידאט פון דער דעמאקראטישער פארטיי.

מעגליך, אז די בעפעלקערונג פון די פעראייניגטע שטאטען גלויבט, דאס די ענדערונג אין דעם ווייסען הויז וועט בעדייטען דעם אנהויב פון א נייער ערע, אז דער נייער הערשער וועט מאכען א סוף צו די שווערע אלטע צייטען און וועט ברענגען צוריק די צייט פון גוטער קאניונקטור און וואוילשטאנד. ווען אבער מען קוקט אויף די געשעהענישען אין די פעראייניגטע שטאט פונקציאנירען איז שווער צו טיילען די האפענונגען און אילוזיעס.

פון יענער זייט אקעאן קומען אן יעדען טאג אלץ מעהר אלארמירענדע קלאנגען, וועגען קראכען פון בענק, וועגען סטאגנאציע פון אינדוסטריע און האנדעל, וועגען פאלען פון די פרייזען אין דער לאנדווירטשאפט, וועגען קאלאסאלען יוואוקט פון דער צאהל ארבייטסלאזע, וועגען צוזאמענבראך פון די האפנונגען אויף א בעסערע צוקונפט. אפילו דער דאלאר גופא, וועלכער איז דאך ביז לעצטענס געווען דער קעניג פון געלד אין דער וועלט, בעווייזט שוין נישט דעם אמאליגען צוטרוי, און דאך זענען מיר געווען עדות פון אגזאג פון א מוראדיגער דאלאר־קאטאסטראפע, און דאס זענען נישט קיין צייטווייליגע און פאריבערגעהענדיגע ערשיינונגען און סימפטאמען, מען קאן נישט האפען, אז דער קריזיס האלט דא־ט ביים סוף, אז עס קומט א נייע ערע פון אלגעמיינעם וואוילשטאנד, פון פראספעריטי, פון וועלכער עס זענען געווען אזוי שטאלץ די אמעריקאנער.

די געזעלשאפטליכע און ווירטשאפטליכע ארדנונג, די ארגאניזאציע, וועלכע האט זיך געשטיצט אויף אינדיווידועלע יסודות ברעכט צוזאמען, דאס פאסירט אומעטום. און אי ערגעץ זענען דאך די אינדיווידואליסטישע יסודות נישט געווען אזוי איינגעפונדעוועט, אזוי פעסט אין די הערצער און אין די מוחות ווי אין די פעראייניגטע שטאטען פון צפון־אמעריקע, די פויטאנישע טראדיציעס פון די, וועלכע האבען די גרויסע רעפובליק געגרינדעט און דאן דער ריקזיכטסלאזער קולט פאר׳ן דאלאר, האבען געלייגט זייער שטעמפעל אויפ׳ן גאנצען לעבען פון די פעראייניגטע שטאטען. ביז צו א געוויסער צייט איז די דאזיגע טראדיציע און דער דאזיגער קולט געווען א מעכטיגער פאקטאר פון ענטוויקלונג און קראפט פון אמעריקע. איצט ווייזט זיך זיך ארויס, אז דיזעלבע איינענשאפטען בעדייטען די שוואכקייט פון אמעריקע לגבי דעם קריזיס, וואס האט ארומגעכאפט די גאנצע וועלט.

דער נייער פרעזידענט וועט געשטעלט ווערען פאר ריזיגע שוועריגקייטען און עס איז שווער צו גלויבען, אז די ענדערונג אין דער פאליטישער לייטונג פון לאנד זאל האבען א דעציזירענדען איינפלוס אויף דער לאגע אין אלגעמיין, און אויף דעם ווירטשאפטל. געזעלשאפטליכען און פאליטישען לעבען.

פון שטאנדפונקט פון ריזיגען קריזיס און פון די אומגעהויערע שוועריגקייטען דעם קריזיס צו בעזיגען דארף מען בעטראכטען אויך די ראלע און די בעדייטונג פון די פעראייניגטע שטאטען אויפ׳ן געביט פון דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק. אמעריקע האט אויפגעהערט צו זיין דער אומאויסשעפליכער קוואל, פון וואנען עס איז געגאנגען א שטראם פון דאלארען קיין איירופא און אין אלע אנדערע טיילען פון דער ערד. אויף פאליטיש איז איצט אמעריקע נישט מעהר יענע קאלאסאלע מאכט, וועלכע זי איז געווען נאך גאר נישט לאנג. די אינערליכע שוועריגקייטען שטערען די פעראייניגטע שטאטען אויסצואיבען דעם גרויסען איינפלוס אויף די געשעהענישען פון איירופא און פון אזיען דערמיט קאן מען ערקלערען די האפערדיגקייט פון יאפאן, וועלכע פיהרט דורך קאנסעקווענט איהרע פלענער אין אזיען, ווי פערשטענדיג גוט, אז זי שטעלט זיך דערמיט אין א שארפען קאנפליקט מיט אמעריקע.

יאפאן האט גלענצענד אויסגענוצט די עקאנאמישע שוועריגקייטען, וועלכע עס לעבט איבער אמעריקע און פיהרט מיט דער גאנצער פארע איהר אגרעסיווע פאליטיק אין אזיען. מאנדזשוריען איז אינגאנצען פערנומען דורכ׳ן יאפאנישען מיליטער, נאך מעהר, די יאפאנישע ארמעע גייט ווייטער אין די טיפענישע זפון כינע, פערכאפט שטעט פון דזשעכאל און דראהט מאנגאליען און אפילו פעקינג גופא.

נאר דער פרעזידענט טעאדאר רוזוועלט האט אין אנהויב פון ניינצעהנטען יאהרהונדערט און אין אירע בער פון זיינע ווענדונגען צום אמעריקאנער קאנגרעס אנגעוויזען, אז אויפ׳ן ערשטען פלאן אין דער אויסערליכער פאליטיק פון די פעראייניגטע שטאטען וועט געשטעלט ווערען די פראגע פון אפהיטען די אינטערעסען פון אמעריקאנער האנדעל און פון אמעריקאנער איבערגעוויכט אויפ׳ן שטילען אקעאן. ווען רוזוועלט איז ארויסגעטראטען אלס פרידענס־פערמיטלער צווישען יאפאן און רוסלאנד נאכ׳ן קריג צווישען די ביידע מלוכות. רוזוועלט האט זיך שפעטער מודה געווען, אז אויף דער פרידענס־קאנפערענץ אין פארטסמוט האט ער געהאנדעלט געגען יאפאן, האבענדיג אין זין די נויטווענדיגקייט אפצושוואכען יאפאן צוליב די אינטערעסען פון אמעריקע.

די פאראויסזאגען פון רוזוועלטן זענען מקוים געווארען. פאר פראנקלין רוזוועלט שטייט די זעהר שווערע אויפגאבע אפצוהיטען די אינטערעסען פון די פעראייניגטע שטאטען אויפ׳ן שטילען אקעאן. יאפאן האט פאר׳ן לעצטען פערטעל יאהרהונדערט בעדייטענד פערשטארקט איהר פלאט, האט זיך געשטעלט מיט א פעסטען פוס אין אזיען, האט אקופירט גרויסע שטחים פון מאנדזשוריען און נעהמט אן אלע מיטלען, כדי וואס מעהר צו פערשפרייטען איהר איינפלוס און צו פערהיטען איהרע געביטען סיי אויפ׳ן אזיאטישען קאנטינענט סיי אויף די אינזלען איהרע.

נאך די פאנפארען פון דער פייערליכקייט־צערעמאניע, נאך די 80 מיקראפאנען, וועלכע האבען איבערגעגעבען רוזוועלטס רעדע פון די קאפיטאל־טרעפען, קומט אן די שווערע און גרויסע ווירקליכקייט. די גרויקייט פון וואלקענס, וואס זאגען אן קאטאסטראפאלע שטורעמס. (פ. ק.)

ווען ענגלאנד זאל אוועק פון פאלעסטינע

וואלטען די אראבער אויסגעקוילעט די יודען און די קריסטען

א פאלעסטינע־פראיעקט פון אן ענגלישען אדמיניסטראטאר

וואס זאל ענגלאנד טון מיט דעם מאנדאט איבער פאלעסטינע? מיט דער דאזיגער פראגע פערנעהמט זיך אין א לענגערען ארטיקעל אין לאנדאנער זשורנאל „קוואַרטערלי רעוויו" דוגלאס דאף.

דוגלאס דאף איז יענער פאליציי־אפיציר, וועלכער איז אין יום־כפור 1928 געקומען בראש פון א פאליציי־אפטיילונג צום כותל־המערבי, האט צוגענומען דאס בעקאנטע ווענטעל און האט דאדורך געמאכט „ארדנונג". אין א צייט ארום איז דאף ארויסגעטראטען מיט רעוואלוציעס וועגען דער אדמיניסטראציע פון ארץ ישראל, וועלכע האבען געמאכט א רושם, בעת׳ן פאגראם אין יאהר 1929 האט דאף פערטיידיגט די יודען.

דאף מיידט אוים אין זיין ארטיקעל צו רעדען וועגען די יודען, אבער אויף וויפיל ער רעדט שוין פון זיי, איז זיין פאַרם פול מיט אכטונג, ער אונטערשטרייכט זייער ענטוזיאזם אין בויען דאס לאנד און זייער אידעלען אידעאליזם. פאר׳ן פריז פון די גרעסטע אנשטרענגונגען און מענשליכע לעבענס זענען זומפען פערוואנדעלט געווארען אין קולטור־געביטען. תל־אביב אליין איז געבויט אויף זאמדען.

די יודען שטעלט דאף אנטקעגען די אראבער; ער האלט די לעצטע פאר פוילעצער, וועלכע זוכען נאר א געלעגענהייט רייך צו ווערען ביים פערקויפען זייער ערד, אהער בעקומען געלד דורך שאנטאזש און דראהונגען. די בעדואינער זאגען זיך אפ פון מלוכה־ארבייטען, נישט קוקענדיג דערויף, וואס די פאלעסטינער אדמיניסטראציע לעגט זיי פאר אויסגעצייכענטע בעדינגונגען: גוט געהאלט, עסען, וואוינונג און מעדיצינישע הילף.

וואס וואלט געווען, ווען די ענגלענדער זאלטען אינגאנצען עוואקואירט פאלעסטינע? פרעגט דאף, די אראבער וואלטען לויט דאס מיינונג אויסגעקוילעט די יודען און וואלטען פאגראמירט זייערע קאלאניעס. וויסענדיג, אז אין ערגסטען פאל פאר זיי וואלטען פארגעקומען עטליכע פראטעסטען, אפשר פון פעלקערבונד אויך. די מאכטהאבער פון הערשידענע קלאסען האבען פאר דאפן נישט געמאכט קיין סוד דערפון, אז אין פאל ווען די ענגלענדער זאלען אוועק פון לאנד, וועט קיין איין יוד נישט בלייבען א לעבעדיגער.

באלד דערויף וואלט פארגעקומען א שחיטה פון קריסטען — און דאס וואלט געווען לאגיש פאר די אראבער, — דאן וואלט זיך אנגעהויבען א בירגער־קריג. די הויכע משפחות וואלטען נישט געקאנט צווישען זיך דורכקומען און וואלטען זיך צווישען זיך צעשלאגען. די אראבער פון עבר־הירדן, וועלכע קוקען בכלל מיט קנאה אויף די רייכע פעלאכען פון פאלעסטינע, (יא, די רייכע פעלאכען) וואלטען זיך געווארפען אויף זיי האבעווען. דער עמיר פון עבר הירדן וואלט זיך נישט איינגעהאלטען אויפ׳ן טראן. די וואהאביטען וואלטען אונטערגענומען א מארש אויף פאלעסטינע. ווילדע הארדעס וואלטען בעגאנגען איינגעהמען א״י. און גלייכצייטיג וואלטען זיי צוהאבעוועט די מוסולמענישע הייליגע ערטער אין מעקא און אין מעדינא.

ענדליך וואלט די פולשטענדיגע עוואקואציע פון פאלעסטינע זיך שלעכט אפגערופען אויפ׳ן אינטערנאציאנאלען פרעסטיזש פון ענגלאנד, ווייל אין איירופא וואלט מען געזאגט, אז ענגלאנד פראוואצירט פאנאראבישע דראהונגען געגען איירופא.

פון דער אנדערער זייט האט די ווייטערדיגע אקופאציע פון פאלעסטינע דורך ענגלאנד איהרע שאטענזייטען. דאס אויסהאלטען די מיליטערישע כוחות קאסט זעהר טייער, עס קאנען שטענדיג פארקומען ערנסטע פערוויקלונגען מיט די שטארקע שבטים פון מדבר, עס דראהען אינטערנאציאנאלע קאמפליקאציעס און האבען האט מען דערפון בלויז איין זאך — די גינסטיגע סטראטעגישע לאגע.

סוף כל סוף, האט קיין זין נישט צו בלייבען אין פאלעסטינע און עס איז אבער אויך נישט מעגליך פון דארט אוועקצוגייען. אבער צי קאן מען דען לאנג בלייבען אזוי אונענטשלאסען?

דאף פראיעקטירט אזא אויסגאנג פון דער לאגע, וואס בעפרייט ענגלאנד פון די שלעכטע זייטען פון מאנדאט און גיט איהר דעם פלוס פון די סטראטעגישע מעלות. מען קאן אוועק פון פאלעסטינע, אבער מען קאן בלייבען אין חיפה. מען דארף אויסטיילען חיפה און די געגענד ארום אין בילדען א נייע קאלאניע פיניקיע.

פיניקיע זיכערט פאר ענגלאנד די אינטערעסען ביים סועץ־קאנאל, און אין פערסיען גאראנטירט די זיכערקייט פון די יוד. קאלאניסטען, וועלכע האבען א רעכט דאס צו פאדערען פון ענגלאנד און פון די קריסטליכע עלעמענטען, פיניקיע שטערט די פראיעקטען פון פאנאראביזם און ענדליך לאזט די נייע קאלאניע אוועקגיין פון פאלעסטינע מיט כבוד.

וואס זאל מען טון מיט די יודען? דאף לייגט פאר, אז מען זאל זיי געבען צוויי קאנטאנען אין דער אראבישער מלוכה. די גרעניצען פון די קאנטאנען ווערען בעשטימט דורך ענגלאנד. דער שוץ פון די קאנטאנען וואלט געווען געפיהרט דורך דער ענגלישער אוויאציע מיט דער באזע אין פיניקיע, וועלכע וואלט אלע אונרוהיגע עלעמענטען געהאלטען אין שרעק. דורך רעגולירען די נארמען פון אימפארט און עקספארט, און דורך צולאזען טוריסטען וואלט די מאכט פון פיניקיע געקאנט האלטען אין שאך די אונרוהיגע עלעמענטען פון פאלעסטינע.

לאנדקענטשאפטס־אפרוה־אויספלוגען

אונטער דער אנפיהרונג פון לאדזער זשורנאליסטען־סינדיקאט.

זונטאג, דעם 19־טען מערץ אין ווארשא פאר 14 זל.
דאס בעזוכען פון זאכענטש. — רעוויו אויפ׳ן פלאץ פון מארש. פילסודסקי — מיטאג, — פארשטעלונג אין טעאטער.

דעם 2־טען אפריל אויספלוג נאך טורין
צעזיכ׳ן 700־יעהריגען ענטשטעהו פון דער שטאדט פאר 14.50 זל.

דעם 15—17 אפריל יום־טוב אין קראקא
צוויי טאגיגע פולע אויפענטהאלט, נאכטלעגער אין האטעל, דאס בעזוכען אלטערטימליכקייטען פון קראקא פאר 29 זל.

די בעזוך־קארטען, נים ארוים די לעטגונג פון די אויספלוגען אין לאקאל פון S. D. L. פיעטריק. 121 טעגליך פון 16 ביז 20, טעל. 187-40, ווי אויך Wagons-Lits-Cook פיעטריקאווער 64, טעל. 170-77 פון 9 ביז 21.

אין יעדען אויספלוג־צוג איז דא א רעסטאראציע־וואגאן, לויט א סיסטעם פון א באר, צו די נידריגסטע פרייזען, ווי אויך א וואגאן—דאנסינג.

לאדז — 10 מערץ 1933

נייער פאלקסבלאט

לאדז — 10 מערץ 1933

הסכמות

פון לעא הענינג

אפשר וואָלטען מיר שוין אַמאָל אויפגעהערט זוכען הסכמות אויף אונזער יודישער גרויסקייט, באונות, אינשטערבליכקייט, און אַזוי ווייטער, און אַזוי ווייטער?

ווילסטען מיר נישט גענוג שוין פון די פערשידענע געגענזייטליכע מיינונגען וואָס די „גדולים" פון די אומות העולם האָבען וועגען אונז?

בין ווי לאַנג נאָך וועט דער „אַ־זער ישראל" אַזוי גוטווילליג זיצען אויפ׳ן עקזאַמען בענקעל און אַנקוועלען פון יעדען קניפ אין די אַלטע באַקען וואָס ער קריגט, אָדער אַנברוגזן זיך פון יעדער קרומער מינע וואָס ווערט איהם צוגעוואָרפען פון עפעס אַ גדול...

אינטערוויוען מיט בעריהמטע פערזענליכקייטען וועגען יודען איז נאָך אַלץ די גאַנגבאַרסטע „קאַפּיע" אין דער יודישער פרעסע.

און יעדע מיינונג וועגען יודען — גינסטיגע צי נישט גינסטיגע — פון אַ ליאַדע בעריהמטהייט קריגט ביי אונז דעם גרעסטען ערפאָלג.

„איהר האָט געהערט וואָס דער און דער האָט געזאָגט, צי געשריבען וועגען אונז יודען?" — דאָס איז שוין געוואָרען אַ טאָג־טעגליכע יודישע פראַגע. מיר הערען זי אויף טריט און שריט.

און דערהערען מיר אַ גוטע מיינונג וועגען יודישען פאָלק, אַזוי קוועלען מיר אַ פון גרויס נחת, און דער וואָס זאָגט אַרויס די גוטע מיינונג ווערט שוין ביי אונז איינער פון די גרעסטע חסידי אומות העולם. און זאָגט אַמאָל איינער פון די זעלבע חסידי אומות העולם אַרויס נישט אַזאַ גוטע מיינונג וועגען יודען, אַזוי ברוגזן מיר זיך אָן אויף איהם, ווי אַ בעלייִדיגטע אַלטע פרימאַדאָנע, להבדיל.

די יאָגעניש נאָך הסכמות האָט ביי אונז שוין אַ געשטאַלט ווי אַ מיר זוכען די שוין אפילו ביי אונזערע אייגענע יודען, וועלכע זענען צוליב וועלכע עס איז טעמים געשטאַנען ווייט פון יודען.

עס ווערט ביי אונז אַ ווילדע סענסאַציאָנעלע מציאה אַ גוטע מיינונג וואָס צום ביישפּיל אַ פראַנצויזישער זשורנאַליסט וועלכער שטאַמט פון יודען (הערט אַ יחוס, דין זיידע האָט זיך נאָך געשמדט), האָט אַרויסגעזאָגט וועגען יודען, און מיר פ־עהען זיך דערמיט, און מי־ בעטראַכטען עס כמעט ווי אַ יודישען נצחון.

וואָס דאַרפט איהר מעהר: דער יודישער געזונטער פאָלקסטימליכער הומאָר האָט דאָך שוין אַליין אַזוי ביטער אָפּגעהוקט אונזער יאָגעניש נאָך הסכמות, שאַפענדיג דעם טיפּ פונ׳ם קליינשטעטלדיגען יודישען אַפּטייקער וועלכער איז אַ „אוהב ישראל"...

און דאָך יאָגען מיר זיך מיט׳ן גאַנצען ערנסט נאָך אַלץ נאָך די מיינונגען פון די יודישע און נישט־יודישע „אַפּטייקערס" — וואָס זיי קלערען וועגען יודען, זייער שליחות, זייער גרויסקייט, און זייער צוקונפט.

דאָס יאָגעניש נאָך הסכמות דערגרייכט שוין ביי אונז ביז לעכערליכקייט: די אַנקעטעס „וואָס מען קלערט וועגען יודען", איז שוין געוואָרען ביי אונז אַ מאַניאַ, אַ קראַנקהייט. און וואָלטען מיר כאָטש געגומען אָט די אַלע פערשידענע גוטע אָדער שלעכטע מיינונגען אין דער נוויטיגער פראָפּאָרציע מיט דעם פאַסטענדען הומאָר, וואָלט עס נאָך געווען צו דערליידען.

זענען מיר יודען, ווייזט זיך אַרויס, אַ פאָלק וואָס האָט נישט ליב קריטיקירט צו ווערען, כאָטש ווי ס׳איז בעוואוסט, זענען יודען כלפי חוץ אַליין געוואַלדיגע קריטיקער.

מיר יודען קענען זאָגען גאַנץ גוט מוסר אַנ־דערע פעלקער, אָבער קוים קומט צו אונז דער־צער און זאָגט אונז אַביסעל מוסר (גערעכטען צי נישט גערעכטען), אַזוי זענען מיר איהם באַלד חושד אין אַנטיסעמיטיזם, אָדער אַז ער איז אַ חסר דעה.

אמת, מיר פערשטעהען פון וואַנעט עס נעהמט זיך יודען אָט די נישט נאַטירליכע שטעלונג: מיר זענען פון שטענדיג אָן אין אַ דעפּענסיווער לאַגע, מיר זענען שטענדיג אַרומגערינגעלט פון געפאַהרען, זענען מיר דערפאַר נאַטירליך געניגט בין קאַ־קאַטור איבערצוטרייבען די גוטע צי די שלעכטע מיי־נונגען, וואָס „פרעמדע" האָבען וועגען אונז.

ווערט טאַקע יעדער „מיצר לישראל" אין אונ־זערע אייגענע אויגען אַ גאַנצער „ראש".

און יעדען ווי אויפריכטיגען קריטיקער פון יודען זענען מיר נישט ווילענדיג שוין חושד אין ביזוויליגקייט, אין אַנטיסעמיטיזם.

און אין סך הכל גיבען מיר נאָר צופיל צו־פאָלג אונזערע שונאים. עס קען קיין ספק נישט זיין אַז מיר יודען מיט אונזערע דעפּענסיווע געוואַלד־געשרייען צובלאָזען אַ היבש ביסעל דעם אַנטיסעמיטיזם עס קען אויך קיין ספק נישט זיין אַז אַ סך דורכגע־פאַלענע נישט יודישע פּאָליטיקער און זשורנאַליסטען ווערען אַנטיסעמיטען ווייל עס איז, אין זייערע אוי־גען אַ מיטעל בעריהמט צו ווערען ווייל יודען אַליין גיבען אַ צו גרויסע וויכטיגקייט זייער אַנטיסעמי־טיזם.

און די גוטע מיינונגען וועגען יודען וואָס מיר קריגען אַרויס דורך די אַנקעטעס, די גרויסע קאָמפּלי־מענטען וואָס מיר קריגען אויפ׳ן חשבון פון יודישער גאונות, פון יודישער גרויסקייט, זענען כרוב צו סקאַרבאָווע, צו קלישע־אַרטיגע זיי זאָלען מכבד זיין, די זאָלען בעצאָהלען פאַר די שלעכטע מיינונגען וואָס פאַלען צו אונז צו; און וואָס איז נאָך ערגער: פאַר דער יודען־פראַגע וואָס מיר העלפען אַליין אויך בערנאַטירליך, אויפבלאָזען וואו מען דאַרף און וואו מען דאַרף נישט.

זיך אַליין קענען מיט די אייגענע מעלות און חסרונות איז אפשר דאָס ערהאַבענסטע און איב־טערעסאַנטסטע צו וואָס יעדעס פאָלק דאַרף שטרע־בען. אָבער נישט דורך אַנקעטעס, אינטערוויואוס און הסכמות קענען מיר קומען צו דער גרויסער זעלבסט־דערקענונג.

פערקערט, די פערטונקלען נאָר און פער־פיהרען יעדען סאָציאַלען און נאַציאָנאַלען ...

דיין.

פון יודישען הומאָר־אוצר

פון דער איבערגעבליבענער זאמלונג פון אונזער פערשטאָרבענעם מיטאַרבייטער שר של אש

— מ׳זאָגט אויף דיר — האָט זיך אָנגערופען דער סוחר צו זיין קאַסירער — אַז דו גנב׳עסט מיר געלד פון קאַסע?

— וואָס ווילט איהר — האָט איהם דער קאַסי־רער געענטפערט — איך זאָל אַרבייטען ביי אייך און גנב׳ענען ביי פרעמדע?..

אַ טאַטע האָט אָבגעגעבען זיין יונגעל לערנען אין אַ חדר.

צומאָרגענס איז געקומען דער מלמד און האָט גע־בעטען מ׳זאָל איהם בעצאָהלען פאַר׳ן גאַנצען זמן, ווייל עס האָט שוין ביי איהם געטראָפען, אַז אַ יונגעל איז אין מיטען זמן געשטאָרבען.

האָט איהם דער טאַטע פון יונגעל צוריק גע־פרעגט:

— וואָס וועט זיין, אַז איך וועל דיר בעצאָהלען פאַר׳ן גאַנצען זמן און אין מיטען וועסטו אַוועק־שטאַרבען?

— וועט זיין מיין גליק האָט דער מלמד גע־ענטפערט.

אַ יוד און אַ גלח זענען פעהרען אין איין אכסניא און זענען געשלאָפען אין איין צימער. האָט דער יוד אָנגעזאָגט דעם משרת ער זאָל איהם אויפ־וועקען פאַרטאָגס כדי ער זאָל נישט פערשפעטיגען די באַהן. דער משרת האָט אַזוי געטון און האָט דעם יודען אויפגעוועקט. דער יוד האָט אויף שנעל זיך אָנגעטון און איז געלאָפען צו דער באַהן. ווען ער איז געקומען אויפ׳ן וואָקזאַל און האָט אויף זיך אַ קוק־געטון דורכ׳ן שפיגעל האָט ער בעמערקט אַז אין גרויס אייליעניש האָט ער אָנגעטון דעם גלחס מלבושים האָט ער מיט כעס אויסגעשריען צו זיך אַליין: „דער טייוועל זאָל איהם נעהמען דעם משרת איך האָב איהם אָנגעזאָגט ער זאָל מיך אויפוועקען, האָט ער גאָר אויפגעוועקט — דעם גלח...

אַ בחור, אַ משכיל, איז געקומען צו ר׳ איזיק מאיר דיק ווייזען זיין ספר, וואָס ער וויל אַרויסגע־בען, האָט צו איהם ר׳ אייזיק מאיר אַזוי געזאָגט:

— מיין קינד, אויב דו ווילסט זיין אַ מחבר ביי יודען, מוזטו פריהער וויסען, אַז ביז דו וועסט אַלט ווערען פערציג יאָהר, וועסטו מוזען הונגערען און מיט דיינע חבורים געהען איבער יודישע הייזער.

— און נאָך די פערציג יאָהר — האָט דער יונגערמאַן געפרעגט — וואָס וועט זיין?

— נאָך די פערציג יאָהר האָט ר׳ אייזיק מאיר געענטפערט וועסטו שוין זיין צוגעוואוינט צו אַזאַ לעבען...

חסידים זענען געקומען צו זייער יונגען רבי׳ן און געבעטען ער זאָל מתפלל זיין, עס זאָל זיין רעגען.

האָט דער רבי מתפלל געווען און עס האָט אָנ־גע־הויבען רעגענען. דער רעגען איז אָבער געווען אַזעלכער, אַז ער האָט גאַרנישט געוואָלט אויפהער־ען. זענען די זעלביגע חסידים געקומען צום רבי׳ן ער זאָל מתפלל זיין עס זאָל אויפהער׳ען צו געהן דער רעגען.

האָט דער רבי מתפלל געווען און דער רעגען האָט נישט אויפגעהערט.

האָבען זיך אַלע חסידים זעהר געוואונדערט אויף דעם. האָט דער גבאי זיי ערקלערט און געזאָגט אַז זיי זאָלען זיך נישט וואונדער׳ען. דער רבי — זאָגט ער — איז נאָך אַ יונגער, צו עפענען די טויערען פון רעגען ווייסט ער שוין, אָבער צו פערמאַכען די טויערען ווייסט ער נאָך נישט...

יודישע געלעהרטע

ר׳ יוסף קמחי און זיין זוהן רד״ק

ווי מיר האָבען זיך געקאָנט איבערצייגען, פון די לעצטע צוויי אַרטיקלען, איז אין צוועלפטען יאָהר הונדערט געווען אין פראַנקרייך אַ בעדייטענדער יו־דישער צענטער. די יודען פונ׳ם לאַנד האָבען אָבער נישט פערשטאַנען אַראַביש, וואָס איז געווען אַ גרוי־סע שטערונג צו דער ענטוויקלונג פון דער חכמה, זענען דאָך אין דער שפּראַך (אַראַביש) געשאַפען איבעריגע ווערטען כמעט אין אַלע וויסענשאַפטליכע צווייגען, וועלענדיג לערנען די חשובע ווערק, וואָס זענען געשאַפען געוואָרען אין שפּאַניען איז דעריבען געווען אַ נויטווענדיגקייט, די ספרים איבער־צוזעצען אין העברעיש. איז טאַקע, אָנהויבענדיג פון ר׳ אַבר־הם אבן עזרא, וועלכער האָט איבערזעצט עטליכע ביכער, ווילענדיג אין פראַנקרייך — איז ערשיבען אַ פּלעיאַדע איבערזעצער, וועמען ס׳איז איבערגע־געבען געוואָר׳ען די דאָזיגע אַרבייט אויסצופיהרען. צווישען די האָבען זיך געפינען די בעריהמטע „תיבונים"־משפחה און די „קמחים" ר׳ יוסף און זיין זוהן ר׳ דוד. וועגען די ערשטע האָבען מיר שוין געשריבען, היינט וועלען מיר רעדען עטליכע ווערטער וועגען די צווייטע.

די „קמחים" האָבען בשעתם געשפּילט אַ גרויסע ראָלע, מיט זייערע וויסענשאַפטליכע מיינונגען האָט מען זיך גערעכענט, זענען געוואָר׳ען אָנערקענט אַלס גוטע מפרשים, וועמענס פירושים האָבען זיך פער־שאַפט פּאָפּולאַריטעט. זייערע קאָמענטאַרען אויף די כתבי־קודש זענען פון די וואָגיגסטע, געשריבען פשוט, באַזירט אויף לאָגיק און ראַציע, ווייט פון די אַלע סכאָלאַסטישע פּלפּולים און דריידלעך. האָ־בען פערטריבען די תלי־תלים מיט דרשות, מיט וועל־כע ס׳איז בעלאַסטעט יעדער פסוק. נישט געוואוסט פון קיין אַלעגאָרישע פשטים, הגם אין שפּאַניען האָבען דאָס זעלבע געטון די חכמי־ספרד מיט עט־ליכע דורות פריהער, איז עס אָבער דאָך אין פּראָ־ווינציע געווען אַ נייעס, וואָס די קמחים האָבען אַ רייגעבעיענגט. פאַר זיי האָט עס דאָ קיינער נישט געפּרובט צו טון. זענען געווען אויך גרויסע מדק־דקים, בענוצען זיי זיך טאַקע זעהר פיל מיט פילאָ־לאָגיע ביים ערקלער׳ען דעם פשט. דער דקדוק איז ביי זיי געווען אַ באַזיס, אַ יסוד צו ביבעל־פאָרשונג

(געשטאַלטען פון דער „גאָלדענער עפּאָכע" אין שפּאַניען)

פון אהרן מאַנספעלד

יעדער אויסדרוק איז געוואָר׳ען דורך זיי אַנאַליזירט און צוגלידערט.

די משפחה קמחי שטאַמט פון שפּאַניען, זי איז אָבער פונדאַנען אַוועק — צוליב די רדיפות פון יאָהר 1148 בעזעצענדיג זיך אין דרום־פראַנקרייך (פּראָ־וואַנס) דער ערשטער מיטגליד פון דער פאַמיליע, וואָס האָט זיך אַרויסגערוקט אויפ׳ן וויסענשאַפט־ליכען שליאַך, איז געווען ר׳ יוסף קמחי, וועלכער האָט זיך בעקאַנט געמאַכט מיט זיינע איבערזעצונ־גען פון „חובת הלבבות" א. אַ. האָט דערגליכען געשריבען עטליכע אייגענע אָריגינעלע ווערק, פון די דאַרף דערמאָנט ווערען זיין וויסענשאַפטליכער פּי־רוש אויף תנ״ך, ער איז אָבער פערלויר׳ען געוואָר׳ען, מיר האָבען נישט מעהר פון איהם ווי ברעקלעך, ער האָט אויך געשאַפען אויפ׳ן געביט פון דקדוק, דאָס איז דער „ספר הזכרון" וואָס איז געווען אַ וועגווייזער פאַר די קינפטיגע פילאָלאָגען, זיין זוהן רד״ק אליהו בחור, א. נ. אָון מען דאַרף אויך נישט פערגעסען אין זיין „ספר הברית". דאָס לעצטע איז אַ מין וויכוח, וועגען רעליגיע, דער יוד וועלכער ס׳טרעט אין איהם אַרויס, בעמיהט זיך אויפצוווייזען אַז נאָר זיין רעליגיע איז די אמת׳ע, אַלע, האָס גע־העט אין איהרע אַנגעוויזענע וועגען, זענען גליק־ליך. אויך אַ געגנער קומט פיל מאָל צום וואָרט. ער דאַגעגען איז זיך משתדל אָפּצופרעגען, שטעלען פער־שידענע פראַגען, דער יוד גיט אָבער אויף אַלע ענט־שפּרעכענדע ענטפערס. זיינע אַפּאָלאָגיעס זענען אי־בערציינענדע.

צוויי זיהן האָט געהאַט ר׳ יוסף, דער עלט־סטער ר׳ משה און דער יונגערער ר׳ דוד, גערופען מיט די איניציאַלען פון זיין נאָמען — רד״ק. אויב דער ערשטער, ר׳ משה, איז געבליבען הינטער־שטעליג אויף אַלע געביטען לגבי זיין פאָטער, איז דערפאַר דער צווייטער, ר׳ דוד איהם פיל איבערגע־שטיגען, געבוירען איז ער אין נירוואָנאַ אין יאָהר 1160 (געשטאָרבען 1235). דאָ איז ער אויפגע־צויגען, געלערנט און בעקאַנט געוואָר׳ען אַלס חכם.

אַלס מדקדק קענען מיר איהם פון זיין „מכלול" און „שרשים" וואו ער ווייזט אַרויס קלאָרקייט אויף דעם צווייג. איהם האָבען מיר צו פערדאַנקען דאָס פונדאַמענטירען די „תנועות" פון דער העברעאישער שפּראַך אויף צעהן: פינף גרויסע און פינף קליינע (תנועות גדולות, תנועות קטנות). ביז איהם האָט געהערשט אין דעם געביט אַ כאַאָס, גענויער וועגען דיין בעדייטונג אַלס פילאָלאָג שטעלט זיך אָפּ שניידער אין „תורת הלשון העיברית והתפתחותה".

דעם רדק״ס פירוש אויף תנ״ך האָט זיך שטאַרק פערשפרייט. מיר האָבען אַפילו נישט אויף אַלע ספרים. ס׳איז נאָר דאָ אויף „נביאים", „תהלים" און נאָך אַ פאָר. ער האָט זיך אָבער איינגעבירגערט, מען האָט כמעט אָהן דיין פירוש נישט געלערנט, מען האָט אַפילו פּאַראַפראַזירט דאָס, וואָס די משנה זאָגט: „אם אין קמח, אין תורה" — אָהן קמחי (פון וואָרט קמח), בײַשטײַט קיין תורה, אויב מען לערנט נישט מיט זיין פשט. פערשטעהט מען נישט די תורה, זיינע פירושים און ספרים זענען איבערזעצט געוואָר׳ען אין לאַטיין, האָבענדיג אַ גרויסע השפעה אויף די קריסטליכע טעאָלאָגען, אָבער ביי יודען איז אויך געווען אַזעלכע פרומע און קנאים, וואָס האָבען צו איהם געהאַט טענות, הלמאי זיי זענען צופיל ראַ־ציאָנעל, איבערהויפּט האָט זיי דערצערנט זיין אופן מפרש זיין די „מעשה מרכבה" פון „יחזקאל" וואָס ר׳האָט ערקלערט מיט דער שיטה פון רמב״ם וועמען זיי, די ראַציאָנאַליסטען האָבען דעסטגלייכען אָנגערופען דער רד״ק איז אָבער געווען פון די אייפערדיגסטע פערטיידיגער פון רמב״ם, ער האָט זיך איינגעשטעלט פאַר דעם כבוד פון גרויסען רב, ווען ס׳האָט זיך פונאַנדערגעפלאַקערט די שאַרפע מחלוקה, ביי וועלכער ער ... לען זיך אָבער נישט אָפּשטעלען וועגען דעם; ווייל דאָס איז שוין דינערצייט בעשריבען געוואָר׳ען אין דער סע״יע אַרטיקלען „פון רמבם״ס לעבען און שאַפען".

* * * *

ביי דעם בעריהמטען דיכטער היינריך היינע איז פערהאַנען אַ ליד, „פרינצעסין שבת". רעדט זיך דאָרט וועגען אַ פערשאָלטענעם פרינץ, וואָס איז אַ גאַנצע וואָך געווען פערוואַנדעלט אין אַ הונד. איין טאָג אין דער וואָך איז ער אָבער אַ פרינץ, ווען דער טאָג ענדיגט זיך, קומט די מכשפה, וועלכע האָט איהם פערשאָלטען און פערוואַנדעלט איהם צוריק אין אַ הונד, אַזוי איז עס געגאַנגען כסדר: זעקס טעג אַ הונד, און אויפ׳ן זיבעטען — אַ פרינץ. היינע פערגלייכט עס מיט די יודען, וועלכע זענען אַ גאַנצע וואָך שפּל׳דיג, געמאַלען ביי זיך, אָבער דערפאַר אַז ס׳קומט שבת ווערען זיי פרינצען, דער שבת מאַכט זיי פאַר אַנדערע מענשען, דערהויבט זיי גאָר הויך, ווערענדיג גייסטיגע אַריסטאָקראַטען.

מיר האָבען זיך דערמאָנט אינ׳ם אגב זעהר שעהנעם ליד, ווען מיר שרייבען דאָס לעצטע אַרטי־קעל וועגען דער „גאָלדענער עפּאָכע", עטליכע הונ־דערט יאָהר האָט געשיינט די יודישע זון אין שפּאַ־ניען. די יודישע חכמה און וויסענשאַפט האָט פער־נומען דעם מזרח־וואַנד אין דער וויסענשאַפט בכלל. מען האָט זיך מיטן יודען גערעכענט. אָנערקענט אַלס איינעם פון די קולטורעלסטע פעלקער. די יודען זענען געווען די אַזוי צו זאָגען „גייסטיגע פרינ־צען" צווישען די אומות העולם...

איצט הויבט אָן די דאָזיגע זון אַרונטערגיין פער־געהן. ס׳איז די צייט פון שקיעה, די מכשפה — די מיטעלאַלטערליכע פינסטערניש, אין וועלכע עס זינקט נאָך די וועלט — שליידערט די יודען אַראָפּ פון זייער פיעדעסטאַל, מאַכענדיג זיי פאַר אויס „פרינצען" ס׳איז אַ צייט פון שרעקליכע גזירות צרות און פיין. די יודישע חכמה געהט מטה מטה, פאַלט וואָס אַמאָל נידריגער, ערשט אין 15־טען יאָהרהונדערט, ווען הומאַניזם־ווינטען בלאָזען אין ד׳ער וועלט בליצען צוריק אויף אמת׳ע יודישע געלעהרטע. אָבער דאָס איז אַ קאַפּיטעל — זעהר אַנ־אינטערעסאַנטעס פאַר זיך.

יודען אין דייטשלאַנד אַמאָל און היינט

אַ קורצער היסטאָרישער איבערבליק

פון ד"ר א. גינזבורג

ווען יודען האָבען אָנגעפאַנגען זיך צו באַ־זעצען אין יענעם טייל פון אייראָפּע, וואָס איז איצ־טער בעקאַנט אַלס דייטשלאַנד, איז נישט אינגאַנ־צען קלאָר. מען קען אָבער כמעט מיט זיכערקייט זאָגען, אַז אַ קלענערע אָדער גרעסערע יודישע בע־פעלקערונג האָט זיך דאָרטען שוין געהאַט גע־פונען אין דער צייט, ווען די איצטיגע דייטשלאַנד איז נאָך געווען אַ טייל, אַ מין קאָלאָניע, פון דער גרויסער רוימישער אימפּעריע.

מען דאַרף נישט פערגעסען אַז די יודישע אויס־וואַנדערונג פון ארץ ישראל האָט זיך אָנגעפאַנגען נאָך איידער די יודען האָבען פערלוירען זייער פאָ־ליטישע זעלבסטשטענדיגקייט, דאָס לאַנד ארץ־ישראל, איז געווען פערהעלטנישמעסיג קליין און אָרעם, און ווען די בעפעלקערונג איז פערגרעסערט געוואָרען, דורך דער נאַטירליכער פערמעהרונג, איז דאָס לאַנד פשוט נישט געווען בכוח צו שפּייזען די פערגרעסערטע בעפעלקערונג, בפרט אין יענע צייטען, ווען די אינדוסטריע בכלל איז געשטאַנען אויף אַ נידעריגער מדרגה, טויזענדער און הונדערט טויזענדער יודען זענען דורך דעם געצוואונגען גע־וואָרען צו פערלאָזען זייער פאָטערלאַנד און צו זו־כען זייער גליק אין פרעמדע און ווייטע לענדער. עס ווערט געשאַצט אַז העכער אַ מיליאָן יודען האָ־בען זיך שוין געהאַט געפונען אין די פרעמדע לענ־דער נאָך איידער זיי זענען מיט געוואַלד פערטריבען געוואָרען פון זייער היים און לאַנד. אין אַנדערע ווערטער, איידער עס איז געקומען דער פּאָ־ליטישער גלות, איז שוין געווען, אויב מען קען עס אָנרופען, אַן עקאָנאָמישער גלות.

שוין נישט ריידענדיג וועגען דער גרויסער קאָלאָניע אין עגיפּטען, הויפּטזעכליך אין אַלעקסאַנ־דריען, וואָס האָט געהאַט אַפילו אַן אייגענעם בית־המקדש „בית המקדש של חוניו", האָבען זיך שוין אין ערשטען יאָהר־הונדערט פון דער קריסטליכער צייט־רעכנונג געפונען יודישע קהלות איבער דער גאַנצער ברייט און לענג פון דער רוימישער אימפּע־ריע. דאָס קען מען, צווישען די איבעריגע, אויך אַרויסזעהען פון דער טעטיגקייט פון סט. פּאַול, ער, דער גרעסטער פּראָפּאַגאַנדיסט פון דעם קריס־טענטום, פלעגט אַרומפאָהרען פון איין רוימישער פּראָווינץ אין דער צווייטער און פלעגט צום ערש־טען האַלטען זיינע דרשות אין די סינאַגאָגען פון די דאָרטיגע יודישע קהלות. מען קען זיך דעריבער משער זיין, אַז גאַליען (די איצטיגע פראַנקרייך) און דייטשלאַנד זענען בנוגע דעם נישט געווען קיין אויסנאַהם, אַז אויך דאָרטען האָבען זיך דעמאָלט שוין געהאַט געפונען יודישע קהלות.

דאָס איז אָבער, ווי געזאָגט נישט מעהר ווי אַן השערה, קיין דאָקומענטאַרע בעווייזען זענען נאָך לעת עתה אויף דעם נישטאָ. דערפאַר איז אָ־בער זיכער, בעגרינדעט אויף היסטאָרישע דאָקומענ־טען, אַז שוין אין פערטען יאָהר־הונדערט (אין יאָהר 321) האָט זיך אין קעלן, דייטשלאַנד, געפונען אַ בע־שטענדיגע יודישע קהלה. אין אַנדערע ווערטער, איז דאָקומענטאַריש בעוויזען, אַז עס איז שוין העכער ווי זעכצעהן הונדערט יאָהר זינט יודען גע־

פינען זיך אין דייטשלאַנד.

זעכצעהן הונדערט יאָהר! עס איז אַ גרויסע פראַגע, אויב צווישען די פערקאַכטע דייטשע פּאַ־טריאָטען, — שוין נישט רעדענדיג פון אַ היטלער'ן, וועלכער איז באמת אַ פרעמדער — געפינען זיך פיל, וואָס קענען בעווייזען אַזאַ לאַנגען „יחוס"... און אויב עס איז אמת, אַז די ערשטע תושבים פון לאַנד דאַרפען זיין מעהר בערעכטיגט ווי די שפּע־טער צוגעקומענע, דאַן האָבען די יודען פון דייטש־לאַנד מעהר רעכט זיך אויפצוהאַלטען אין דייטש־לאַנד ווי גאָר פילע פון די „עכטע" אמת'ע דייטשען...

* * *

די לאַגע פון די יודען אין דייטשלאַנד אַ חוץ אין די ערשטע פּאָר יאָהרהונדערטע, איז קיינ־מאָל נישט געווען קיין גלענצענדע. אין די ערשטע פּאָר הונדערט יאָהרען, האָבען די יודען דאָרטען גע־האַט מעהר אָדער ווייניגער דיזעלבע רעכטען, ווי אַלע אַנדערע רוימישע בירגער. זיי האָבען זיך גע־קענט בעשעפטיגען מיט וואָס זיי האָבען געוואָלט. עס האָבען זיך צווישען זיי געפונען נישט בלויז הענדלער און בעל־מלאכות נאָר אויך ערד־אַרבייטער גאַנץ אַנדערש איז עס אָבער געוואָרען ווען דאָס קריסטענטום האָט זיך דאָרטען גענומען פערשפּריי־טען און איינוואָרצלען. די גלחים און די מאַכטען האָבען אָנגעפאַנגען אַ העצע געגען יודען. וואָס האָט פון אָנפאַנג געפיהרט בלויז צו די בעגרעניצונ־גען פון יודישע רעכטען. די יודען האָבען נישט גע־טאָרט טון דאָס און נישט געטאָרט טון יענס. מען האָט אונטערגעגראָבען זייער עקאָנאָמישען מעמד. פאַר די יודען זענען געבליבען אָפען גאַנץ ווייניג פרנסות, די רייכע האָבען זיך אָפּגעגעבען מיט גע־בען געלט אויף פּראָצענט און די אָרמע מיט האַנד־לען מיט אַלטע בגדים.

דאָס איז אָבער נאָך ווייניג געווען, עס האָט זיך אָנגעפאַנגען אַ סדרה פון בעשולדיגונגען און בלבולים, וואָס האָבען געפיהרט צו די שרעקליכסטע פערפאָלגונגען און שחיטות, מען האָט די יודען בעשולדיגט, אַז זיי פערשוועכען די „היילגע האָסטיע", אַז זיי געברויכען דאָס בלוט פון קריסט־ליכע קינדער אין זייערע מצות, אַז זיי פערסמען די ברונימער וקדומה, עס איז גאָר נישט געווען אַזאַ בלבול, ווי אומזיניג און פאַנטאַסטיש ער זאָל נישט זיין, אין וואָס די פינסטערע מאַסע האָט נישט גע־גלויבט. די פאַנאַטיקער און אומוויסענדע מאַסע האָט רענדיג געהאַט גלויבט, אַז די יודען זענען די פערקערפערונג פון אַל־דאָס בייז, פון דעם אַשמדאי אַליין, פון דעם „אַנטי־

קריסט", וואָס איז שולדיג אין אַלע צרות.

דאָ איז נישט דער פּלאַץ צו רעדען באריכות, וועגען דער ליידענס־געשיכטע פון די יודען אין דייטשלאַנד, דאָס וואָלט פערנומען צו פיל, אַ חוץ דעם וואָלט דאָס בלויז געווען אַ וויעדערהאָלונג. שטענדיג דיזעלבע בלבולים און בעשולדיגונגען, שטענדיג דיזעלבע רדיפות און שחיטות און זיי זענען פאָרגעקומען מיט גאַנץ קורצע איבעררייסונגען יאָהר־הונדערטע לאַנג. עס וועט דעריבער זיין גענוג צו זאָגען, אַז דייטשלאַנד איז געווען פאַר די יודען אַן אמת'ער גהינום פאַר לאַנגע יאָהר־הונדערטע, פאַר דער גאַנצער צייט פון מיטעלאַלטער.

און אַפילו מיט דעם אָנקומען פון דער אַזוי־גערופענער „נייער צייט" איז די לאַגע פון די יודען אין דייטשלאַנד נישט פיל פערבעסערט געוואָרען. די יודען זענען געווען דאָס אייגענטום, אַ מין „קנעכט־שקלאַפען", פון די פערשידענע דייטשע פירשטען. און פירשטען, וועלכע האָבען געקענט טון מיט „זיי־ערע" יודען אַלץ וואָס האָט זיך זיי פערגלוסט, מאַנכע פון די דאָזיגע פירשטען האָבען „זייערע" יודען בעהאַנדעלט בעסער און אַנדערע פון זיי האָבען בעהאַנדעלט „זייערע" יודען ערגער. דאָס איז געווען אָפּהענגיג פון דעם גוטען אָדער שלעכטען ווילען פון דעם בעטרעפענדען פירשט אָדער פירשט. אַ גוטער פירשט צי אַ שלעכטער. הערפון האָט זיך געענ־דערט, וואָס די בעהאַנדלונג פון די יודען איז געווען פערשידען אין די פערשידענע דייטשע פּראָווינצען.

די יודישע לאַגע אין דייטשלאַנד האָט זיך אָנ־געפאַנגען צו פערבעסערען ערשט ביים ענדע פון אַכצעהנטען און אָנפאַנג פון נייצעהנטען יאָהר־הונדערט, דאָס איז אָבער נישט פאָרגעקומען אַזוי לייכט. ערשט אין לעצטען העלפט פון נייצעהנטען יאָהרהונדערט האָבען די פערשידענע דייטשע פּראָ־ווינצען געגעבען די יודען כלומרשט גלייכע רעכטע פאַר זייערע יודען. און דאָס איז פאָרגעקומען נישט אין אַלע פּראָווינצען אין איין און אין דעזעל־בער צייט, אַזוי, צום ביישפּיל האָבען די יודען פון פּרייסען געקראָגען זייערע גלייכע רעכטען אין יאָהר 1848, בעת די יודען פון האָלשטיין, האָבען גע־קראָגען זייערע גלייכע רעכט מיט פופצעהן יאָהר שפּעטער, אין 1863 ערשט נאָך דעם דייטש־פראַנ־צויזישען קריג, ווען די אַלע פערשידענע דייטשע פּראָווינצען האָבען זיך פעראייניגט אין איין אימ־פּעריע, אין דעם אַזוי גערופענעם „רייך" — ערשט דאַן האָבען אַלע יודען פון דייטשלאַנד כלומרשט געקראָגען זייערע גלייכע רעכט.

נאָך אַ לאַנגען און שווערען קאַמף — וואָרים

די דייטשע יודען האָבען שטאַרק געקעמפט פאַר זיי־ערע בירגערליכע רעכט, — נאָך אַ לאַנגען און שווערען קאַמף האָבען די דייטשע יודען געוואונען זייערע גלייכע רעכט — אויפ'ן פּאַפּיר...

איך זאָג „אויפ'ן פּאַפּיר" ווייל אין פּראַקטישען אַלטעגליכען לעבען זענען די יודען אַלץ געבליבען בירגער פון אַ נידעריגערע מדרגה. זיי זענען גע־בליבען צווייט־קלאַסיגע בירגער, וואָס קענען זיך נישט פערגלייכען מיט דעם „עכטען" דייטשען בירגער. פיל טירען וואָס זענען ווייט אָפען פאַר דעם עכטען דייטשען בירגער, זענען געבליבען פערהאַקט און פערשלאָסען פאַר דעם דייטשען יודען. סיי פּאָ־ליטיש, סיי סאָציאַל און סיי אויפ'ן קולטורעלען גע־ביט, ווערט דער דייטשער יוד, מיט גאַנץ ווייניג אויסנאַהמען, נישט דערלאָזען צו פערנעהמען דעם פּלאַץ וואָס ער פערדינט לויט זיינע פעהיגקייטען.

עס האָט זיי, די דייטשע יודען, נישט געהאָל־פען, וואָס זיי האָבען זיך מיט זייער גאַנצען האַרצען אַריינגעוואָרפען צו אַרבייטען פאַר דעם „פאָטער־לאַנד", דאָס „פאָטערלאַנד" האָט זיי נישט אָנערקענט עס האָבען זיי נישט געהאָלפען זייערע גרויסע פער־דינסטען זייער גרויסער אויפטו, אויף דעם געביט, פון דער דייטשער קולטור, פון דער דייטשער ליטע־ראַטור און דער דייטשער וויסענשאַפט. עס האָט די נישט געהאָלפען, וואָס צווישען די דייטשען וואָס האָבען געקראָגען דעם נאָבעל־פּרייז געפינט זיך אַ גרויסער פּראָצענט פון דייטשע יודען. עס האָבען נישט געהאָלפען די עהרליכס און די איינשטיינס, וואָס האָבען פערשאַפט כבוד די דייטשע וויסענשאַפט דאָס אַלץ האָט נישט געהאָלפען. די „יודען" זענען געבליבען יודען, און נישט מעהר ווי „יודען"... עס איז, פּערקעהרט, זעהר מעגליך, אַז דאָס אַלץ האָט די לאַגע נאָך פערערגערט, עס האָט געהייסען אַז די „פרעמדע" האָבען שוין נישט פערכאַפּט די דייטשע קולטור און די דייטשע וויסענשאַפט. עס איז זעהר מעגליך, אַז דער ערפאָלג פון די דייטשע יודען אויף די געביטען פון קולטור און וויסענשאַפט האָט גע־פיהרט צו דער פערשאַרפונג פון דער שנאה.

און פאַר די דאָזיגע פּאַפּירענע רעכטען, וואָס די דייטשע יודען האָבען געקראָגען, האָבען זיי בע־צאָהלט אַ צו הויכען פּרייז, זיי האָבען דערפאַר בע־צאָהלט מיט זייער מענשליכער ווירדע, מיט זייער „איך", — מיט זייער נאַציאָנאַלען איך. זיי האָבען פערלייקענט זייער פאָלק. זיי האָבען פערלייקענט זייער ראַסע.

דאָס זענען געווען די דייטשע יודען, וואָס האָבען אַרויסגעבראַכט די משונהדיגע תורה אַז יו־דען זענען נישט קיין פאָלק, נישט קיין נאַציע, נאָר בלויז אַ רעליגיעזע געמיינדע, די יודען אַלס פאָלק, האָט עס געהייסען, זענען שוין לאַנג צוריק טויט, עס איז בלויז פערהאַן אַ יודישע אמונה. זיי זענען געוואָרען „דייטשען פון מאָזאַאישען גלויבען". זיי האָבען פערלייקענט זייער אָפּשטאַמונג, ווייל אויסגעהערט צו זיין יודען לויט אָפּשטאַמונג, ווייל יודען זענען די [illegible] און אַזעלכע

(ווייטער זעה 14־טען זייט)

היטלער אויפ'ן זיידע׳ס המנ׳ס קבר...

(לכבוד פורים)

פון י. אַבערזשאַנעק

טייערער, ליבער זיידע, המן בן המדתא, היינט, צו דיין יאָהרצייט, בין איך געקומען לעגען אַ קראַנץ אויף דיין קבר, און נאָמען פון דיינע מיליאָנען גע־טריע אייניקלעך, וואָס טראָגען הויך דיין פאָהן, מיט דער לאָזונג: „להשמיד ולהרוג ולאבד" ווינש איך דיר, ליבער זיידע, המן, זאָלסט ליגען געזונ־טערהייט אין דר'ערד, דאָס נעמליכע פון מיר צו הערען.

וואָס? דו ווייסט נישט, טייערער זיידע, ווער איך בין? אויב אַזוי, האָב איך דעם כבוד פאַר דיר זיך פאָרצושטעלען: איך בין דער בערימטער אַדאָלף מיין יחוס ציהט זיך פון דיין יונגסטען זוהן, ויזתא. איך בין ויזתא׳ס אַנ'אור־אייניקעל, און מיין חכמה האָב איך טאַקע פון איהם, פון ויזתא'ן גע'ירשנט.

איצט בין איך טאַקע געקומען מיט דיר זיך אָ־בּיסעל אַדורכשמועסען, אַנ'עצה האַלטען, ווי אַזוי פּטור צו ווערען פון די יודען, און דערביי נישט צו האָבען דיין מפּלה.

אַי, ליבער זיידע, האָסטו געגעבען געהאַט אַ ביטערע מפּלה! און פאַרוואָס איז עס דיר געקומען? ווייל דו האָסט געוואָלט ראַטעווען דאָס פאָטער־לאַנד?...

עך, איך זאָג דיר, טייערער זיידע, אַז היינט אין צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט, אין דער צייט פון ציוויליזאַציע און קולטור, וואָלט אַזאַ המן ווי דו פשוט פּערזוקערט געוואָרען, אַזאַ המן וואָלט מען געטראָגען אויף די הענד, נישט אויף דער תליה. היינטיגע צייטען וואָלסטו זיכער געווען, אַ רייכס קאַנצלער און אפשר גאָר דייטשער מלוכה־פּרעזי־דענט, דלפון וואָלט זיכער געווען פינאַנץ־מיניסטער און ויזתא וואָלט זיכער געזעסען אין געגנט צוזאַמען מיט אַלע אַנדערע ויזתא׳ס. און די באָבע זרש? די באָבע זרש וואָלט היינט געווען אַ סאַלאָן־דאַמע, וואָלט זיך געקליידט לויט'ן לעצטען מאָדע־זשורנאַל וואָלט זיך געפאַרבט די ליפּען און זיך אונטער־גע־שוואַרצט די אויגען (די פאַרב וואָלט איך געשטעלט ווייל איך קען מיך אויף פאַרבען, איך בין דאָך אַ מאַלאַזש פון בערוף... די באָבע זרש, וואָלט היינט געטראָגען אַ קורץ־געשוירענע גאַרסאָנקע, וואָלט גערויכערט פּאַפּיראָסען און געשפּילט ברידזש, און וואָלט געהאַט פּאָוואָדזעניע ביי מענער מיט אַלע באָבעס צוגלייך...

אַי, הערסטו, ליבער זיידע, איז היינט דער במיניזם אַנ'אַרטיקעל — אַ גאַלדען אַרטיקעל גע־וואָרען דער המניזם, ס'איז בעסער צו האַנדלען מיט המניזם ווי מיט מאַנופאַקטור־סחורה, אויף מאַנו־פאַקטור־סחורה איז היינט קיין אָפּנעהמער נישטאָ, און דעם המניזם רייסט מען פון די הענד.

און די המן־טאַשען? אַלע בעקן זענען לייריג, אין אַלע קאַסעס בלאָזט אַ ווינד, דאָס גאַנצע געלד געהט אַריין אין די המן־טאַשען און ווייסטו, טייערער זיידע, ווער ס'פּיהלט אַן די המן־טאַשען? — די יודען! אַי, הערסטו, פּיהלען זיי אָן די המן־טאַ־שען !... די המן־טאַשען זענען אָנגעפּיהלט מיט יודיש געלד. געשמאַלצען מיט יודישען מאַרך און געפּרעגעלט אין יודיש בלוט — כ'זאָג דיר, אַז די המן־טאַשען צעגעהען אַזש אין פּיסק!...

וואָלסטו געלעבט אין צוואַנציגסטען יאָהר־הונדערט, וואָלסטו דאָך אויך געקענט טועם זיין פון די המן־טאַשען, ליגסטו דאָך אָבער אין דר'ערד, האָבען דיינע המן־טאַשען גע'ירשנט דיינע געטרייע אייניקלעך, איך, אַדאָלף בערלינער, קוזע פון רומע־ניען, די נאַזאַשינסקיס און סטראַנסקיס פון פּוי־לען און אַנדערע געטרייע אייניקלעך.

וואָס פרעגסטו? צי יודען גרעגערען נאָך? אַוודאי גרעגערען זיי, אָבער איך, דער מאָדערנער המן הער זיי ווי המן דעם גרעגער, יאָ, פאַר אַ גרעגער האָב איך יאָ אַביסעל מורא, דאָס איז דער אויסלענדישער גרעגער, אַז דער „אויסלענדישער גרעגער" בעהמט גרעגערען איז טאַקע ביטער!...

נאָר נישט דאָס בין־איך אויסען דיר צו דער־צעהלען, איך וויל דיר, טייערער זיידע, דערצעהלען ווי אַזוי איך, דיין אייניקעל, אַדאָלף בערלינער, בין

אַזוי גרויס געוואָרען, פאַר דיר וועל איך מיך נישט שעהמען, פאַר וועמען דען קען מען זיך, אַראָפּרע־דען פון האַרץ, אויב נישט פאַר אַ זיידע, און נאָך דערצו פאַר דעם טייערען, ליבען זיידען המן בן המדתא, דעם געוועזענעם פּרעמיער־מיניסטער פון פּרס ומדי?...

שוין אַלס קינד האָט מען אויף מיר בביאות געזאָגט, אַז איך וועל ווערען רייכסקאַנצלער פון דייטשלאַנד, ווייל שוין צו פינף יאָהר בין איך שוין געווען אַ מייסטער אויף האַקען שויבען. יעדען טאָג האָב איך געלעכערט די קעפּ פון מיינע יודישע חברים. אַז איך בין עלטער געוואָרען, בין איך גע־וואָרען אַ טויבענכאַפּער, געכאַפּט קויהלען פון די פוהרען, און מענשען מיט אַ ווייטען בליק האָבען באַלד געזעהען, אַז איך וואַקס אַ בעפרייער, אַ פיה־רער — דער ראש פון דער דייטשער מלוכה!...

און ווי דו זעהסט, טייערער זיידע, בין איך טאַקע איצט דער ראָש פון דער דייטשער מלוכה. מיטן פענדזעל אין דער האַנד טו איך איצט אַלעס איבער־פאַרבען פון גרויט אויף שוואַרץ, די יודען טון בודק חמץ זיין ערב פסח. און איך טו דאָס חמץ מבער־זיין אויף פּורים,

קודם כל האָב איך אין מיטען וואָך געמאַכט הבדלה און אונטערגעצינדען דעם פאַרלאַמענט. אין דער צייט, ווען דאָס וואָרט האָט די פּויסט, איזג אַ פאַרלאַמענט אַנ'איבעריגע זאַך. נו, האָב איך גע־זאָגט: פאַרלאַמענטעל, אַ פייער זוכט דיך, און נאָכ'ן פאַרלאַמענטאַריזם!

איצט טייערער זיידע, האָב איך מיך געוואָלט מיט דיר משאל עצה זיין: צי זאָל איך צוקריגען דעם „אחשורוש פון דאָרט" אויפ'ן דייטשען טראָן? אַז איך דערמאָן מיך וואָסערע צרות דו האָסט גע־האַט פון דיין אַחשורוש, האָב איך מורא פאַר מיר

אחשורוש. ווער ווייסט, צו מיין אחשורוש האָט אויך נישט עפּעס אַנ'אסתר ביי דער זייט? און וועלכער אחשורוש האָט נישט קיין אסתר ביי דער זייט? אַי, די אסתר! כ'בעט דיך, ליבער זיידע, ווי קומסטו, זיידע המן צו אַ יודישע אסתר? און אַז מ'האָט שוין אַ גלעזעל אין קעפּעל? אַ שעהנער טרינקער ביזטו, אַז נאָכ'ן ערשטען גלעזעל „סאַראַקובקע" פּערגעסטו, אַז דו האָסט אַנ'אייגענע זרש אין דער היים, און דו כאַפּסט דיך גאָר צו אַ יודישער אסתר? האָסטו דען נישט געוואוסט, ליבער זיידע, אַז דיין אחשורוש איז אַ מלך טפּש, און איז „זאַודראָסנע", אויפ'ן אייגענעם ווייב !...

איך, זעהסטו, ליבער זיידע, האָב אויך נישט פיינד, וואָס דו האָסט ליב. איך ברעק מיך אויך נישט מיט אַ יודישער אסתר. נאָר איך מאַך דאָס־קלוגער פון דיר, געשיקטער. מיך וועט מען נישט כאַפּען ביי דער האַנד, און טאָמער יאָ איז אויך נישט קיין בייז. די היינטיגע עסטערעס זענען מאָדער־נע פרויען, און אַ מאָדערנע פרוי שטאָלצירט, אַז זי האָט אַ קאָכאַנעק אַ המן. די היינטיגע עסטערע שעהמט זיך מיט איהר וואַיאַשעק מרדכי, זי איז נישט יענע אסתר, די אחשורושאָווע וואָס האָט אַלץ דערצעהלט דעם מאַן!...

איצט, אין טאָג פון דיין יאָהרצייט, פערגיס איך טרעהרען אויף דיין קבר, און פערזיכער דיר, אַז דו קענסט רוהיג ליגען אין דר'ערד. אַז דו האָסט אַזעלכע אייניקלעך ווי איך, אַדאָלף בערלינער, קענסטו רוהיג זיין, אַז דיין המניזם הייבט זיך ערשט איצט־אָן צו פערווירקליכען, דיין פּראָגראַם ווערט איצט אויסגעפיהרט מיט אַלע קליפּערלעך. איך, דאָס אייניקעל פון ויזתא'ן וועל שטעהן אויף דער הויך פון דיין תורה און מיט די מיליאָנען אייניקלעך דיינע, וואָס וואַקסען פון טאָג צו טאָג, וועל איך בע־קעמפען די יודען און זאָלען זיי גרעגערען וויפיל זיי ווילען.

יאָ, נאָך איין זאַך, האָב איך דיך געוואָלט פרעגען, צי דו האָסט ביי די לעצטע וואַהלען צום רייכסטאַג געשטימט פאַר מיין ליסטע, אַלע אַנדע־רע טויטע המנ'ס, וואָס ליגען שוין לענגער אין דר־ערד, האָבען אַלע געשטימט פאַר מיר,

אַ גרוס פאַר די באָבע זרש.

פּיניעלע מזיק
גיט לשון

געדענקט איך מײנע ליבע יאָסלען, װאָס איך האָב אײַך יענעם פרײטאָג געזאָגט? צי געדענקט נישט? װעל איך אײַך דערמאָהנען: איך האָב אײַך געזאָגט, אַז אויב די גמינע אונדזערע װעט גײן מאַכן אַ קוך, װעט אַרויסשפּרינגען אַ מקוה?

נו, װער האָט דעם ריכטיגען ליכטבליק אויף די פּלײצעס? װער האָט אַ קאָפּ פון אַ מיניסטער? אַחוץ פּיניעלע! שטאָט אַ קוך איז בײַ זיי אַרויסגעשפּרינגען אַ מקוה, נו, װעלען זײ איצט דעם עולם קענען פירען אין באָד אַרײַן!

אַז פּיניעלע זאָגט, דאַרף מען די װערטער דרוקען אין די בלעטער, און אַז איך זאָג ענק, אַז אַ קוך איז אַ שמאַלץ-גרוב מעגט ענק מיר גלײבען.

אַלזאָ, װאָס עלען מיר זיך מאַזשען, מיר װעלען מאַכען אַ קוך.

ציטירט אַז מ'דאַרף פּיש, פּיש, פּיש צו עפענען אַ קוך — לאַכן ענק אויס! דאָס װיכטיגסטע איז װאַסער. טאָמער האָט מען װאַסער, האָט מען שוין אַ פאַרטיגען קרופּניק. מ'לאָזט אַרײַן אויף דעם װאַסער אַ פּעטרושקע מיט אַ פערטעל טײל קאַרטאָפלעס און דער קרופּניק איז שוין פאַרבראַקט װעך.

אַז דער פאַרבראָקטער קרופּניק איז פערטיג, זוכט מען אויס אַפּאָר זקנים אָהן צײן (צו אַזאַ קרופּניק דאַרף מען נישט קײן צײן...) און פאַרטיג!

פון װאַנען נעהמט מען געלד? יאָלדען זענט עך! ס'עט זײן געלד װי באָב.

װי אַזוי?

טאָ הערט צו מיט שכל:

פאַר דער שיסעל װאַסער מיט דער פּעטרישקע נעהמט מען 10 גראָשען, פון קאָמיטעט בעקומט מען 15 גראָשען, האָבען מיר שוין 25 גראָשען, און אַזוי װי די שיסעל װאַסער מיט דער פּעטרישקע קאָסט ראַפּטעם אַ 5-ער, האָבען מיר צוואַנציג גראָשען אויף פּעווע, און, אַז גאָט העלפט אַז מ'האָט אַ טויזענד פרײַערס, האָט מען 200 זלאָטעלעך אַ טאָג. ד.ה. 1400 זל. אַ װאָך, און 5600 זל. אַ חודש און אין אײן יאָהר קומט מען צו אַ מאַיאָנטעק פון 67.200 זל.

נו, װאָס זאָגט עך צו אַזאַ מאַסמאַטעטן? עסען מיר נישט לאַכען פון פּאָזנאַנסקין מיט אשר [illegible]?

יאָ, איך האָב פערגעסען: ס'צאָרט באָמען גיט מען די קוך?

איך האָב אַ פּראָפּאָגאַנציע, אַז אונזער קוך זאָל הײסען: „גוטן קאָרטאָפּליאַנקע"!..

— פיניעלע —

דער פּאַציענט, וואָס איז אויף אַלץ מסכים
דערצעהלט פון אַ לאָדזער דאָקטאָר

צום דאָקטאָר קומט אַרײַן אַ פּאַציענט, נאָכ'ן אונטערזוכען זאָגט דער דאָקטאָר:

קײן שום געפעהרליכעס זעה איך נישט בײַ אײַך. איהר זענט נאָר ערשעפּט און נערוועז. און איהר מוזט פירען אַ נאָרמאַל לעבען.

— װאָס זאָל איך טון?

— װעניג עסען. קײן אײן טראָפּ בראָנפען! איהר װעט זעהען װי גוט ס'שמעקט אַ טרוקען שטיקעל ראַזאָווע ברויט מיט װאַסער.

— זעהר גוט! ס'פרעהט מיך זעהר!

— איהר רויכערט אַ סך?

— פערציג פּאַפּיראָסען אַ טאָג.

— פון מאָרגען אָן װעט איהר רויכערען נאָר פינף פּאַפּיראָסען!

— כ'פערזיכער אײַך, אינגאַנצען נישט צו רויכערען.

— איצט, פּולקאָמע רוה! נישט שפּילען אין קאָרטען, נישט בעזוכען קײן ספּאָרט, ברידזש, עקזײַטירט פאַר אײַך נישט.

דער פּאַציענט האָט מסכים געווען.

— איצט מוזט איהר זיך בעגרעניצען מיט פרויען.

— כ'פערזיכער אײַך, אַז זעקס חדשים װעל איך נישט קוקען אויף קײן פרוי.

— איהר זענט אַ זעלטען גוטער פּאַציענט, כ'װאָלט מיר געוווּנשען צו האָבען אַ סך אַזעלכע פאָלגזאַמע פּאַציענטען, נאָר אײן זאַך דאַרפט איהר טון.

— װאָס?

— איהר מוזט אַ סך זײַן אויף פרײַע לופט. כאָטש צוויי מאָל אין דער װאָך אַרויספאָהרען אויסער דער שטאָט.

— זעהט איהר, הער דאָקטאָר, דאָס איז שוין נישט מעגליך!

— פאַרװאָס?

— כ'גײ מאָרגען זיצען אין דער טורמע אויף זעקס חדשים.

אײן אַפּערטע
טראַגעדיע מיט די פּשעדוואָיענע פּאַניענקעס

די פּשעדוואָיענא פּאַני פּעלאַ זאַכטשאַלסקאַ האָט געגעבען אַן אַנאָנס אין דער צײַטונג מיט אַזאַ נוסח:

„כ'זוך אַ סימפּאַטישנע טאָוואַזשיש אויף די נאָכמיטאָג שעה'ן. די עלטער שפּילט נישט קײן ראָלע. אײן בעדינג: ער מוז זײַן מיט טעמפּעראַמענט און אַ ספּרינטבער".

די מוטער האָט צום ערשטען גע'מוסר'ט די טאָכטער, אַז ס'איז נישט אַנשטענדיג אויף אַ אַזאַ אופן צו שליסען בעקאַנטשאַפט מיט מענער, דאַן האָט זי דער טאָכטער צוזאָמען גענומען צי זי האָט בעקומען אָפּערטען.

— יאָ, אײן אָפּערטע.

— פון װעמען?

— פון טאַטעשי.

העפליכקײט איז דער קהלה
אונטערגעהערט געשפּרעך אין דער בית-החיים-אַפּטײלונג

די בעאַמטע פון דער קהלה בעציהען זיך צו די אינטערעסאַנטען מיט אַ זעלטענער העפליכקײט.

אַ בעזונדערע העפליכקײט װײַזען אַרויס די בעאַמטע פון דער בית-החיים-אַפּטײלונג, מיר האָבען זיך דאָרט צוגעהערט צו אַזאַ געשפּרעך:

פרוי: מײַן מאַן איז מיר געשטאָרבען, כ'װאָלט געוואָלט עפּעס אַ בכבודע קרקע.

בעאַמטער: אַך ביטע זעהר, מיט [illegible] פערגעניגען.

פרוי: װאָלט איך געקענט רעזערווירען אַ פּלאַץ נעבען מײַן מאַן?

בעאַמטער: פאַרװאָס נישט? קויפט איהר אַ פּלאַץ און פערנוצט איהם געזונטערהייט.

די אײדלקײט פון מאַקס נאַגעוויצע
איבערגעכאַפּטער בריף פון אַלאָדזער פאַבריקאַנט

דער לאָדזער פאַבריקאַנט מאַקס נאַגעוויצע איז אַ זעהר אײדעלער מענש און װען ער איז אַפילו אויפגערעגט רעדט ער אין אַ זעהר אײנגעהאַלטענעם טאָן.

די טעג האָט ער געשריבען אַ בריף צו אַ קונה װאָס לאָזט כסדר די װעקסלען צו פּראָטעסט. געענדיגט דעם בריף האָט ער אַזוי:

װער האָט בײַ מיר גענומען פעקלעך און נישט בעצאָהלט? — איהר, מײַן ליבער הער.

װער האָט מיר פערזיכערט אַז אין משך פון 3 חדשים װעלען אויסקויפט װערען די פּראָטעסטען? — איהר מײַן ליבער הער.

און װער האָט מיר אין משך פון די 3 חדשים [illegible] קײן צוברעכענעם גראָשען נישט געגעבען — איהר מײַן ליבער הער.

טאָ װער זשע איז אַ לאַבוס, אַ גנב, אַ מאַשעניק? — איך איהר איבערגעגעבענער פרײַנד, מאַקס נאַגעוויצע אין לאָדז.

פּוילען איז אַ גן-עדן

[illegible] װײסט אין פּוילען איז פּשוט אַ גן-עדן.

— דהײנו?

— אַלע מענטשען שלאָפען אַרום נאַקעט און [illegible]

דער קונדס
הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אַב—נעק ●

בײַלאַגע צום נײַעם פאָלקסבלאַט נומער 60

פרײַטאָג, דעם 10 מערץ 1933

ער פּראָטעסטירט געגען דער שחיטה

דער פערשוין איז נישט קײן מיטגליד פון דער קהלה-פערוואַלטונג און נישט קײן מיטגליד פון ראַט — ער איז נאָר געקומען אויסדריקען אַ שאַרפען פּראָטעסט געגען דער בהמות-שחיטה פון דער קהלה.

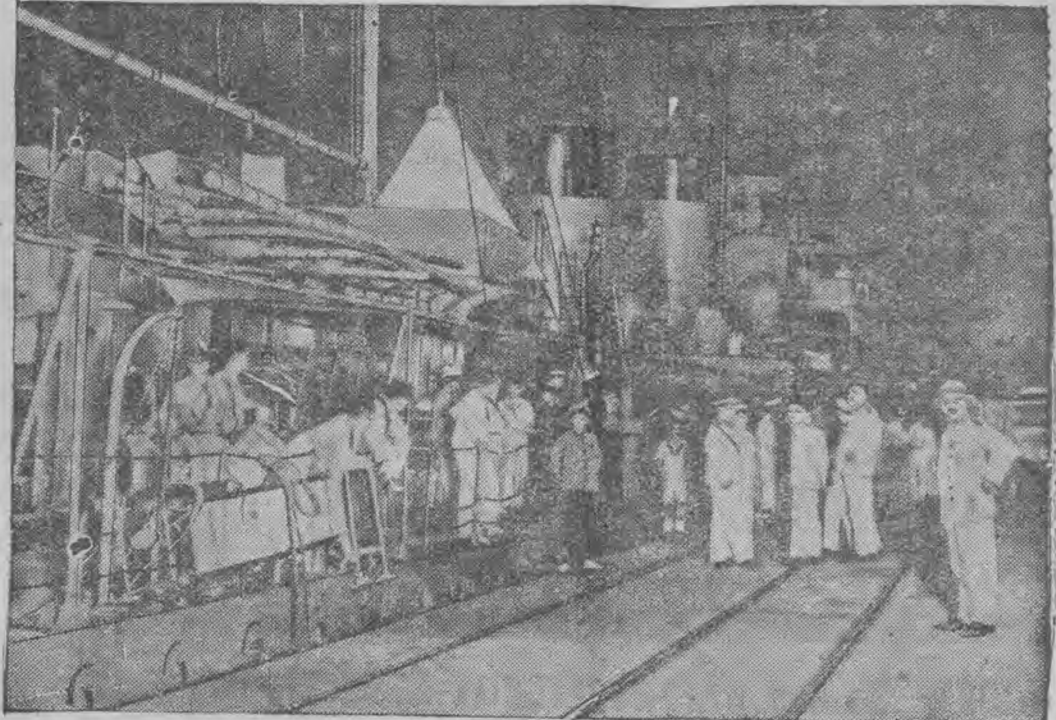

האָלענדישען קרייסער „7 פּראָווינצען“ איז געבראַכט געוואָרען אין פּאָרט אויף סומאַטראַ.

איבערדייט רעכטס: דער נייער דייטשער באָקס־מייסטער האַנס שילער.

אונטן רעכטס: דער קריג אין ווייטען מזרח: כינעזישע סאָלדאַטען אין דזשעכאָל פיהרען אַ יאַפּאַנישען שפּיאָן צו דער טויט־עקזעקוציע.

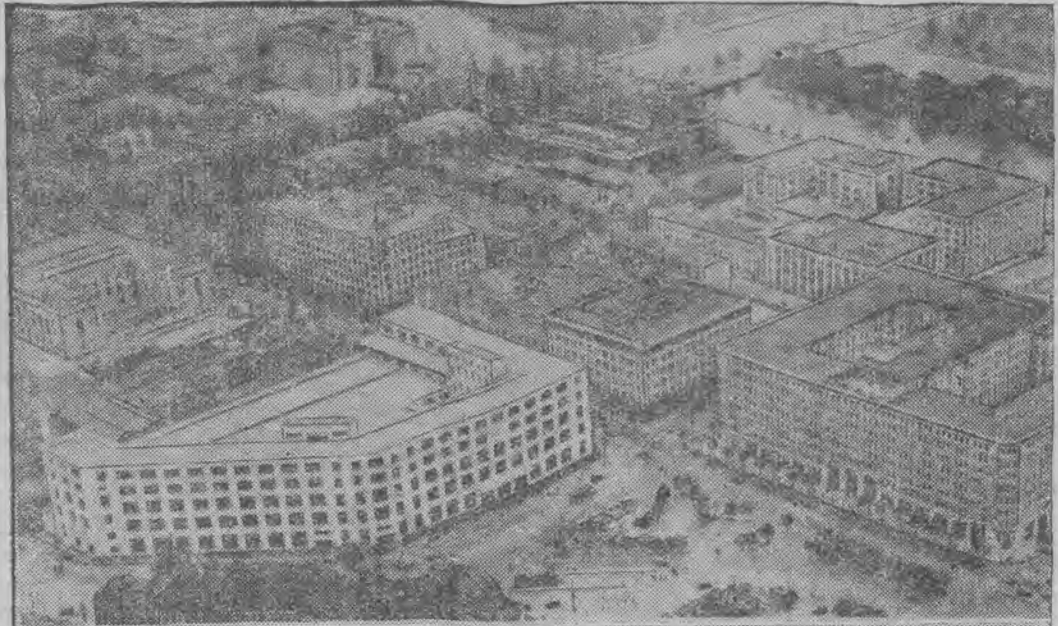

ווידער אַ ערד־ציטערניש אין יאַפּאַן! דער צענטער פון טאָקיאָ וועלכער איז געהאַט אויפגעבויט געוואָרען נאָך דער קאַטאַסטראָפע אין יאָהר 1923.
אונטען: אַ בילד פון דער מוראָדיגער ערד־ציטערניש אין יאָהר 1923.

אונטען:
אַ שיף געהט אונטער! אַ בליק אויף דער דייטשער שיף „רעטאַן“ וועלכע איז אונטערגעגאַנגען צוליב אַ צוזאַמענשטויס מיט אַן ענגלישער שיף.

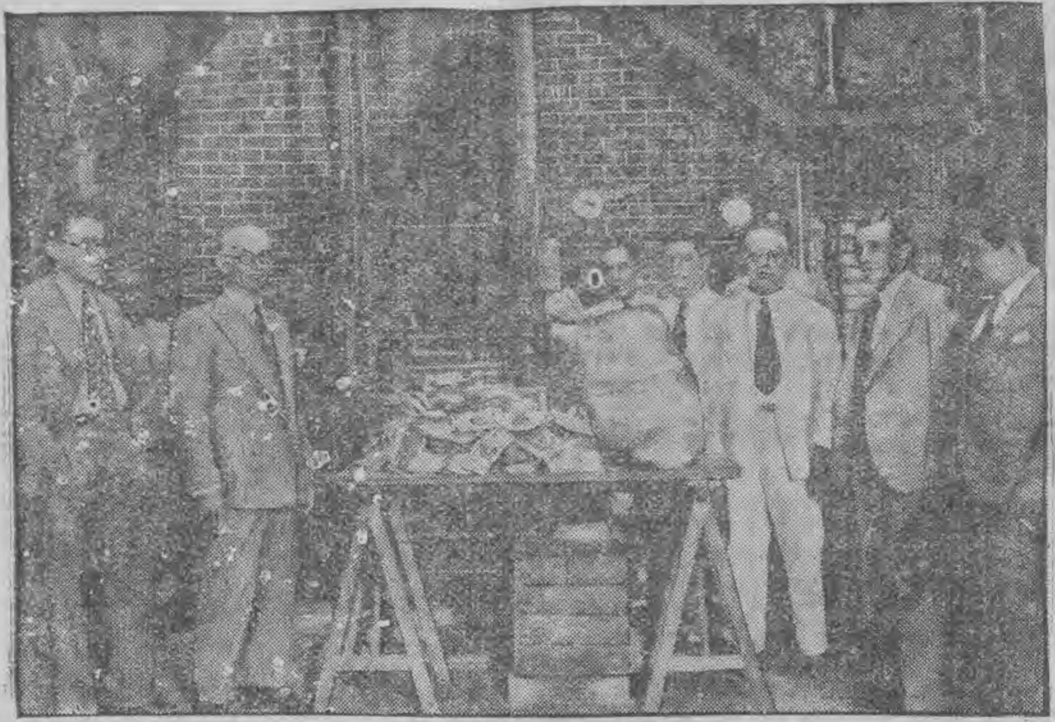

אויבען לינקס: פריהערי קאָווע איצט געלד אין בראַזיליען פערבערענט מען מאַסען באַנקנאָטען, די רעגירונג וויל אַזוי אַרום פערפעסטיגען די וואַליוטע פון לאַנד.

איבערדייט לינקס: קאַרנעליוס און גלאָריאַ וואַנדערבילט, אַמאָליגע אַמעריקאַנער מיליאָנערען זענען איצט אינגאַנצען פעראַרמט געוואָרען.

אונטען לינקס: אַ בילד פון אַקאַדעמיע־פּלאַץ אין דער הויפּשטאָט פון גריכענלאַנד אַטען, נאָכ׳ן דיקטאַטור־פּוטש.

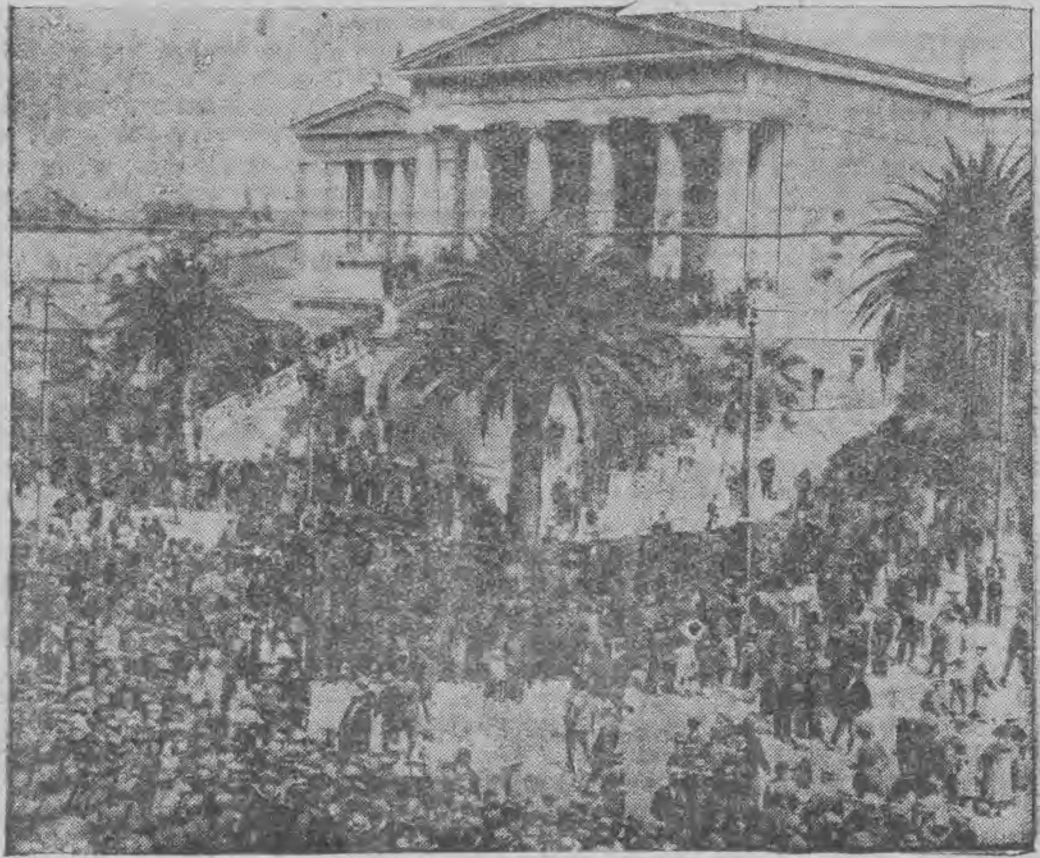

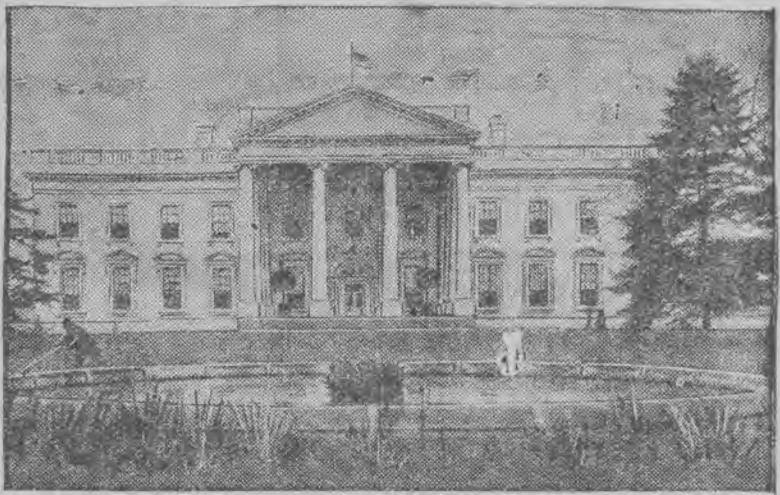

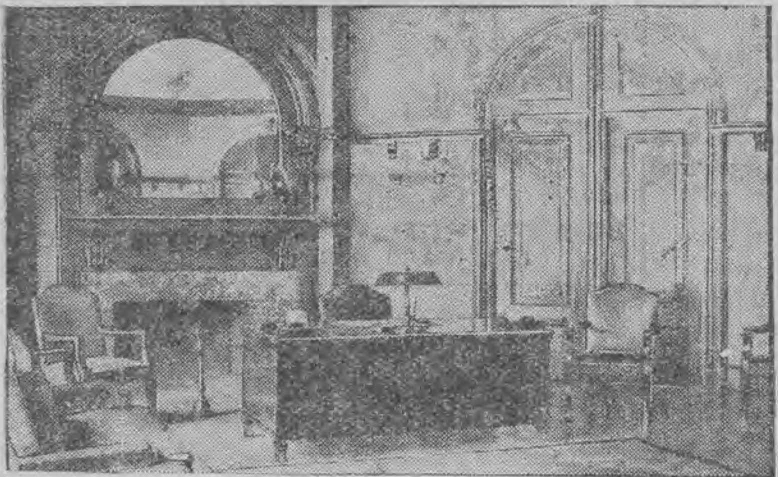

אויבען: רוזוועלט האט איבערגענומען די מאכט: 1) דאס ווייסע הויז אין וואשינגטאן, וואו עס וואוינט דער פרעזידענט.; 2) געוו. פרעזידענט הובער. 3) פרעזידענט רוזוועלט, 4) דער ארבייטס־קאבינעט פון פרעזידענט.

איבערדייט רעכטס: פערשטארקטע וואך אין גאנץ דייטשלאנד. א פאליציי־פאסטען אויף א באהן־ליניע.
אונטען רעכטס: 1) סענאטאר וועלש, דער נייער יוסטיץ־מיניסטער פון אמעריקע.

2) יאקאב וואסערמאן איינער פון די פאפולערסטע דייטשע שריפטשטעלער (א יוד) פייערט זיין 60־טען געבורטסטאג.

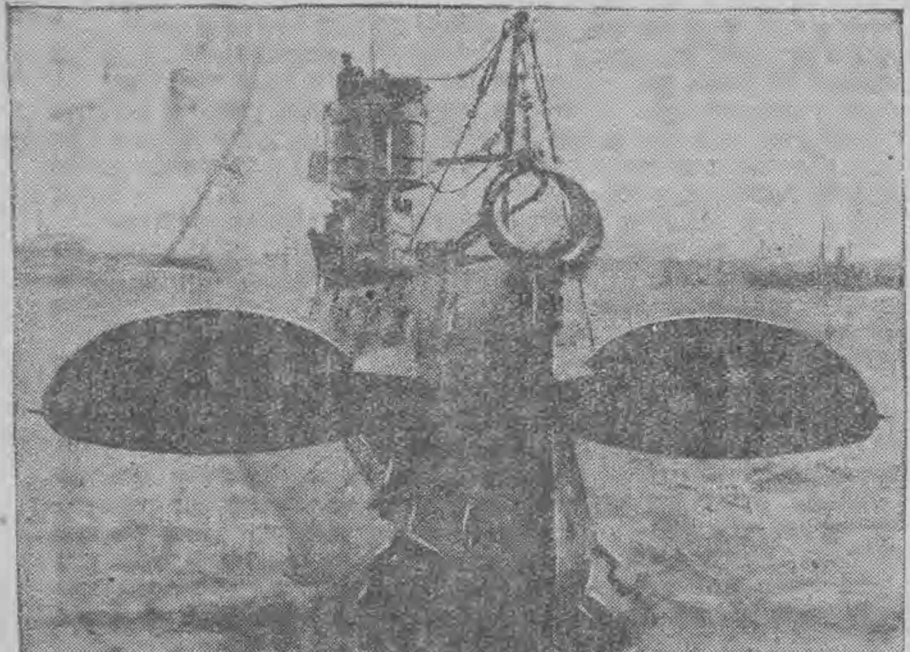

מיט די עסטרייכישע זעלנער ווערט געלערנט דער יאפאנישער קאמפס־ארט דזשיאו־דזשיטסו.

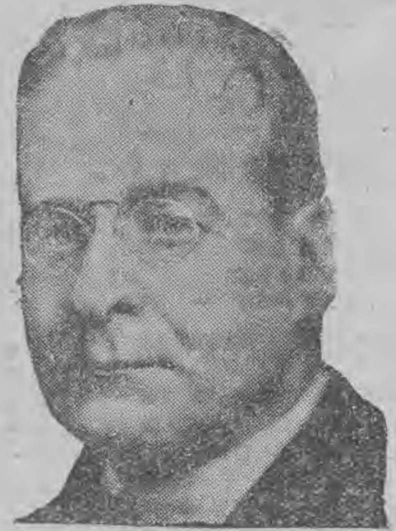

עב. ערונג אויפ'ן אמט פון אמעריקאנער באטשאפטער – דער נייער באטשאפטער סוואפ.

אויבען לינקס: דאס עקזערציר־הויז וואו עס זאלען פארקומען די זיצונגען פון רייכסטאג (אויבען — זיצ־זאל פון עקזערציר־הויז), די ערעפנונג פון רייכס־טאג זאל פארקומען אין דער פאטסדאמער גארניזאן קירכע.

אונטען לינקס: גרויס נאציאנאל־סאציאליסטישע פייערונג אין קיעל.

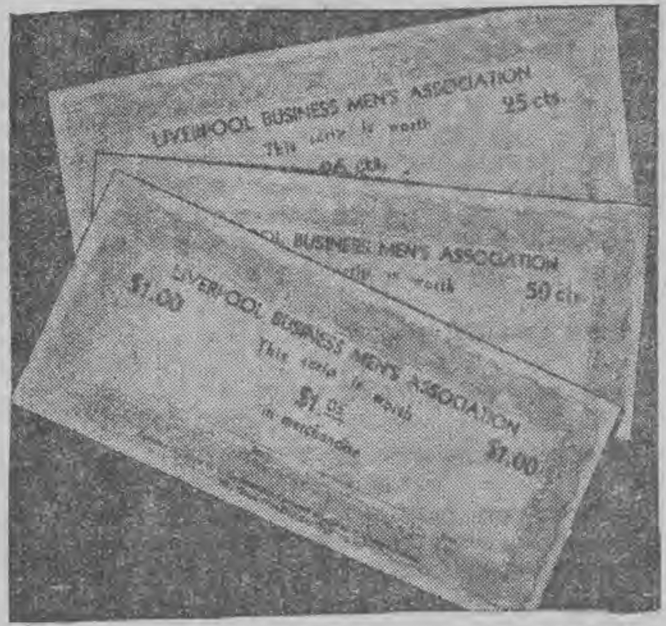

צוליב'ן גרויסען פינאנץ־קראך געבען פערשידענע שטעט אין אמעריקע ארויס ספעציעל נויט־געלד.
אונטען רעכטס: נייער טיפ פון אמעריקאנישען אונטערוואסער־שיפעל.

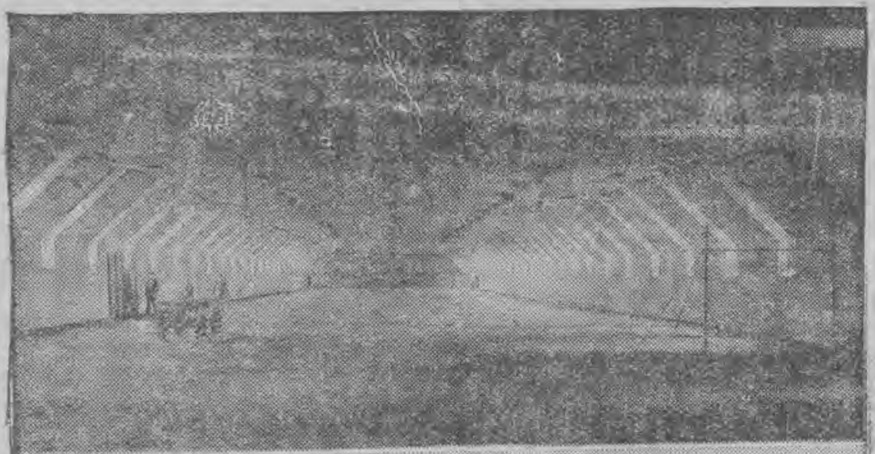

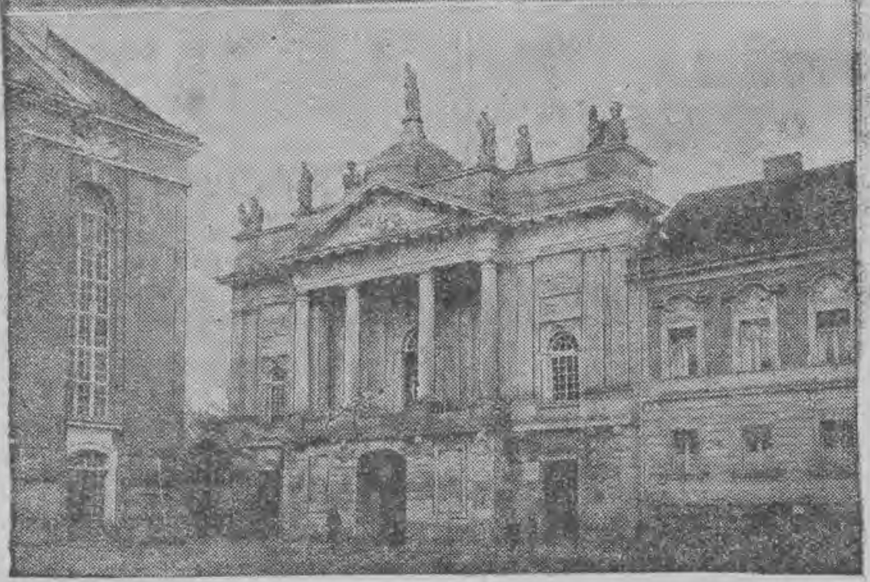

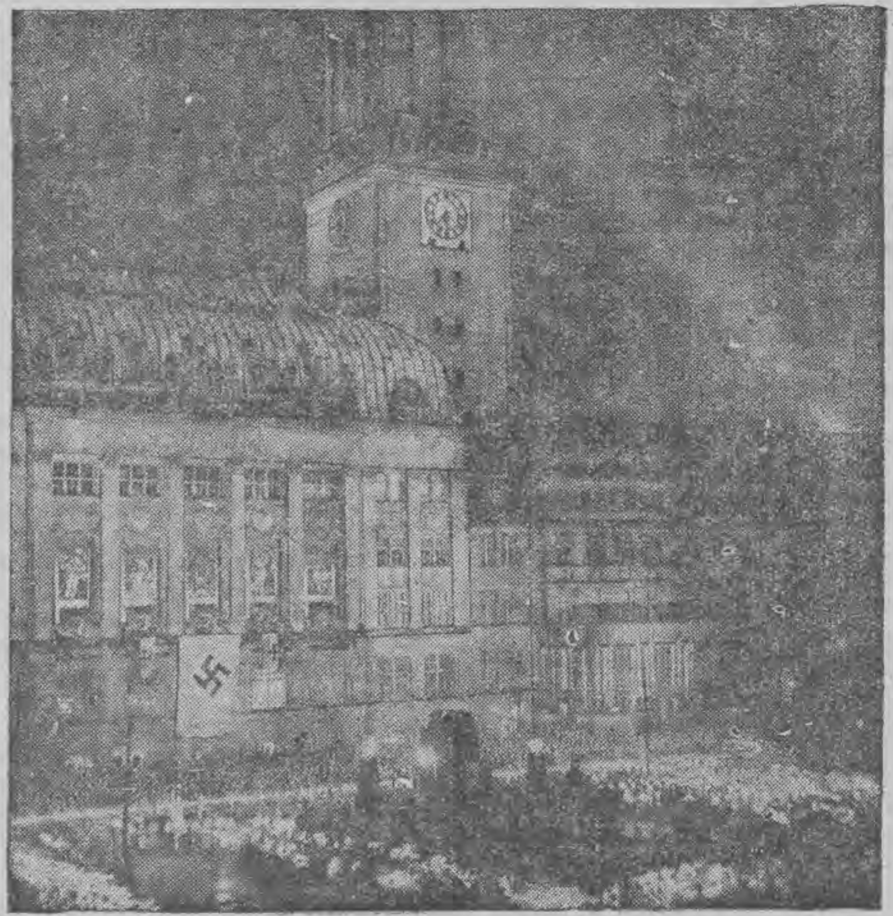

פּאָליטיק פון וואָר

קאָכט זיך דאָס מיט דייטשלאַנד, מ׳ר. פּאָליטיקער האָבן געלאָזט שטעהן אַלץ אין אַ זייט און זעבען פערטין געוואָרען מיט׳ן דייטש. פונקט ווי דיין ווויכטיגערע זאַכען וואָלט שוין גאָר נישט געווען אין דער וועלט־פּאָליטיק.

היטלער זיצט שוין אויפ׳ן קאַנצלער־וואָטעל, מעהרהייט אין רייכסטאַג האָט ער אויך ..., דער רייכסטאַג גופא איז אויך שוין פערברענט געוואָרען און נאָך הערט מען נישט אויף צו קוקען אויף דייטשלאַנד.

ביין, מיר האַלטען, אַז דאָ איז עפּעס נישט אין אָרדנונג, אין דער וועלט־פּאָליטיק איז עפּעס פערגעטערטען אַנ׳אָיימקייט, אַ מין ווירטשאַפטליכער קריזיס און די דאָזיגע אָיימקייט שלאָגט זיך אין דער בעציהונג צום דייטש.

הימעל און ערד און דער דייטש! אַ שפּאַס אביסעל.

אַזוי זעהט בעבען אויס אונזער וועלט־פּאָליטיק.

מלחמה־אויסברוך

די הערסט, בעריל, באַלד אויף צו מאָרגענס נאָך מיין חתונה, האָט אויסגעבראָכען די מלחמה.

— יאָ, יאָ, אַזוי איז עס נאָך אַלע חתונות.

אביסעל אנדערש

דער נייער אוסטאַיו וועגען זעלבסטפערוואַלטונגען זעהט פאָר אַ מיליטאַריזאַציע פון די מאַניסטראַטען אין דער פאָרם, אַז אַנשטאָט „ראַ־אַ מיעיסקאַ“ וועט פאָרקומען אַ „פּאַ אַ־ע מיעיסקאַ“.

ווען און ווי אזוי מעג מען שיסען?

הינדענבורג׳ן רעגולירט די בעציהונגען צווישען די פּארטייען אין דייטשלאנד

בערלין, (פון אונזער קאָרעספּאָנדענט).

ענדליך הייבט דאָס פּאָליטישע לעבען אָן צוריק צו גיין נאָרמאַל.

ס׳איז אַרויס אַ דעקרעט פון מלוכה־פּרעזידענט הינדענבורג, לויט וועלכען ס׳זענען באַשטימט געוואָרען די בלוטיגע דעמאָנסטראַציעס אויף אַזאַ אופן: יעדען מאָנטאָג און דאָנערשטאָג מעגען די היטלעריסטען שיסען צו די קאָמוניסטען. יעדען דינסטאָג און פרייטאָג — די שטאַלהעלם מיט די היטלעריסטען צו די סאָציאַליסטען, דאָנערשטאָג שבת און מיטוואָך מעגען פּאָליציי און מיליטער שיסען צו אַלע, אַ חוץ צו היטלערס לייט.

אין די פּאָליטישע קרייזען איז מען איבערצייגט אַז דער דעקרעט וועט באַרואיגען די פערהעלטנישען אין דייטשלאַנד.

היטלעריאדע

אימפּארטירט ווערטלעך פון בערלין גופא

היטלער צו זיין שטאַב:

— אַלזאָ קאַמעראַדען, מיר בעהמען איבער די מאַכט, אויפ׳ן ערשטען פייער געהט דער פּאַרלאַמענט.

מ׳זאָגט אַז בעת די וואַהלען צום דייטשען פּאַרלאַמענט זענען די היטלעראַוצעס נישט געווען אַזוי בערקלויבעריש מיט לייטסבערגעריגע מאַטעריאַלען.

די היטלעריסטען זענען אַזוי שטאַרק צוגעבונדען צו זייער פיהרער, אַז די זענען גרייט פאַר איהם צו געהן אין פייער.

נייע אויפשריפטען

אין די פינאנץ־אמטען

אין די פינאַנץ־אַמטען זענען אַרויסגעהאָנגען געוואָרען נייע אויפשריפטען:

„בעצאָהל דיין פּאָדאַטעק און זאָג אַ גוטען טאָג“.

„דאָס, וואָס דו זאָלסט געבען מאָרגען, געב היינט“.

„זאָל נישט וויסען די לעווייצע וואָס ... די פּראַווויצע“.

„ווער ס׳בעהמט שנעל, דער בעהמט 2 מאָל“.

ווען א פרוי איז ביין...

פון ב. קאוונער

ווען אַ פרוי איז ביין און קיין ביין נישט. דאַרף מען זי נישט נעהמען ערנסט; מען דאַרף זי לאָזען זיין ביין אַזוי לאַנג, ביז די ביינקייט געהט אַוועק.

איהר טאָרט נישט אַרויסרייזען, אַז איהר מיינט, אַז זי איז אין כעס.

ווער שמועסט, ווען זי איז אין כעס אויף איהר מאַן.

אַזאַ כעס איז נישט ווערט מען זאָל נאָך טרייבען וועגען איהם.

אָט האָב איך אַ שכנה. זאָגען איך, אַז זי איז אַ מיאוס׳ע, קען איך נישט מחמת זי איז נישט קיין מיאוס׳ע: און זאָגען איך, ווירער, אַז זי איז אַ שעהנע, וועט עס אויך נישט זיין ריכטיג; מחמת זי איז נישט קיין גרויסער פאַרשוין.

דערפאַר קען מען זאָגען מיט׳ן פולען מויל, אַז זי האָט אַ סך חן און אַ זיסען שמייכעל.

און ווען זי ווערט אין כעס אויף איהר מאַן, פערשווינדט דער חן און דער שמייכעל, און דאָס פּאַסט איהר נישט.

מיט מיר איז זי, קען מען זאָגען, אַ גאַנצער שמעלקע.

זי גלייבט, זאָגט זי, אַזאַ מענשען ווי איך. ערשטענס, בין איך, זאָגט זי, אַ שטילער מענש; צווייטענס, אַנ׳אינטעליגענטער; דריטענס, שפּיל איך נישט אין קאָרטען, טרינק נישט און איך רויכער נישט.

דריי גרויסע מעלות.

און דאָס, וואָס איך בין אַ גוטער פערדינער — דאָס געפעהלט איהר נאָך בעסער.

ווען זי טרעפט מיך אָן, זאָגט זי צו מיר: „מיט אַ 25 יאָהר צוריק, ווען איך האָב בעדאַרפט אַ כלה ווערען, וואָלט איך זיך געוואונשען ווי איהר געהט און שטעהט“.

און זי פוילט זיך נישט און זי פרעגט מיך טאַקע: „וואו זייט איהר געווען, ווען איך האָב געזוכט אַ חתן?“

געה, דערצעהל איהר, אַז איך בין שוין דעמאָלט געווען, מעהר־ווינציגער, צעהן יאָהר פערהייראַט.

איז זי מיט מיר, ווי געזאָגט, אַ גאַנצער שמעלקע, די שכנה מיט׳ן זיסען שמייכעל.

אַלע פריידען און אַלע ליידען איהרע דערצעהלט זי מיר.

זי היט זיך, טאָר מיר נישט, ווי איך וואָלט זיין איהרער ... פּאַטער.

לעצטע וואָך האָט זיך איהר מאַן, אַ שניידער, פערשפּעטיגט און איז נישט אַהיימגעקומען פונקט זיבען אַ זייגער, ווי ער קומט יעדען טאָג.

און אָנגעזאָגט האָט ער אויך נישט, אַז ער וועט זיך פערשפּעטיגען.

און טעלעפאָנירט איהר האָט ער אויך נישט.

איז זי געוואָרען גוט אין כעס אויף איהם; זי האָט ממש געבערענט מיט צאָרן.

זי האָט געלאָזען שטעהן דעם טשייניק אויפ׳ן אויוען, געמאַכט אַ קליין פייערעל אונטער די טעפּלעך, געלאָזען בלויז איין עלעקטריש לעמפּעל ברענען און איז, אַנ׳אויסגעפוצטע, אַריין צו מיר אין הויז.

די ערשטע זאַך האָט זי זיך צורעדט מיט מיין פרוי, וועגען דער אָרימקייט, וואָס עס הערשט איצט אין די אַרבייטער־הייזער; דערנאָך וועגען די אַרבייטער־פרויען, וואָס מוטשען זיך, נעבעך, אָהן פּרנסה.

„מיר וועלקען ווי בלומען פאַר׳ן פראָסט“ — האָט זי געזאָגט — „מיר ווערען אַלט פאַר דער צייט; אַנ׳אַרבייטערס אַ פרוי פון פערציג יאָהר זעהט אויס ווי פון זעכציג. פאַלט זי נאָר איין צו אַנ׳אינטעליגענט, איז נאָך צו דערלייזען. אַ מאַן, אַ געבילדעטער, אַ פּראָגרעסיווער, פערשטעהט די פרוי און ער האַלט זי עהרליך און בעטראַכט זי פאַר אַ מענש גלייך מיט זיך, אָבער ווען אַ פרוי פאַלט אַריין צו אַ פּראָסטען מענשען, צו אַ באַליאַן אַ גאָרנישט, אַזאַ פרוי איז אומגליקליך אויף איהר גאַנצען לעבען!

„סיידען זי קען זיך גט׳ען מיט איהם איידער זי ווערט אַלט און פערוועלקט“.

און זי בעהמט אויסרעדען פאַר מיר איהר ביטער האַרץ.

„אָט איז מיין מאַן היינט אַוועק גאַנץ פריה, און ער איז נאָך דערווייל נישטאָ צוריק.

נישט ער גיט מיר צו וויסען, נישט גאָרנישט; ער האַלט מיך פאַר אַ שקלאַף, האַלט ער מיך; ווי אַ דינסט אין הויז, און פרעגט, וואָס האָב איך פון איהם? גאָרנישט מיט גאָרנישט! נישט איך האָב שעהנע הוים, נישט קיין שעהנע דירה, נישט קיין ליבע... אָפטמאָל געהט ער אַוועק גאַנץ פריה, און איך שלאָף נאָך און קומט אַהיים, ווען איך שלאָף שוין...

„אָדער ער געהט מיט גוטע ברידער שפּילען אַ קערטעל, אָדער ער כאַפּט זיך אַריין אין אַ שענק און ער עסט דאָרטען וואַרעמע טרינקט אויס עטליכע גלעזלעך ביער, אָדער ער געהט אַרויף צו זייבעם אַ לאַנדסמאַן. וואָס האָט אַ שעהנע דינסט אין הויז, אַ דייטשע מיידעל מיט אַ בלאָנדען קאָפּ.

„און מיר וויל ער איינשמועסען, אַז ער איז געווען ביי אַ מיטינג אָדער ביי זיין ברודער.

„אָט אַזוי בלאָפט ער מיך!

„אָבער היינט וועל איך עס נישט לאָזען געהן ווי עס געהט; היינט וועט עס מוזען נעהמען אַ סוף! איך קען עס שוין מעהר נישט אויסהאַלטען!“

און דערביי מאַכט זי אַ בעמערקונג אַז מיין פרוי ווייס גאָר אַליין נישט ווי גליקליך זי איז מיט איהר מאַן... אַ ווייכער מענש, אַ ראַמאַנטישער, אַן אינטעליגענטער און, דער עיקר, אַ גוטער פערדינער....

מיין פרוי וואַרפט אויף איהר אַ מאָדנעם בליק ווי זי וואָלט זאָגען: „לויבט נישט מיין מאַן אין די אויגען, ער וועט זיך נאָך נעהמען פּיעשטשען ביי מיר“.

די שכנטע פערשטעהט אַנ׳עסק, און זי געהט ווידער אָן מיט איהר מאַן:

„יאָ, היינט געה איך נישט שלאָפען, איך זאָל אפילו דאַרפען אויף זיין אַ גאַנצע נאַכט, איך מוז האָבען מיט איהם אַ בעשפרעך און איהם זאָגען איין מאָל פאַר אַלע מאָל: „אַ סוף מוז עס נעהמען! איין האָניג לעק איך נישט ביי דיר; קיין שעהנע הוים האָב איך נישט קיין ליבע אויך נישט; אַ גראָבער פּיסקער — וויל איך זיך בעפרייען און ווערען פריי, איך בין נאָך יונג צו קענען קריגען מייבס פליבען און לעבען גליקליך“.

„דאָס מיידעלע וואָס מיר האָבען, וועל איך צונעהמע און זאָל ער געהן צום טייוועל איבער אַליין; יאָ, עס מוז בעהמען אַ סוף! און איך, מיין פריינד, וועל איך בעטען אַז איהר זאָלט מיר אין דעם אַרויסהעלפען; פאַר איך האָט ער דירה ארץ, איך וועל איך דערפאַר אַמאָל אָפּטון אַ טובה. און טאָמער איז נישטאָ קיין גרונד אויף אַרויסצוקריגען אַ גט, וועל איך אפילו זיין צופרידען מיט איך בעהמען אַ צימער אין אַ האָטעל, מען זאָל אונז דאָרט טרעפען אַזוי איינטים ווי מעגליך. מיט איך בין איך כמעט זיכער, געליטען פון איהם אַזוי לאַנג גענוג! מיינע חבר׳טעס לאַכען פון מיר. זיי האַלטען מיך פאַר אַ נאַר. פאַר אַ בהמה... זאָל ער נאָר אַהיים קומען, וועט איהר זעהן ס׳אַ־אַ סוף ער וועט האָבען!“

דאָ האָבען זיך דערהערט זייגע טריט.

„אָט קומט ער... — זאָגט זי אַ זאָג געטון ביין — דער תכשיט איז שוין דאָ!“

די טיר האָט זיך געעפענט און דער שכן איז אַריין אַ פרעהליכער, צוגעגאַנגען צו זיין שכנה, זי אַ ציה־געטון צו זיך און זי גענומען קושען און טרייסלען מיט איהר:

„איך האָב בעקומען 2 בילעטען אויף היינט אין יודיש טעאַטער — טו זיך שוין אָן און קום!“

„און וואָס וועט זיין מיט קאָלאַציע?—פרעגט זי — ווי עס וואָלט גאָרנישט פּאַסירט.

„מיר׳ן עסען, ווען מיר וועלען אַהיימקומען, עס איז שוין שפּעט; מאַך עס שנעל; עס איז שוין אַכט אַ זייגער!“

זי האָט זיך אָנגעטון און אַוועק מיט איהר מאַן אין יודישען טעאַטער.

זעהט איהר שוין אַז דער כעס פון אַ פרוי איז גאָרנישט ווערט!

דער מאַן דאַרף בלויז פערשטעהן אַנ׳עסק — קען ער מאַכען דאָס גאַנצע לעבען.

אין הקדש פון די צוניזוקטע וואלוטעס

דער פּענגע (אונגאָרן): גיט נאָר אַ קיק, דער יאָלד פון אַמעריקע קומט דאָך שוין אויך אַהער! כאָר פון די קאָליקעס: רייב איין חבר׳ל, האָסט שוין באַלד אַזאַ פּנים, ווי מיר אַלע!

ווען ער וואלט דאס געקענט

אין דער גאַס טרעפען זיך צוויי בעקאַנטע פרעגט איינער דעם צווייטען:

— וואָס הערט זיך?

— ס׳איז ביטער, מ׳פערדינט נישט אַ גראָשען. כ׳האָב איצט נאָר איין וואונש.

— וואָסאַרע וואונש?

— כ׳זאָל מיר קענען דערלויבען אויף אַזאַ לעבען ווי איך פיהר!

ווייבער שמועסען

— וואָס זאָגען זי נישט, פרוי קאַצעניאַמער? אונזער יונגער הויז־דאָקטאָר, איז דאָך פּלוצליג געשטאָרבען.

— וואָס איך הער? איך זאָג איהן, פרוי פערלקאַשע, אַז איך וואָלט קיינמאָל אין לעבען נישט געהאַט קיין צוטרוי צו אַ דאָקטאָר, וואָס שטאַרבט אַזוי יונג!

מאַן און פרוי

אַ קשיא מיט אַ תירוץ

צוערשט האָט גאָט בעשאַפען דעם מאַן און דערנאָך ערשט די פרוי, פאַר וואָס איז נישט פריהער בעשאַפען געוואָרען די פרוי?

פאַר דער טירוץ: ווייל מיט אַ פרוי טאָר מען נישט אָנהייבען.

וואָס איז דער ווייץ, וואָס אַ מאַן טרינקט אונטער דער חופּה?

דאָס איז דער געטראַנק, וואָס מ׳גיט אַ צום טויט פערמשפּטען איידער מ׳זעצט איהם אַוועק אויפ׳ן עלעקטרישען שטוהל.

אויך גערעכט!

אַ קלוגער איינפאַל פון אַ בכבוד׳ער אָרימאַן

צו אַ פאַבריקאַנט קומט אַריין אַ יוד בעטען אַ בכבודע נדבה.

— צי וואָס דאַרפט איהר בעטען נדבות, איך וועל איך בעסער געבען אַרבייט אין מיין פאַבריק. אַנדערע אַרבייטער פערדינען 30 זל. אַ וואָך, איהר וועט בעקומען 40 זל.

— דער יוד האָט זיך אויף אַ ווייל פערטראַכט און געענטפערט:

— ווייסט איהר וואָס? גיט מיר די 10 זל. וואָס איהר ווילט מיר געבען מעהר יעדע וואָך, און צו דער אַרבייט נעמט בעסער צו אַ געוועהנליכען אַרבייטער.

דעמאקראטיע און ביוראקראטיע

כמעט דאס אייגענע, נאר פערקעהרט

זאָג מיר, משה, דו ביזט דאָך אַ געבילדעטער, דו לייענסט דאָך גאַזעטען, טאָ וואָס איז דאָס אַזויגס אַ דעמאָקראַט?

— דאָס איז אַזאַ איינער, וואָס ציהט צום פאָלק.

און אַ ביוראָקראַט?

— כמעט דאָס אייגענע, נאָר פערקעהרט! — ער ציהט פון פאָלק.

גענוג געלאכט!

דער פאַבריקאַנט מוריצי טויבענכאַפּער האָט זיך ליב צו וויצלען, יעדען טאָג קומט ער אין געשעפט אַריין מיט אַ פרישען וויץ פון אַנ׳אַלטען קאַלענדאַר. די אָנגעשטעלטע טון דעם שעף צוליב און לאַכען.

איינער, אַ יונגער אָנגעשטעלטער, האָט פון דעם בעל־הבית חכמות נישט געלאַכט, פרעגט איהם אַנ׳עלטערער, פאַרוואָס ער לאַכט נישט, האָט ער געענטפערט:

— צו וואָס דאַרף איך לאַכען, אַז איך געה דאָך שוין מאָרגען אַוועק פון פּאָסטען!

זיין ערשטע פּאַציענטין

ערצעהלונג (נאָך פראַנצויזישען) פון י. פּערלמאַן

— נו, דאָקטאָר, דערצעהלט אונז איצט עפּעס אַ פּיקאַנטע געשיכטע פון אייער פּראַקטיק... פערשטעהט זיך, אָהן נעמען...

עס איז געווען נאָך אַ פיינעם מיטאָג. זאַט און גוט אויפגעלייגט, זענען זיי, — לויטער מענער, — געווען אויסגעזעצט אין אַ קרייז, האָבען גערויכערט און גערעדט, גערעדט, באַטירליך וועגען פרויען.

דר. לואי קלאָווער האָט אַ שמייכעל געטון אין די גרויסע וואָנסעס, האָט פעררויכערט אַ פרישען סיגאַר, — אַ סימן אַז ער האָט זיך געקליבען צו דערצעהלען עפּעס גאָר שעהנעס, — און האָט באַכ'ן ערשטען מויל רויך טאַקע גלייך אָנגעהויבען:

— איהר ווילט הערען פון מיר אַנ'אמת'ע געשיכטע מיט פערשטעלטע נעמען? יאָ, עס זענען פערהאַן דאָקטוירים, וואָס זענען אַזוי איבערגעלאָדען מיט סודות פון זייער פּראַקטיק, מיט לעבעדיגען, אַמאָל לוסטיגען אַמאָל טראַגישען מאַטעריאַל פאַר שרייבער, אַז זיי פערגעסען צייטענווייז אָן די רעגלען פון דער פּראָפעסיע און זיי דערצעהלען, עס איז נישט מעהר ווי מענשליך: ווער, איך בעט אייך, קאָן איינהאַלטען אין זיך אַנ'אינטערעסאַנטע געשיכטע און זי קיינעם נישט דערצעהלען? אָבער אַזאַ שוואַכקייט פון אַ דאָקטאָר איז געפעהרליך. די קלענסטע אומפאָרזיכטיגקייט פון זיין זייט, דאָס אַרויסכאַפּען־זיך מיט אַ וואָרט קאָן אַמאָל פערשאַפען אַ סך צרות אימיצען, אויב נישט דעם דאָקטאָר אַליין. ניין, מיינע פריינט, צום בעדויערן קאָן איך נישט צופרידענשטעלען אייער נייגעריגקייט און אייך דערצעהלען עפּעס פון מיין אייגענער ערפאַהרונג מיט דאַמען־פּאַציענטקעס, איך וועל אייך גאָר נישט דערצעהלען. אויב אַפילו איך זאָל וועלען אַמאָל פערזעהען די מאָראַלישע געבאָטען פון מיין פּראָפעסיע, געדענק איך אָבער אַ פאַל מיט מיינעם אַ קאָלעגע, אַ יונגען דאָקטאָר, ווי ער האָט איינמאָל אין אַ לייכטזיניגען מאָמענט, דערצעהלט אַנ'אומשולדיגע געשיכטע אָהן נעמען. דער פאַל מיט מיין קאָלעגע האָט מיך אויף אייביג אויסגעהיילט פון דער שוואַכקייט צו רעדען. דאָס איז פאַר זיך אַליין אַ זעהר אינטערעסאַנטע געשיכטע, און איך וועל זי אייך דערצעהלען.

דר. קלאָווער איז אַ ווײַלע אַנטשוויגען געוואָרען. ער האָט פערטראַכט זיינע צוהערער, האָט זיך איבערצייגט אַז זיי הערען איהם מיט אָנגעשטרענגטער אויפמערקזאַמקייט, און האָט גענומען ווייטער רעדען:

— געדענקט, מיינע פריינט, עס איז אַ געשיכטע מיט פערשטעלטע נעמען, איך וועל, דערבער, מיין קאָלעגע דעם דאָקטאָר אַ נאָמען געבען, לאָמיר זאָגען, מאַרקוס. מאַרקוס איז געווען אַ דאָקטאָר, אַזוי ווי איך. איין אָוונט האָט מען איהם, פונקט ווי מיך, אויך געבעטען דערצעהלען אַ פּיקאַנטע געשיכטע פון זיין פּראַקטיק.

דאָקטוירים האָבען אַ נאָמען פון שרעקליכע פערפיהרער. ווי די זאַך זאָל נישט זיין, מאַרקוס איז געווען אַ יונגער דאָקטאָר, שעהן אין אויסזעהן, און מען האָט גערעכענט, אַז ער האָט געהאַט צו דערצעהלען עפּעס אַנ'אינטערעסאַנטען פאַל מיט זיינער אַ פּאַציענטין.

עס איז פאָרגעקומען ביי אַ באַנקיר אין הויז, איך וועל דעם באַנקיר אָנרופען פאַר אייך מיט'ן נאָמען פעליקס. ער איז געווען אַ לעבעדיגער יונג, מיט אַ ברייטען, פריינטליכען שמייכעל, און האָט אַ חוץ, אַ גאָר היבשען פערמעגען, נאָך פערמאָגט אַ פיינע רעפּוטאַציע, די אָוונטען ביי איהם אין הויז האָבען זיך אויסגעצייכענט מיט פרעהליכקייט און ברייטקייט. מענשען האָבען גערן אָנגענומען און אַפילו געזוכט אַנ'איינלאַדונג צו דעם באַנקירס אָוונטען, דעם באַנקירס פרוי, אַ שעהנע, נאָך יונגע דאַמע, האָט בעשעהנט די אָוונטען מיט איהר עלעגאַנץ, מיט איהר וואַרימער גאַסטפריינדליכקייט און מיט איהר בעזונדערען פרויענליכען צויבער, וואָס האָט אַזוי צוגעצויגען צו זיך מענער־געסט. מיט איהר גאַנצער שעהנקייט האָט זי איהר נאָמען, פונקט ווי איהר מאַנס נאָמען געהאַלטען ריין: זי איז געווען אַנ'ערנסטע, אַ סאָלידע, אַ צוריקגעצויגענע דאַמע.

יענעם אָוונט בוים באַנקיר אין הויז זענען די מענער שוין געווען אַלע אין רויכער־צימער, אַט ווי מיר זיצען דאָ איצט, ווען דער יונגער דאָקטאָר מאַרקוס איז אַהין אָנגעקומען. מאַרקוס האָט דערמאָלט בעגעגענט דעם באַנקיר צום ערשטען מאָל, אַ פריינט האָט איהם געבראַכט אַהין און פאָרגעשטעלט פאַר'ן באַנקיר און פאַר די איבעריגע געסט. מאַרקוס איז אַריינגעפאַלען אין סאַמע מיטען פון די פּיקאַנטע געשיכטעלעך, וואָס די געסט האָבען זיך דערצעהלט, דער באַנקיר, ווי איך האָב אייך שוין געזאָגט, איז געווען אַ לעבעדיגער יונג, אַביסעל אפשר וואולגאַר, אָבער האָט געהאַט גרויס רעספּעקט פאַר זיין פרוי. יענעם אָוונט איז ער געווען אַריינגעכאַפּט צווישען מענער און האָט, קענטיג, שטאַרק הנאה געהאַט פון די פעפערדיגע געשיכטעס.

יעדער גאַסט האָט דערצעהלט זיין „אינטערעסאַנטען פאַל", זיין לייכטען זיג איבער עפּעס אַ פרוי. עס איז אָנגעקומען צו דעם יונגען דאָקטאָר מאַרקוסען, און מען האָט איהם אויך געבעטען דערצעהלען, אַט פונקט ווי איהר האָט מיך היינט געבעטען צו דערצעהלען עפּעס פון מיין אייגענער פּראַקטיק. דר. מאַרקוס האָט געפּרובט זיך אָפּבעטען, מען איז אָבער אַזוי צוגעשטאַנען צו איהם, אַז ער האָט ענדליך נאָכגעגעבען.

— גוט, — האָט ער געזאָגט, — איך וועל דערצעהלען אַ שעהנעם פאַל, וואָס האָט געטראָפען מיט מיר. עס איז געווען אַ קורצע בעגעגעניש. אָבער אַזאַ זעלטענע און אַזאַ אומגעריכטע, אַז עס האָט געלאָזט אויף מיר דעם טיפסטען איבערדרוק, עס איז אַ פּיקאַנטע געשיכטע, טאַקע גאָר אַ פּיקאַנטע, אָבער מיין בעציהונג צו איהר איז אַנ'ערנסטע. איך האָב דעמאָלט נאָר וואָס געענדיגט אויף דאָקטאָר, אַ טייער ברעטעל פון שוואַרצען מאַרמאָר מיט גאָלדענע אויסגעקריצטע בוכשטאַבען, האָט געלאָזט וויסען די פערבייגעהער, אַז אויפ'ן ערשטען שטאָק וואוינט דר. מאַרקוס וואָס בעהמט אויף פּאַציענטען יעדען טאָג אין די און די שטונדען.

אָבער אין גליקליכען טאָג האָט דאָס טירגלעקעל זיך צוקלינגעלט, לאָזענדיג וויסען, אַז אַ פּאַציענט איז געקומען. דאָס דינסט־מיידעל איז געלאָפען עפענען די טיר און האָט אימיצען אַריינגעלאָזען אין אויפנאַהמס־זאַל. איך האָב זיך נישט געקאָנט איינהאַלטען און בין כמעט אין דערזעלבער צייט אַריינגעקומען אין זאַל. אַנשטאָט צו לאָזען דעם פּאַציענט וואַרטען אַ פּאָר מינוט ווי מען פיהרט זיך געוועהנליך.

עס איז געווען אַ דאַמע. יונג? שעהן? יאָ. אָבער דאָס האָב איך ערשט שפּעטער דערזעהן, צוערשט האָב איך געזעהען פאַר זיך נאָר אַ חולה, איך האָב געפיהלט אין זיך בלויז דעם דאָקטאָר, אָבער נישט אויף לאַנג.

איך האָב אַריינגעפיהרט מיין פּאַציענטין צו זיך אין קאַבינעט, מיט אַ ציטערדיגער שטימע און מיט גרויס אויפרעגונג האָט זי מיר גלייך ערקלערט איהר פאַל:

זי האָט געוואָלט אַריבערגעהן די גאַס. אַנ'אויטאָמאָביל איז אָנגעלאָפען און האָט מיט אַזאַ שנעלקייט זיך געגעבען אַ שאַר האַרט פערביי איהר, אַז זי האָט נישט געהאַט קיין צייט צו מאַכען די מינדסטע בעוועגונג, אָבער אַט די אומבעוועגליכקייט איהרע האָט זי גראָד געראַטעוועט. אַנ'אַנדער אויטאָמאָביל איז אין דערזעלבער צייט דורכגעלאָפען הינטער איהר, און אויך אַזוי נאָהענט, אַז ער האָט זי כמעט אָנגערירט, איין שריט פאָראויס אָדער אויף צוריק — און זי וואָלט צוריבען געוואָרען.

און ווייטער גאָרנישט!

באַלד נאָך דעם, — האָט מיין פּאַציענטין דערצעהלט ווייטער, — האָט זי זיך געפונען פאַר מיין טיר, אַ געזונטע אויף אַלע אבריים, נישט געשעדיגט אָבער אַזוי אויפגעטרייסעלט אַז זי איז שיער נישט אַוועקגעפאַלען, איהר בליק איז געפאַלען אויף מיין ברעטעל פון שוואַרצען מאַרמאָר, און זי האָט מעכאַניש אָנגעקלינגען.

די נערוועזע אויפטרייסלונג, וואָס זי האָט געהאַט דורכגעלעבט, איז געווען אַזוי שטאַרק, אַז איך האָב אַ ווײַלע זיך געשראָקען, אַז זי זאָל נישט ווערען פּאַראַליזירט.

איך האָב געוואָלט זי אויסזוכען, אויסהערען דאָס קלאַפּן פון איהר האַרץ איך בין צוגענאַגען נעהנטער צו איהר, אויסשטרעקענדיג די הענט, איך בין אָבער אַרויסגעפאַלען איהר אויפ'ן האַלז: מיט אַ פערכאַפּטען אָטעם, ווילד אין איהר ליידענשאַפט האָט זי מיך אַרומגענומען, האָט מיך פעסט צוגעדריקט צו זיך און נישט אָפּגעלאָזען.

אונזערע ליפּען האָבען זיך פעראייניגט און... עס איז געווען אַ מינוט וואָס איך וועל קיינמאָל נישט קאָנען פערגעסען.

דאָקטאָר מאַרקוס איז אַנטשוויגען געוואָרען. דער באַנקיר האָט אויסגעפּלאַצט אין אַ געלעכטער.

— המ... — האָט ער געזאָגט, — איהר זענט געווען אַ יונגער, שעהנער בחור... די פרוי איז אַוודאי געווען אָדער אַ געשיקטע שווינדלערין, אָדער, ווער ווייסט, עפּעס אַנ'אַוואַנטוריסטין...

— דאָס נישט, איך פערזיכער אייך! — האָט דער דאָקטאָר אָפּגעענטפערט מיט פעסטקייט, — און אויב איך האָב אייך דערצעהלט פון דעם פאַל איז עס נאָר דערפאַר, ווייל עס איז אַנ'אינטערעסאַנטער מעדיצינישער פאַל און קומט פאָר אָפטער, ווי מען רעכענט. די פרוי איז אַ בעשעפעניש מיט אַזוינע דינע נערווען און אַזוי צאַפּלדיג אין איהר פערליבטקייט, אַז אַ שטאַרקע נערוועזע אויפטרייסלונג לאָזט זיך אָפּטמאָל אויס ביי איהר מיט... מיט, איך וואָלט עס אָנגערופען, אַ קריזיס פון ליידענשאַפט. גרויסער וועהטאָג, גרויסע פרייד אָדער גרויסע פערצווייפלונג קאָן האָבען אויף דער פרוי די זעלבע ווירקונג, אין דעם פאַל מיט מיין פּאַציענטין איז עס געווען: איבערשרעק, טויטליכע געפאַהר, אָבער איך האָב געהאַט דאָס גליק צו בערוהיגען איהרע אויפגעטרייסעלטע נערווען, צו ברענגען זי צוריק צו איהר געזונטען צושטאַנד. איך זאָג זיך אַבסאָלוט אָפּ צו גלויבען, אַז זי איז געווען, ווי איהר מיינט, אַ שווינדלערין אָדער אַנ'אַוואַנטוריסטין... מעהר האָב איך זי פון יענעם טאָג אָן נישט געזעהען, זי האָט מיר נישט געזאָגט איהר נאָמען, האָט מיר גאָרנישט דערצעהלט פון זיך, כאָטש מיר האָבען גערעדט אַ גאַנץ היבשע צייט.

— אַלץ וואָס איך ווייס, איז, אַז זי האָט מיר געבראַכט גליק מיין ערשטע פּאַציענטין. זי האָט עס מיר אויך געוואונשען, ווען זי האָט, אַ דאַנקבאַרע, מיט טרעהרען אין דער שטימע, זיך געזעגענט מיט מיר.

די מענער אין רויכער־צימער האָבען אין דעם מאָמענט איבערגעריסען דעם שמועס. די דאַמען, אומגעדולדיג פון זיין אַליין אין זאַל, זענען אַריינגעקומען פאָדערן צו זיך די מענער.

איינס־נאָך־איינס, האָבען די געסט פערלאָזען דעם רויכער־צימער.

דער באַנקיר האָט אָנגענומען דר. מאַרקוסען פאַר דער האַנד:

— קומט שנעלער, — האָט ער אַ זאָג געטון פערריכטענדיג דעם טעות. מיר האָבען זיך אַזוי

(ווייטער זעה 14־טע זייט)

רמב"ם אין אלעגאָריע

(פון רמב"ם'ס לעבען און שאַפען)

פון ה. קרוגער

— 2 (*) —

פּרק י׳, ויעל מעליו אלקים.. די פּעלים „עלה" און „ירד" ענטהאַלטען אין זיך פינף מיינונגען: 1) ווען אַ זאַך ווערט איבערגעשטעלט אויף אַ העכערען אָרט בעצייכענט מען עס מיט „עלה", צו אַ נידעריגערען אָרט ווי פריהער (מיט „ירד", 2) „עלה" — ווען איינער ווערט דערהויבען דורך רייכקייט אָדער כבוד „ירד". ווען ער ווערט אָרימער אָדער ער פאַלט אַרונטער פון זיין כבוד. 3) ווען איינער דערהויבט זיך מיט זיין געדאַנק צו הויכע ענינים — עלה; ירד — ווען ער פערטיפט זיך אין נידעריגע ענינים. 4) „עלה" ווען דער בורא בלייבט אומגעזעהען און אומבעגריפען פון דעם מין מענש, וועלכער קען איהם נישט זעהן מצד זיין קורצער השגה, און „ירד", ווען דער בורא דערנידעריגט זיך כביכול צו רעדען מיט אַ נביא, אָדער זיך צו בעווייזען פאַר מענשען, אַזוי ווי למשל ביי קבלת התורה דאָס מיינט דער פּסוק זאָגענדיג: וירד ה' על הר סיני. 5) „ירד". ווען דער בורא דאַרף פּאַראויסזאָגען דעם נביא די שטראָפען אויף אַ מענשען, אַ מדינה, אָדער אַ גאַנצען געגענד (וירד ה' לראות את המגדל, אָדער נרדה ונבלה שם שפתם) וואָרום לויט זיין גרויסקייט האָט ער אַפילו נישט געדאַרפט נאָכקוקען וואָס די מענשען דאַרפען אויסטוען, און געוויס זיי נישט בעשטראָפען דערפאַר, ווי דער פּסוק זאָגט: „מה אנוש כי תזכרנו". דאָס איז כביכול אַ ירידה פון מדרגה, לויט דעם בעגריף וואָס מיר דאַרפען האָבען פון זיין גרויסקייט. דערפאַר, ווען די נבואה הערט אויף, זאָגט דער פּסוק: „ויעל ה' מעל אברהם". און אַזוי ווי ביי איהם שטעהט „וירד ה'", איז עס לגבי משה'ן „ומשה עלה אל אלקים", דאָס וואָס פאַר איהם כביכול הייסט „ירידה" איז ביי משה'ן „עליה".

פּרק י"א, היושבי בשמים. דער אָריגינעלער בעדייטונג פון „ישב" איז: זיצען, און דער טערמין איז איבערגעטראָגען אויף זיצען רוהיג אָהן ענדערונג אין מצב. אָט די לעצטע בעדייטונג דאַרף פערשטאַנען ווערען ווען דאָס וואָרט אָנגעווענדעט אויפ'ן בורא, למשל: „אתה ה' לעולם תשב" — דו בלייבסט דער זעלבער", סיי ווען יודען זענען אין לאַנד, סיי אין גלות. „כסאך לדור דור" — דיין כבוד בלייבט אויף שטענדיג. „היושב על חוג הארץ" — דער ערד צענטער בלייבט אומגעענדערט מחמת די שטענדיגע נאַטור האָט זיך דורכ'ן מבול געענדערט, אָבער ער איז געבליבען זיצען אומענדערליך.

(בעמערקונג: אין דעם פּרק ווינקט ער אָן וועגען השגחה פּרטית, אַז זי קומט בלויז אויפ'ן מין, נישט אויף יעדען איינצעלנעם, אַזוי ווילען זיינע מפרשים אַרויסדריגען פון זיינע רייד. דער אַברבנאל אָבער וויל עס איינלערנען אַנדערש, נאָר מיר מיידען אויס דעם גאַנצען שמועס, האַבענדיג זיך געשטעלט די אויפגאַבע צו געבען נאָר אַ קורצע ערקלערונג פון דער טערמינאָלאָגיע. וועגען זיין גאַנצער שיטה וועלען מיר רעדען אין בעזונדערע אַרטיקלען).

פּרק י"ב. קומה ה' ויפוצו אויביך. קומה איז דער געגענזאַץ פון ישיבה, אַמאָל אויך אין מיינונג פון בעשטעטיגונג: „ויקם שדי עפרון (די פעלד איז בעשטעטיגט געוואָרען אַלס אברהם'ס), „ויקם הבית אשר בעיר" דאָס הויז פון שטאָט זאָל בעשטעטיגט ווערען פאַר יענעם). „וקמה" בירך ממלכת ישראל" (די מלוכה איבער ישראל וועט בעשטעטיגט ווערען פאַר דיר). צו דעם ערשטען מין (קומה — ענדערען די בעציהונג און ישיבה — דער שטענדיגער שטילשטאַנד). געהערען די פּסוקים: עתה אקום יאמר ה'", אתה תקום תרחם ציון, וקמתי על בית ירבעם, קומה ה' ויפוצו אויביך און נאָך פון דעם מין.

פּרק י"ג. ועמדו רגליו ביום ההוא, „עמידה" האָט דריי בעדייטונגען :1) שטעהן (אם יעמד משה ושמואל, בעמדו לפני פרעה, והוא עומד עליהם) 2) אויפהערען (כי עמדו ולא ענו, יתעמד מלדת). 3) איינבשטייהען אַזאַ לענגערע צייט (למען יעמדו ימים רבים, עמד טעמו בו, ויכלת עמוד). 4) בלייבען שטעהן אומגעענדערט (ואתה פה עמד עמדי — בלייב שטעהן מיט דיין הויכען געדאַנק וועסטו זיין מיט מיר). ועמדו רגליו על הר הזיתים" איז אויך פון דעם זעלבען מין, אין די ערקלערונג זאָגט ער צו אין די שפּעטערדיגע פּרקים.

פּרק י"ד. אָדם. דער נאָמען „אָדם" שטאַמט פון וואָרט „אדמה". ווייל דער מע"ש איז בעשאַפען געוואָרען פון ערד, אין דערפאַר האָט דער ערשטער מענש געהייסען דעם נאָמען. דאָס הייסט: „שם עצם פּרטי". אָבער ער ווערט אויך אַ שם המין. פאַר'ן גאַנצען מין מענש. אין דעם פאַל קען ער איך קומען מיט אַ הא הידיעה (דאָס וואָס אַ שם עצם פּרטי קען נישט). דערפאַר קען שטעהן „ומותר האדם מן הבהמה", „מי יודע רוח בני האדם", אָדער „לא ידון רוחי באדם", מיט אַ קמץ אונטער'ן „ד", וואָס שפּאַרט איין דעם „ה", און דער נאָמען בעצייכענט דעם פּחותדיגען מין מענש (גם בני אדם גם בני איש) מיט דער ערקלערונג, וואָס איז גענומען פון אברבנאל, בעווייזענדיג אַז אדם אויף אדם הראשון מיינט עס מעהר שם המין ווי שם עצם פּרטי, ווייל אדם גופא איז געווען איינער אַזוי ווי די זון איז איינע, פאָלגליך: אַ מין — פאַלט אַרונטער די פאַלשע כוונה וואָס גרבוני און דער אפודי לעינען אַריין אין רמב"ם'ס רייד. וועלענדיג געפינען אַ רמז אויף „קדמות", לויט דעם אבן עזרא'ס „סוד". אונז וועט נאָך אויסקומען צו רעדען וועגען די סאָרט איינגעלעגטע כוונות אין זיינע רייד וואָס זענען באמת נישט ריכטיג.

פּרק ט"ו. וחנה ה' נצב עליו, „נצב" אָדער „יצב" האָט אין ערשטער בעדייטונג „שטעהן": ותתצב אחותו מרחוק, יצאו נצבים, יתיצבו מלכי ארץ; אָבער עס ווערט אויך בענוצט צו בעצייכענען אַ שטענדיגען בעשטאַנד, ווי „דברך נצב בשמים", ד.ה. דעם בוראס אונאויפהערליכע אַרבייט דורך זיין „וואָרט", בעשטעטיגט דער איביג בעוועגליכער הימעל־רוים. „סלם מצב ארצה", דאָס זענען די חכמות וואָס זענען איינגעטיילט אין מדרגות, וועלכע די נביאים, וואָס רופען זיך מלאכים (וישלח מלאך ויעל מלאך ה' מן הגלגל. דאָס מיינט אַ נביא) מוזען דורכמאַכען, אָנפאַנגענדיג מיט נאַטור־חכמות און ענדיגענדיג ביז די הויכע הויכקייטען, וואו „ה' נצב". ערשט נאָכ'ן דורכמאַכען דעם גאַנצען פּראָצעס פון „עליה", געהען זיי אַרונטער צום פאָלק, איהם צו לערנען די וועגען פון לעבען. אַזוי דערצעהלט אויך די תורה וועגען משה רבנו עליו השלום: „ומשה עלה אל האלקים", דערנאָך „וירד משה מן ההר אל העם".

פּרק ט"ז. הנה מקום אתי ונצבת על הצור. „צור" האָט דריי בעדייטונגען :1) אַ באַרג: 2) אַ האַרטער שטיין (3; אַקוואַריום, דאָס פּלאַץ פון וואַנען מען האַקט אויס גוטע שטיינער, די לעצטע בעדייטונג געברויכט דער נביא זאָגענדיג: „הביטו אל צור חוצבתם", בעטראַכט דעם מקור פון וואַנען איהר קומט אַרויס, ד.ה. אייער אָפּשטאַם (פון אברהם אבינו) וועט איהר פערשטעהן אַז איהר דאַרפט געהן אין זיינע גוטע וועגען, ווייל דאָס אַרויסגעהאַקטע מוז זיין גלייך צום „מקור פון וואַנען עס איז אַרויסגעהאַקט געוואָרען, דערפאַר רופען מיר אונזער בורא „צור ישראל", מצד דעם חלק נשמה וואָס מיר האָבען פון איהם, און אויך — ווייל די גאַנצע וועלט איז בלויז פון איהם אַנ'אַטריבוט, אַנ'עמאַנאַציע און מיר קומען פון דער וועלט, דערפאַר איז אונזער חוב צו קלערען און זיך צו דערהויבען כדי צו דערגרייכען זיין מהות אויף וויפיל נאָר ס'איז אונז מעגליך צו דערגרייכען, דאָס מיינט דער פּסוק: „הנה מקום אתי ונצבת על הצור". אמת, עס איז אוממעגליך צו דערגרייכען מיין מהות (זאָגט דער בורא) מצד די הויכקייט און דינקייט פון דעם געדאַנק. אָבער איין שטיקעל אָרט איז יאָ פערהאַן דערויף, דאָס איז: זיך שטעלענדיג אויפ'ן „צור". און די דערגרייכטע מדרגה וועט זיין לויט דיין שטעהן אויף איהם. ד.ה. לויט דיין בעגרייפען דעם אָפּשטאַם פון וואַנען דו קומסט, כדי זיך אויסצוגלייכען מיט זיינע מידות: אַזוי ווי ער איז אַ חנון, אַ רחום, אַזוי זאָלסטו אויך זיך בעמיהען צו זיין, דורך אברהם'ס „צור" קען מען זיך פערפאָלקאָמען אין מידות און פון דעם צור ישראל — אין דעות.

---

*) סוף פון די פּרקים פון פאַריגען פרייטאָג.

די וועבער

פון א ציקל

פון יוסף אהרוטני

I.

אן אָנהויב ווינטערדיק דין רעגענדל האָט געזיפּעט און איבערגעלאָזט אויף דער ווייניג-באַלעבטער גאס ווייסלעכע שליאַדן פון יינגער פּראָסטיקייט מיט דראָבנעם שניי באַהויכט.

די בערד און וואָנצעס פון יונה שאמפאנער, טעוול מאַלעניצקי און וואָווע קינצקער, וועלכע זענען געשמאנען אין דרויסן, אונטערן אָפּדאך פון א קליין האַלצערן הויז און געשמועסט פויל, פינסטער, ווי עס זענען די קעטעס אויף די שטולן פון אַט די וועבער-יידן — זענען אויך שוין געווען באַשאָטן מיט גראָער פּראָסטיקייט, וואָס האָט נאָנט צום מויל און נאָזלעכער געפינקעלט ווי סוי-קרישטאָלן.

פון זייערע מיילער האָט געשפּאַרט א שיטערע פארע, וואָס האָט זיך צעזעצט אויף די פלאָנטערס פון די פאַרבלאָזע בערד און פערוועלקטע פנימער. די פייכטקייט פונם זיפּעדיקן שניי-רעגנדל איז געווען אַן עסקיקע און שארפע, אז דער געשמועס האָט פאוואָליע זיך ווי אויסגעוועפּט; די ווערטער האָבן זיך געצויגן נאָכלעסיק א ליאדע סעקונדע זיך אינגאַנצן אָפּצורייסן, ווי צעקריכנדיקע פעדים.

און אז די שטעכיקע קעלט איז שוין אריין אין די ביינער, זענען די דריי מענטשן זיך פונאנדערגעגאַנגען און אָפּגעמאַכט צווישן זיך:

„אויב נישט אליין, וועט אונז קיינער נישט אויפוועקן. אונזער הילף ליגט אָט-אָ-דאָ, אין די הייזלעך. אזוי קאָן עס ווייטער נישט גיין“ — —

זיי זענען זיך פונאנדערגעגאַנגען יעדער אין זיין שטוב אריין. און פון יעדער שטוב באזונדער האָט עס אויסגעשטראַמט, ווי פון אָבל-שטיבן. אומעטום איז געווען „אָפּגעארבעט“ די קעטע און קיין אנדערע איז נישט געווען. דער וועב-שטול איז געשטאַנען א נאקעטער, ווי אן אנטבלויזטע זקנה, א צעבראָכענע און געקניימשטע. וואָס דער אָנבליק אויף אזעלכער איז שוין געווען, אז מ'זאָל אָנווערן דעם חשק צו בלייבן אין די דאָזיקע דלת-אמות.

דערצו — די הרובע א קאלטע, אן אָפּגערייניקטע, די טעפּ געשייערטע, אוועקגעשטעלטע, גלייך מ'וואָלט די מאָגענס פון הויזגעזונט אויך אוועקגעהאַנגען; א שטיקל קויל נישט אין ווינקל; קיין קארטאָפל נישט אונטערן בעט און דער רעכנונג ביים געוועלבניק איז שוין אָנגעשוואָלן. אז ווייטער נעמען ברויט אויף באָרג איז שוין אן איידעלע זאך פון די וועבערס ווענן.

און די פאבריקאנטן זענען „פויט“, זיי האָבן ליגן סחורה — זאָגן זיי — מ'האָט זיי אומגליקלעך געמאַכט מיט באַנקראָטן, מיט שטייערן — מאכן זיי זויערע גרימאסן — און זיי קענען, נעבעך, גאָרנישט העלפן די וועבערס.

אזוי טענהן די אלטע, די רייכע פאבריקאנטן פון „ווילקע“, פון די פרינציפּאלנע גאסן, די, וועלכע זענען די שפּייזערס פון באלוט. אזוי טענהן אויך די נייע פאבריקאנטן, די קלוגעטשקע, באלוטער יידלעך, וואָס האָבן זיך אויך שוין ארויפגעארבעט צו דער מדרגה פון שפּייזערס פון באלוט, כאָטשיק אליין וווינען זיי נאָך אין שכנות מיט די באשפּייזטע.

ברענט דאָס טאקע די באלוטער האָרעפּאַשניקעס, די יידן וואָס זינט זיי געדענקען זיך האָבן זיי קיין איין ווינטער נאָך נישט געהאַט וואַרים אין זייערע היימען און קיין איין ווינטער נאָך נישט געהאַט רעכט טרוקן אין די שטיוול. זענען דעריבער געפאַנגען פון דער „ענגלישער קרענק“ ס'רוב וועבער-קינדער און אין די וועבער-שטובן איז טוכלע און גרויליק.

אז עס ווערט נישט בעסער אין די הייזער פון די וועבער, ווייסט מען. „האנט וועבעריי גייט אונטער“ — האָבן די געלערנטע, די שרייבער און סטאטיסטיקער א פארמיקע נביאות פאר די באלוטער יידן, וואָס הלשן צו לעבן און אויסקלעפּיען מיט זייערע „לאדעס“ באַדאי א כמעט-לעבען... אויף באלוט פרעגט מע נישט: ווי גייט עס? מען פרעגט נאָר: האָסט א קעטע? די קעטע איז דאָס גוטס. איז דאָ א קעטע, ווייסט מען שוין, אז ארבעט איז פאַראַן: צום פאבריקאנט האלט מע אין איין גיין נאָך שוס, ליווערן, און מ'גייט זיך אָפּ די פיס ביז מ'זעט א גילדערן לוין אין דער האנט אריין. אזוי-ערנאָך זענען די וועבערס אָפּט פארנומען, יאָגן פון זיך דעם דעך ארויס און שפּייען אויס די גאַל סיי פאר א ביסן ברויט, סיי נאָך א נייע קעטע.

ווייל צוקריגן א קעטע מוז מען האָבן א זכיה. און אויף צו קריגן א קעטע מוז מען זיך אזוי נויגן און בוקן פארן פאבריקאנט, אז דער רוקן זאָל זיך פון רגילות קיימאָל מער נישט קענען אויסגלייכן און דאָס מויל זאָל שטענדיג זיין אראָפּגענידערט צום הינטער-חלק פון שפּייזער.

ווארום אזוי האָט די ווערעמדיקע נויט געלערנט און די פארציקענדיק-זשעדנע לאפּעס פון דער מאשין, וואָס שטייט אין די ווילקער פאבריקס מויערן, האָט דורך יאָרן דערצו געשטויסן די פרומע וועבער-יידן, וועלכע זענען באוואָרפן מיט שטובן הונגעריקע קינדער און מיט דעם גרויסן גאָט אין אָרימען, קליינעם שולכל.

זיך צו העלפן אין דער שטיקנדיקער קוועלעניש, האָבן די יידן וועבערס נאָכגעטון זייערע קינדער, וואָס זענען אנטלאָפן פון טאטנס מלאכה, ווי פון פעסט — זיי האָבן געגרינדעט א פאראיין. עס איז אפילו נישט קיין קרומע זאך א פאראיין, ס'מאכט אחדות, מ'קומט זיך צונויף אויף אסיפות, מע דאַוונט מיט מנין, מ'לאָזט שרייבן א ספר-תורה און מ'קלויבט גבאים.

אז די אָרימקייט האָט גענומען יוירן, א קעטע אריינצוקריגן פון „ווילקע“ מיט די אליין-ארבעטנדיקע וועב-מאשינען, איז שוין נישט געווען קיין האָפענונג, האָט דער המון וועבערס מיט די בערד און לאנגע קאפּאָטעס און טוכענע היטעלעך, זיך ארומגעזעצן, — געווען א סאך צייט צו דעם — אז פאראיין איז טאקע פאראיין, נאָר נישט פאר אלע, נאָר פאר א פּאָר מענטשן.

„קאָכלעפל“ — האָט מען זיי גענומען רופן.

— האָסטו דיר שלמה בערקע (מיט אויע'ן און וואָנצעס, וואָס דערמאָנען אין א קאָץ), דוד אייזיקאָוויטש (מיט דעם איינגעגאָרעטן קאָפּ צווישן די אקסלען) און מענדל מאָשקעוויץ (מיט דער לאנגער נאָז אין מויל אריין, אז ס'איז א כוונה, ער זאָל זיך דאָס נישט אָפּבייסן) — זיי זענען די מאטעמייער-מאכערס! זיי זענען די טעלערלעקער פון דאָקטאָר רויזמאַן, וואָס אין זיינע הענט ליגט די גאנצע פּאָליטיק.

— די קיך, וואָס מען האָט געמאכט פאר אָרימעלייט, איז אין אמתן גאָר פארן שיינעם מענטש שלמה בערקע און דודל אייזיקאָוויטש, א שעפּעכץ פאר זייערטוועגן.

— גענוג מיט אזא חברותא!

און פון דעם פאריין איז אוועק דער רוב וועבערס. „ווי מ'וועט קענען, וועט מען שבת מאכן“, האָט געקאָכט ביי זיי און נישט געוואָלט זיך טאָפּטשען אין בריד פון רחמנות, וואָס די פאריין-פאָרשטייער בערקע, אייזיקאָוויטש און מאָשקעוויץ האָבן פאר זיי אויסגעבעטלט ביים דאָקטאָר רויזמאַן און דער דאָקטאָר, איינער פון די „פני“, האָט דאָס „ארויסגעצויגן מיט קונצן“ ביי די קאזיאָנע לייט.

„אנישט וואָלט באלוטער יידן אויסגעקומען אויסצושטאַרבן המרימוויז, ווי בעת די כאָלערע...“ — האָט שלמה בערקע זיך גענרויסט פאר זיין מיען זיך אין דער אומיסטער וועבער-קיך.

די גאנצע זאך פון דער קיך, פון פאריין, פון דאָקטאָר רויזמאַנס באהאלטענע דריידלעך ביי די אויבערשטע פון שטייסל, האָט אָבער נאָכמער געפרענט די קלוגע, באשיידענע וועבערס יונה שאמפאנער, טעוול מאלעניצקי און וואָווע קינצקער.

נאָך אין דעמזעלביקן טאָג, ווען זיי האָבן זיך אינדרויסן דורכגעשמועסט „וועגן סוף פון אונזערע מענטשן“, האָבן זיי זיך נאָכמאָל געטראָפן און אויפדערנאכט זענען זיי זאלבעדריט אוועק, געהויקערטע אין די אויפגעשטעלטע קאָלנערס פון די צעריבענע פּאלטנס, צו עטלעכע זייערס גלייכן. אומעטום זענען זיי געזעסן לערך צו א האלבע שעה, דורכגערעדט זיך, אויף דראָבנע צעאקערט א פלאן, וואָס איז געווען דורכגעזאָפּט מיטן ריח און גרילץ פון נויט און פנע'דיקער קרענק, וואָס נעסטיקט אין א סאך שטובן. און ס'איז געבליבן — אונטערצונעמען „אן אקציע“.

וואָס, ווי אזוי און ווען איז נאָך נישט געווען גענוי קלאָר.

דורכן רויך פון אביסל טיטון, געוויקלט אין א פּראָסט שטיקל פּאפּיר (אויף ביבעלע איז נישט געווען דער פינצווער), האָט טעוול מאלעניצקי נאָכגעקלערט דאָס גערייד פונ'ם גאנצן פארלאָפענעם טאָג און איז איינגעשלאָפן מיט אזא געדאנק:

„אפשר שאפן א נייעם פאריין אָדער, אפשר, נעמען ביים גאָרגל די פאבריקאנטן“...

דער ייד מיט דער פארקודלטער באָרד און טוכענעם שוואַרצן היטעלע, האָט א גאנצע נאכט זיך געפּלאָנטערט אין א חלום, ווי ער מיט נאָך א גרופּע מענטשן פון זיין שניט, גייען מיט שטעקנס פון פאבריקאנט צו פאבריקאנט, זעצן מיט די פויסטן אין טיש אריין און פאָדערן:

„אָדער איר גיט אונז ארבייט אויף צו פארדינען, אָדער איהר גייט אין דר'ערד אריין מיט אייערע טובות“.

אויפגעשטאנען איז ער מיט א נעפּל אין קאָפּ, און מיטן ניכטערן מאָגן (קיין אָנבייסן איז נישט געווען פון וואָס צונויפצושטעלן, ווייל נישט די קינדער פארדינען א גראָשן און נישט ער האָט וואו צוזאָרגן זיך. פארקויפן פון שטוב ארויס חפצים איז נישטאָ) איז ער אוועק צו יונה שאמפאנער און זאלבעצווייט האָבן זיי זיך געלאָזט צו וואָווע קינצקער.

(ווייטער קומענדיגן פרייטאָג)

צי זאָלען מיר בענוצען אפפיהר-מיטלען?

(מעדיצינישע שמועסען)

פון ד״ר יעקב האנדזעל

ס'איז קוים פערהאַן אַ מענש, וואָס זאָל נישט ווען־עס־איז בענוצט האָבען אַן אָפּפיהר־מיטעל, סיידען ער איז נייגעבוירען, אָדער ער איז ערשט אַלט אַ פּאָר חדשים.

זייט דורות הערשט אַ קאַמף צווישען דאָקטוירים און דער בעפעלקערונג בנוגע דעם שטענדיגען געברויך פון אָפּפיהר־מיטלען, הגם מען מוז מודה זיין אַז דער לעת־עתה'דיגער נצחון איז אויף דער זייט פון דער בעפעלקערונג אָהן שום ע־פּאָלג. וויזען מיר שטענדיג אָן אויף דער שעדליכקייט פון דעם כסדרדיגען איינעהמען פון פילען, פּאַסטילען, טיי און אַנדערע קרייטעכצער. ווי גרויס עס איז דאָס בעדערפעניש נאָך די צייכענישען פון דער לאַטיינישער קיך בעווייזען די פילע שלעכטע, צי גוטע, מיטלען, מיט וועלכע די פאַבריקען פערשיטען אונז און, פאַר וועלכע די געפינען דאָך אַן־אָפּזאַץ־מאַרק..

וואָס איז דאָס בכלל אַן־אָפּפיהר - מיטעל? עס האָט די אייגענשאַפט און דעם צוועק די געדערים צו בעפרייען פון שעדליכע אָנזאַמלונגען און צו בעשלייניגען די שוואַכע טעטיגקייט פון די געדערים, ס'איז אַלזאָ נישט קיין הייל־מיטעל, עס היילט נישט די עצירות אויף תמיד, עס פערבעסערט אויף אַ ווייל, די געדערים־טעטיגקייט. אויף אַ ווייל, זאָג איך, ווייל שפּעטער יוצ"ט, על פי דין, דער מצב נאָך ערגער, זיי ווירקען ווי אַ בייטש אויף אַ הונגעריג פערד, וואָס בעקומט קלעפּ במקום האָבער. עס ציהט, די קלאַטשע, מיט די לעצטע כוחות, בכדי דערנאָך צוזאַמענצופאַלען. די געדערים רעאַגירען דערנאָך נישט אויף שוואַכע מיטלען, מען מוז אַזוי אַרום וואָס אַמאָל שטאַרקערע מיטלען בענוצען און זיי רייצען די שליימהויט פון די געדערים און פיהרען צו אַ כראָנישען קאַטאַר.

ס'איז קלאָר אַז די רעגעלמעסיגע און גוטע בעהאַנדלונג פון דער פערשטאָפּונג קאָן נישט בעשטעהען בלויז אין ציללאָזען פערשרייבען פון אָפּפיהר־מיטלען. עס מוז געמאַכט ווערען דער פּרוב אַרויסצוגעפינען די אייגענטליכע סיבה פון עצירות, און דערנאָך מוז אויפגעשטעלט ווערען אַ הייל־פּלאַן אין וועלכען די אָפּפיהר־מיטלען מוזען אָננעהמען אַ בלויז צווייטראַנגיגע ראָל.

אויב ביי אַ מענש, אַרום די פופציג, טרעט אויף האַרטלייביגקייט, טאָר דאָס נישט לייכט גענומען און גרינג געשעצט ווערען, ווייל עס קאָן זיין אַ פריהער סימן פון אַ געפעהרליכער און אין שפּעטערען סטאַדיום, אונהיילבאַרער קראַנקהייט, איך זאָג עס נישט בכדי צו שרעקען דעם לעזער, עס איז בלויז מיין פליכט דערויף אויפמערקזאַם צו מאַכען, ווייל מיט דער צייט, ווען מען שפּילט זיך מיט אָפּפיהר־מיטלען, פערגעהט אַ טערמין, וואָס מען קאָן דעם געפעהרליכען שונא אומשעדליך מאַכען דורך אַן אָפּעראַציע, אָדער אַנדערען אופן. די אָפּפיהר־מיטלען האָבען נישט געהאָלפען, און עס איז צו שפּעט, אַז אַנדערע, בעסערע און ראַציאָנעלע מעטאָדען זאָלען העלפען.

צום גליק זענען די מייסטע פאַלען פון עצירות וועניגער געפעהרליך,. ווי עס וואָלט נישט געווען, איז לכל הפחות כדי צו פּרובען מיט דיעט און מיט אַן ענטשפּרעכענדען לעבענס־שטייגער צו רעגולירען דעם שטוהל־גאַנג, איידער מען ענטשליסט זיך צום כסדרדיגען בענוצען פון אָפּפיהר־מיטלען. מען מוז טע געדערים געבען אַרבייט, ווייל נישט בעשעפטיגטע געדערים קאָנען גאָרנישט לייסטען. מען נעהמט א קעסט, וואָס לאָזט איבער רעסטען אין די געדערים און רייצט זיי דאָדורך צו אַרבייט, גרינס, קאָמפּאָט, סאַלאַטען, צוקער און פעטס דערפיהלען די דערמאָנטע אויפגאַבע. פערבאָטען מוז ווערען: טיי, וויין, פיינע מעהל־סאָרטען, קאַקאַאָ, שאָקאָלאַדע.

מען טאָר נישט פערגעסען, אַז דאָס שטענדיגע זיצען, דער מאַנגעל פון בעוועגונג, בעדינגט, אָדער לכל הפחות פערשולדעט די האַרטלייביגקייט. אַלזאָ מעהר געהן און ווען מעגליך, בעטרייבען לייכטען ספּאָרט.

אויב מיר בעהויפּטען אַז די אָפּפיהר־מיטלען וואָס ווערען שטענדיג איינגענומען, זענען זעהר שעדליך, מוזען מיר דאָך צוגעבען אַז אַפילו די גרעסטע דיעט־סיסטעמען קאָנען זיך, טיילמאָלס, נישט בעגעהן אָהן די מיטלען. טאָ פרעגט זיך אַ שאלה: וועלכע מיטלען זאָל מען אין בויט־פאַלען בענוצען?

אין אַלגעמיין איז זעהר שווער צו געבען אַ תשובה, מ'מוז זיך ריכטען נאָך דעם אַלטער און געשלעכט פון דעם פּאַציענט, און נאָך דעם בעזונדערען פאַל פון האַרטלייביגקייט, וועלכען מיר האָבען פאַר זיך. ס'איז אויך דאָ נישט מיין אויפגאַבע אויפצוצעהלען די גאַנצע צאָהל מיטלען, וועלכע דער אַפּטייק־מאַרק פערמאָגט און וועלכע מיר בענוצען היינט,. פון פאַל צו פאַל מוז עס געוועהלט ווערען, און דאָס דאַרף טון דער דאָקטאָר, וועלכער אונטערזוכט דעם קראַנקען.

נאָר אַ פּאָר אַלגעמיינע בעמערקונגען בנוגע דעם ענין. ריצינוס־אייל איז אַמבעסטען צו בעהמען איין ביז צוויי עס־לעפעל אין ביער אָדער אין ריינער שוואַרצער קאַווע. עס אייגענט זיך אין די שאַרפע פאַלען, פאַר איין־אָדער צוויי מאָליג בענוצען און איז גאַנץ אומשעדליך. סענעס־בלעטער (איין עס־לעפעל אויף אַ גלאָז מיי), און פּיאַקער־פּולווער זענען ביליגע און גוטע אָפּפיהר־מיטלען, וועלכע העלפען כמעט תמיד. זיי זענען אָבער אָפט גורם קרעמפּען און קאָנען דערפאַר ערזעצט ווערען דורך אַנדערע מיטלען. איסטיצין איז אַ גוט, לייכט מיטעל וואָס פאַרבט דעם אורין רויט. פּורגען, דאַרמאָל, לאַקסין, זענען גלייכוואַרטיג, איזאַצען איז אַן אויסגעצייכענט מיטעל, לייכט אין גאַנץ קליינע פּאַסטילען צו נעהמען, און זעהר אָפט בענוצט און די לעצטע יאָהרען בענוצט מען פאַראַפין (אויך נויאַל), וועלכעס האָט אין דער מעדיצין געפינען אַ פּלאַץ אַלס אַ געדערים־רעגולירונגס־מיטעל.

זייער ווירקונג בעשטעהט אין דעם, וואָס דאָס אייל דרינגט אַדורך די שטוהל־מאַסען, מאַכט זיי פעט און גליטשיג אַזוי, אַז זיי קאָנען לייכטער פּאַסירען די געדערים, צוויי אָדער פיר עס־לעפעל און וואַרעמער מילך, ברענגען שמערצלאָזען שטוהל, אויך אין אַלטער און האַרטנעקיגע פאַלען, דאָס אייל מוז זיין ריין און בלויז דורך אַן אַרצט פערשריבען, גענומען אין אַן אַפּטייק, זעהר ביליג און גוט זענען ליין־זאָמען, צוויי לעפעל דערפון, רויה אין וואַסער געמישט און פאַר'ן שלאָפען געהן אויסגעטרונקען. טעאַפּולווין, אַ זעהר גוט, אָפשר דאָס בעסטע מיטעל, פאַבריצירט פון אַ פאַבריק, וואָס ערצייגט האָמעאָפּאַטישע מיטלען, אויס'ן שפּיץ־מעסער (אָדער אין פּאַסטילען־פאָרם, צוויי פּאַסטילען) העלפען לייכט און זיכער.

זאָלען מיר אַלזאָ בענוצען אָפּפיהר־מיטעל? די תשובה: ווי ווייט מעגליך נישט, אויב מען מוז אָבער שוין איינס פון זיי נעהמען, טאָ מוז מען זיך אָפּגעבען אַ דין וחשבון אַז עס האַנדעלט זיך אין אַריינדרייגען אין די וויכטיגסטע פונקציעס און אויפגאַבען פון אונזער גוף און אַז אַ פריוואַטער מענש טאָר עס, אָהן געפאַהר נישט טון אויף איגענע אחריות, די פערשטאָפּונג דאַרף מען נישט געריננג שעצען און אָהן דער הילף פון אַ דאָקטאָר זיך נישט אַליין דאָקטאָרען. עס גענוגט אויך נישט די עצה פון אַ גוטער מוהמע אָדער באָבע!

„די גילדערנע ראקעטע" פרעמיערע אין „ארארט"

דער עולם איז נישט מעהר קיין גולם, בעזונדערס, דער יודישער טעאטער-עולם איז נישט מעהר קיין פאסיווער קאנסומענט פון יעדען מאכל וואס מען דערלאנגט אידהם, נאר ער ווערט קאפריזנע און הויבט אן צו פערלאנגען, צו פאדערען — די דאזיגע ערשיינונג בעמערקט זיך נישט נאר ביי אונז, נאר אומעטום, דעריבער ווערט פוסט דארט וואו מען גיט מאכעררייקעס און מען „מאכט" טעאטער.

דאס, וואס אלע זענען געווארען גוט און פרום און ווארפען זיך צום ערנסטען טעאטער, איז נישט בעקומען פון געבען זיך א קלאפ אין הארצען און פון חרטה אויף די בעגאנגענע חטאים, דאס וואס מיר בעמערקען איצט, אז ס'הויבט אן פערשווינדען צו ווערען דער סטארן-סיסטעם איז נישט קיין צופעליגקייט. נאר דאס אלץ איז געקומען לויט'ן פערלאנג און פאדערונג פון דער גאס, דער טעאטער-אונטערנעהמער איז שטענדיג געווען אזעלבער וואס האט געמוזט דערפיהלען דעם ווילען פון עולם, ווען אפילו דער דאזיגער ווילען איז נאך נישט געווען אין גאנצען קריסטאליזירט.

בעסערע טעאטער-אונטערנעהמער האבען דאס פריהער דערפיהלט, ביי ערגערע קומט דאס א ביסעל שפעטער.

אויך אין דער קליינקונסט געשעהט דאס זעלבע דער עולם איז איבערזעטיגט געווארען מיט וואדעוויל און ניבל-פה'דיגע רעוויעס, וועלכע האבען אין משך פון א געוויסער צייט אפגעשטויסען אן א זייט דאס אמת'ע קליינקונסט-טעאטער. איצט הויבט עס צוריק אן צו פארנעהמען איהר ענטשפרעכענדען פלאץ אין דער רייה פון די ערנסטע און גוטע טעאטערס וואס קומען איצט אן.

„ארט" וועט האבען די היסטארישע בעדייטונג, וואס געפינענדיג זיך אין די מיהלשטיינער פון מאכערייקעס, שונד און סטאר-סיסטעם-טעאטערס איז דאך שוואכע בעשעפעניש נישט צוריבען געווארען, אפשר א ביסעל צוקניימשט געווארען, אבער איצט אין דער צייט פון דער מאראלישער קאניונקטור (וועגען מאטעריעלען קאניונקטור איז נאך נישט קיין רייד) וועט עס שנעל קומען צו זיך און בלייבען די „גילדערנע ראקעטע", צו וועלכער ס'האט נישט געקענט צוקומען קיין זשאווער און עס פערניכטען.

„ארט" איז איצט שטארק אין ארטיסטישע כוחות. אויך די ארטיסטען, וואס האבען אין זיך דאס אזוינערופענע אקטיארישע בלוט האבען דערפיהלט, אז ס'איז געקומען די צייט זיך צוצושארען צום בעסערען טעאטער און זיי טון דאס, מיר קענען מיט דער גאנצער קאטעגארישקייט פון צופרידענהייט פעסטשטעלען, אז דער ארטיסטישער אנסאמבל אין „ארט" איז איצט א גלענצענדער, נישט פערהאן דארט קיין איין שוואכער פונקט, אלץ שוין רוטינירטע, ערנסטע פולבלוטיגע אקטיארען: מאלווינא ראפאל, שיינע מרים, ליזא שלאסבערג, לילי ליאנא, דזשיגאן, בירנבוים, בערגמאן, גאלדשטיין און דער פרעכטיגער טאנץ-קווארטעט — אוז אנסאמבל רעדט פאר זיך און נויטיגט זיך אפילו נישט אין בעזונדערער אפשאצונג. בראדערזאנס און דעם טונקעלענס טעקסטען וואס קען שוין בעסער זיין, בייגעלמאנס מוזיק גלענצענד, שטעלט זיך איצט א פראגע:

— אויב ס'איז אזוי גוט, פארוואס פעהלט דאך עפיס? איז דערויף באלד פערהאן א קלאהרער ענטפער, די ריכטונג פון דער קליינקונסט, בעזונדערס פון „ארט" איז אזעלכע, אז ביים אויספיהרען דעם קלענסטען נומער אפילו, זאל זיין איין גאנצעס — א צוזאמענשפיל פון לעבעדיגען און טויטען מאטעריאל, דאס לעבעדיגע מאטעריאל זענען די אקטיארען. טעקסטען, מוזיק, דאס טויטע מאטעריאל — די דעקאראציע, קאסטיומירונג און אויסשטאטונג, אין דעם אליין מוז זיין א הארמאניע, איין טייל טאר בשום אופן נישט גרינגעשעצט ווערען אויפ'ן חשבון פון אנדערען, איין טייל טאר נישט אפגעשוואכט ווערען אויף דעם חשבון, אז דער אנדערער איז א שטארקער, און הגם די דעקאראציעס פון הענדלערן האבען איינפאל, זענען זיי אבער ארים, די קאסטיומירונג און אויסשטאטונג — דאס מאל זעהר שוואך.

אבער אין דעם איצטיגען פראגראם „די גילדערנע ראקעטע" איז פערהאן דער אטעם, דער ריטם פון אנ'אויסגעצייכענטער קליינקונסט-טעאטער. שעהנע, הערליכע נומערן און פרעכטיגע אויספיהרונג.

מאלווינא ראפאל טרעט ארויס אין סאלא-נומערן. זי איז אנ'אויסגעצייכענטע, א קינסטלערישע אינטערפרעטאטארין פון יודישע לידער און דאס אין אלע זשאנרען, אין איהר פראגראם שטעלט זיך די ארטיסטין טאקע פאר פארן פובליקום דורך אויסגעצייכענטע פראדוקציעס פון לידער אין דריי זשאנרען.

שיינע מרים דארף זיך ווייטער האלטען אין איהר אמפלוא, אזוי ווי זי טוט דאס אין איצטיגען פראגראם אין גראטעסק-סצענעס („יי סאלדאטקע") און ערנסטע דעקלאמאציע, אין וואס זי איז אויסגעצייכענט. דער נומער „12 ביינאכט" מאכט די געהעריגע ווירקונג, שאפט דעם קאנטאקט פון סצענע מיט'ן פובליקום.

זעהר גוט זענען די נומערן „כשר טרפה" און „פלאטער טאנגא", אין וועלכע ליזא שלאסבערג, לילי ליאנא, בירנבוים און בערגמאן בעווייזען זייערע ווערטפולע לייסטונגען. דער מאנאלאג „כ'בין א לאקאטאר" איז זעהר אקטועל, וויציג, האט פול הומאר. דזשיגאן דערצעהלט איהם אויף זיין שטייגער פרעכטיג, און דוכט זיך, אז דאס איז פון די זעלטענע פאלען, ווען דער אנהויב און דער סוף פון א מאנאלאג זאלען זיין אזוי גוט צוגעפאסט. גאלדשטיין האט אין דעם פראגראם וועהניג צו טון, אבער דאס וואס ער „מאכט" איז אויסגעצייכענט. דער טאנץ קווארטעט (זאנדעל, שווארץ שאכעט, מארקא) — ווי שטענדיג עסטעטיש, שעהן און גוט.

י. דאנסין.

אויפגאבען פון נייגעגרינדעטע „פאקט"

איבערגעגעבען אין א שמועס מיט אקטיארען: מארעווסקי, טורקאוו און שטיין

אויף די געשטעלטע פראגען וועגען א רייה טעאטער-פראבלעמען האט אונזער מיטארבייטער געקריגען דריי תשובות פון די „דריי זיילען" פון „פאקט", אבער פון אלע דריי תשובות ביי דער פערשידענהייט פון די טעמפעראמענטען, אינטעלעקטען און כאראקטערן, איז געווען קלאר — קודם כל דאס, אז די מוחות, די נערוועז, די גאנצע ענערגיע און אויפמערקזאמקייט איז „סטאביליזירט" אויף דעם איינציגען „פראנט", וועלכער רופט זיך— די ערשטע אויפפיהרונג פון דער נייער אונטערנעהמונג".

— „פאקט" איז פ ע ר א י י נ י ג ט ע א ק ט י א ר ע ן און צוזאמען מיט די נעמען פון זייערע גרינדער איז עס נישט קיין פסעוודאנים, אונטער וועלכען עס קומען זיך בעהאלטען יעדען טאג אנדערע סוביעקטען, ווי עס איז געווען מיט א רייה אנגעזעהענע טעאטער-פירמעס היינט איז „ווילנער" — פון ווילנא, מארגען קען ער זיין פון... ביאליסטאק. היינט הייסט א ווארשאווער טעאטער „וויקט", מארגען וועט מען עס רופען „וונית" און דער „וואגען" וועט פאהרען ווייטער און... בלייבען אויפ'ן זעלביגען ארט.

„פאקט" זענען אט-די 5, וועלכע זענען דורכגעדרונגען מיטן לעבעדיגסטען חשק ארויסצושלעפען זייער אייגענעם אקטיארישען תקון פון אלע צופעליגקייטען אין יודישען טעאטער-וועזען.

און מיר ווייסען, אז קיין „לייכטען זשאנר" וועט מען דא נישט קולטיווירען, ווייל זיי קענען נישט. לייכטע קונסט — איז קונסט, אבער קיין לייכטע בעציהונג טאר נישט זיין.

אונזער פראגראם! א פראגראם איז א וועקסעל. מיר טרעטען ארויס מיטן לעבעדיגען „קאפיטאל":

אונזערע נעמען, פעהיגקייטען און אבסאלוט ארטיסטישער זויבערקייט.

און — אפען גערעדט: מיר זענען געבוירען געווארען, ווי עס פאסט פאר אקטיארען — על אם הדרכים, אין מיטען סעזאן און... אהן „העמדעלען"

און — אין יעדער צופעליגקייט שפילט זיך אפ דאס גאנצע.

צופעליג האבען מיר זיך געטראפען ביי דעם ערשטען פארהאנג אונזערן מיט מנחם רובין, און ער — הגם אלע דריי זענען מיר רעזשיסערען — האט אונז געשטעלט דעם ערשטען ספעקטאקל אונזערען. זאל עס זיין א צייכען פון צוטרוי פון אקטיארען צו אקטיארען און אויב אונז וועלען דראהען שוועריגקייטען אין אונזער ענטוויקלונג און מארמארש, זאל עס זיין א דערמאנונג, אז דער נסיון פון יודישען אקטיאר איז דער נסיון פון עצם לעבען דעם יודישען. ארום איז די קרוין, וואו ס'איז ארום די מלוכה.

און אויפ'ן לאנגען און שווערען וועג פון בעפרייאונג פאר אונזערע פערוואגעלטע, זאל דער „פאקט" זיין א פארביגער בעוויז, אז לעבעדיג זענען די שעפערישע כוחות אונזערע צו להכעיס אלע לאסטען, און יאהרען און סקארפיאנען פון דרויסען און אינעווייניג.

„אקטיאר" — איז יוד און מענש. „פאקט" מוז בעווייזען, אז דער יודישער שוישפילער איז נישט פערשוואונדען געווארען אין די שטראמען פון ירידה און אומקום.

קלאנג-קינא-טעאטער
Casino
אנהויב שבת און זונטאג 12 א זייגער ביטאג.
2-טע וואך פון רעקארד-ערפאלג!
היינט און פאלגענדע טעג!
WALLACE BEERY JACKIE COOPER
CZEMP
King Vidòr רעאליזאציע
גרויסע הערצער-פארארצ.
פשוטע ערצעהלונג וועגען די ליבע פון א פאטער און זוהן.
אויסערן פראגראם: מכביאדע אין זאקאפאנע.
פאמפארטגס, הנחה-בילעטען און פרעקארטעס גילטיג.

געגען גריפע טאגאר
אין פערקיהלונגען מוז מען איינעהמען טאגאל-טאבלעטקעס, וועלכע בעזייטיגען די קראנקהייטס-ערשיינונגען. פרובט און איבערציינגט אייך אליין. פערלאנגט אבער אין אייער איינענעם אינטערעס נור די אריגינעלע טאגאל-טאבלעטקעס. צו בעקומען אין אלע אפטייקען.

ר. איזראעל

משפחות אין פלאמען

סענסאציאנעלער ראמאן

פון יודישען פאמיליען-לעבען

(116

ס'איז אנבעלאנג אן דעם וואס מען וויל הערען, האט מארעק געזאגט, מאנכעסמאל איז נאך מעהר ווינשענסווערט, אז מען זאל רעדען פאר מעהר אויגען

— דאס זענען אבער בארישקייטען, וועגען וועלבע ס'לוינט נישט צו דיסקוטירען.

די דאמע האט אויפגעהויבען דעם שלייער, מיט וועלכען ס'איז ביז איצט געווען פערדעקט איהר פנים, מארעק האט, אין דער דונקעלקייט, וואס האט געהערשט איבער'ן אויטא, דערזעהען דאס געזיכט פון א פרעכטיגער שעהנקייט, פון אזא פרוי, וועלכע ער האט נאך אין זיין לעבען ביז איצט נישט געזעהען. ער איז פערבליפט געווארען, ס'האט ביי איהם אפגענומען דאס לשון

— וואס איז דאס פארא אוואנטורע, האט ער זיך געטראכט, איבעריגענס, וואס האט ער געהאט צו פערלירען, אז ער זאל פאר עפעס מורא האבען, קיין שום חטא האט ער אויף זיך נישט געפיהלט, אז ער זאל זיך דארפען פאר עפעס שרעקען, דעריבער איז דאס נישט געווען ביי איהם מעהר קיין מורא, נאר א געוואלדיגע נייגיריגקייט, וואס מיט איהם קומט פאר

די דאמע האט אבער נישט געוואלט מעהר אפשטערענגען זייבע בערוהען און דערציהען זיין נייגיריגקייט ביז צום מאקסימום, דעריבער האט זי גלייך געזאגט

— איך בין בעראנין גוטאר, ערשט נישט לאנג געקומען פון פראנקרייך, איך בין דארט געווען א לאנגע צייט, געבוירען בין איך אבער דא און ערצויגען אויך

דאס אלץ איז פאר מארעקן נישט געווען אינטערעסאנט, איהם איז געווען אינטערעסאנט דאס וואס די בעראנין וויל איהם נאך דער הקדמה זאגען

— דאס איז זעהר אנגענעהם, האט מארעק העפליך געזאגט, אבער זייט מוחל וואס געהט דאס מיך אן

— ניין נאר אויס העפליכקייט און טאקט, האב איך זיך פאר אייך פארגעשטעלט

מארעק איז אביסעל פערשעהמט געווארען

— איך בין מארעק קרייבין... האט ער ארויס געשטאמעלט

— נו, און אייער יחוס, אייער אפשטאם, האט די דאמע צווייטייטיג געפרעגט

— איך רעכען, אז דאס וועט זיין פאר אייך נישט אינטערעסאנט, האט מארעק געזאגט

— פערקעהרט, דאס וואלט פאר מיר געווען זעהר א גוט. אגט, נאר אויב איהר ווילט מיר נישט זאגען, וועל איך אייך זאגען און איהר וועט מיר נאר בעשטעטיגען, אויב דאס שטימט

מארעק איז אביסעל צוטומעלט געווארען און מיט חשד געקוקט אויף דער דאמע

— אלזא, איך וועל אייך זאגען, איהר הייסט פון דערהיים מרדכי קרייבין, געבוירען ביי חסידישע און דאס זעהר חסידישע עלטערן, איהר האט זיך ארויסגעריסען פון דער היים, ווייל אייך האט געצויגען צו בילדונג, צו וויסען, איהר זענט אוועק אין דער גרויסער שטאט, איהר זענט אבער געווען ארים און צו גארנישט זיך געקאנט דערשלאגען, דעריבער זענט איהר הער קרייבין, אליין נישט וויסענדיג ווי אזוי דאס איז געשעהען, אריינגעפאלען אין דער אויסגעשפרייטער נעץ פון מיסיאנערען, וואס ווייטער, אלץ מעהר זענט איהר דורך זיי געפאנגען געווארען און מעהר געזונקען אין זייער בלאטע, ביז איהר האט זיך געשמדט, אייער נאמען איז איצט מארעק, נאכ'ן הייליגען מארעק

אין דער צייט ווען די בעראנין האט גערעדט, איז קרייבין געווארען אלץ מעהר אונרוהיג, אלץ אויפגערעגטער

— מאדאם, ווער זענט איהר? וואס ווילט איהר פון מיר? דער אויטא איז ווייטער געפלויגען מיט א גרויסער שנעליקייט, דאס קלאפען פון מאטאר האט פערהילכט דאס געשריי פון מארעקן

— באלד, באלד וועט איהר וויסען, זאגט מיר, צי דאס אלץ וואס איך האב אייך געזאגט, שטימט מיט דער ווירקליכקייט

— יא, אלץ איז אמת, פון וואנען ווייסט איהר דאס?

אזוי ווי זי וואלט נישט דערהערט זיין לעצטע פראגע, האט די בעראנין ווייטער גערעדט

— דאן האט איהר זיך צופעליג בעקענט מיט דער פריילין מרים ווייספעלד...

— וואס פייניגט איהר מיך? וואס ווילט איהר פון מיר? און ווער זענט איהר?

— די בעקאנטשאפט מיט פריילין ווייספעלד האט אייך געהאלפען ארויסצובעקומען פון די מיסיאנערס נעץ, זי האט אייך מאטעריעל אנגעהויבען צו העלפען פארטצוזעצען אייער שטודיום, דאס האט אייך בעפרייט פון די בשמה-כאפערס האנד, איהר האט אבער דעם פריילין נישט דערצעהלט, אז איהר זענט געשמדט און בכלל נישט דערצעהלט וועגען אייער אפשטאמונג, דאס מיידעל האט זיך פערליבט אין אייך מיט דעם גאנצען פייער פון איהר נשמה...

— אך, אך, האט מארעק געקרעכצט

— ווי אזוי אייער געפיהל צו איהר האט זיך געשטאלטעט, וועגען דעם קען איך פערשטעהט זיך נישט רעדען, איך ווייס נישט, צי איהר האט זי ווירקליך געליבט אזוי שטארק, ווי זי אייך, אבער איהר האט בלויז געמאכט אנ'אנשטעל, דאס איהר ליבט זי, יעדענפאלס האט אייער האנדלונג בנוגע איהר נישט בעוויזען, אז איהר זאלט זי אזוי שטארק ליבען ווי מ'וואלט געקענט פערשטעהן, איהר האט זי אפגעשטויסען ווען זי האט זיך געפינען אין דער שרעקליכסטער לאגע, אין וועלכער א פרוי קען זיך נאר געפינען, איהר האט צו איהר אין דעם מאמענט נישט נאר קיין איבערגעגעבענקייט ארויסגעוויזען, נאר אפילו נישט קיין רחמנות...

מארעק האט זיך פערשטעלט מיט די הענד זיינע אויערען, כדי ער זאל נישט הערען די ווערטער פון דער בעראנין, וועלכע האבען איהם געשלאגען איבער'ן קאפ ווי מיט האמערס, וועלכע האבען אנגעצויגען זיינע נערווען ביז צום פלאצען.

די בעראנין איז אבער אין איצטיגען מאמענט געווען ריקזיכטסלאז און איהרע ווערטער זענען געווארען אלץ הארבער און שארפער.

(פארטזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 10 יב אדר תרצ"ג

מערץ

זון-אויפגאנג 6.03
זון-אונטערגאנג 5.31

ליכט-צינדען: 5,13

95 פראצ. טעקסטיל-ארבעטער שטרייקען

אויך די שטרייק-ברעכער האבען געווארפען די ארבייט

היינט קומען פאר קאנפערענצען אין ווארשא

(2) די שטרייק-אקציע אין דער טעקסטיל-אינדוסטרי אין לאדז און אין לאדזער קרייז האבען נעכטען דערגרייכט דעם קולמינאציאנס-פונקט.

לויט גענויע אויסרעכענונגען, זענען אין די לאדזער טעקסטיל-פאבריקען, ערב'ן שטרייק, געווען בעשעפטיגט 51,300 ארבייטער, און נעכטען האבען שוין געשטרייקט בסך הכל 49,672 ארבייטער, וואס דאס מאכט אויס 95 פראצענט.

נעכטען האט זיך אויך אפגעשטעלט פאזנאנסקי'ס פאבריק, צו וועלכער עס האט לעת עתה נישט געהאט קיין צוטריט די שטרייק-אגיטאציע.

עס האבען זיך אויך נעכטען אפגעשטעלט די פאבריקען פון "ז. נאשיטשבסקי", "יוליוס קינד ע-מאן", און "קאראלעווער מאנופאקטור", וואו דער שטרייק איז עהער-נעכטען געבראכען געווארען.

עס האבען זיך אויך אפגעשטעלט אלע טאמא-שאווער און אזארקאווער פאבריקען.

נעכטען זענען אין די ארבייטער-פעראיינען פארגעקומען בעראטונגען וועגען וועהלען העלפער-גאטען קיין ווארשא, און בכדי צו בעטראכטען פער-שידענע מעגליכקייטען און ענינים, וואס קאנען אר-רויסשווימען בעת די בעראטונגען אין מיניסטעריום.

אויך אין די פאבריקאנטען-פעראיין זענען נעכ-טען פארגעקומען בעראטונגען. נישט געקוקט דע-רויף, צי די פאבריקאנטען האבען געמאכט אפ-העניגיג דאס צוטרעטען צו די אונטערהאנדלונגען פונ'ם אנהויבען די ארבייט — ריכט מען זיך, אז די אונטערהאנדלונגען וועלע זדאך פעריהרט ווערען.

אין דער קאנפערענץ, וואס איז צוזאמענגע-רופען בעווארען דורך דעם מיניסטעריום פאר גע-זעלשאפטליכער שוץ, וועלען אנטיילנעהמען די 4 לאדזער פראפעסיאנעלע פעראיינען: קלאסען, "פראצא", "כארע", און ז. ז. ז.

11 א'גדערפריה וועט פארקומען די קאנפערענץ מיט פארשטעהער פון די ערשטע דריי פעראיינען און 1 בייטאג — מיט דעם לעצטען.

סיי די ארבייטער, סיי די פאבריקאנטען גיבען גישט אן, מיט וואס זיי האבען בדעה ארויסצוטרע-טען אויף די זיצונגען אין ווארשא.

* * *

(2) נעכטען האבען זיך אויך אפגעשטעלט די טעקסטיל-פאבריקען אין פאביאניץ און זגיערוש.

שטרייק פון די טעקסטיל-ארבייטער

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון שטאט-ראט

אין אנהויב פון דער נעכטיגער זיצונג פון שטאט - ראט, וואס איז פארגעקומען אונטערן פארזיץ פון ד"ר שיפמאן זענען אין אויפזיכטס-ראט פון דער שטאטישער קא-מונאלער קאסע ווידעראמאל געוועהלט געווארען די ראטמענער פאזנאנסקי און רוס, וועלכע זענען ארויסגעפאלען לויט א גורל.

ראטמאן ריכטער האט דאן רעפערירט דעם בילאנס פון דער קאמונאלער אפשפארונגס-קאסע.

ראטמאן ביאלער האלט, אז דער בעסטער רעפערענט פון בילאנס אין ק.ק.א. איז די עפענט-ליכע מיינונג, וועלכע האט נעשאנקען פולשטענ-דיגען צוטרוי דער דאזיגער נוצליכער אינסטי-טוציע, דאגעגען האט דער מאגיסטראט זעהר ווע-ניג געטון פאר דער קאסע, דער מאגיסטראט דארף פערגרעסערען דעם גרונד-קאפיטאל אין ק.ק.א. דער בילאנס ווערט אנגענומען.

דער ראטמאן פראף' מארקעוויטש רעפערירט די פראגע פון איבערענדערען די קאנאליזאציע-אפטיילונג אויף א ספעציעלע שטאטישע אונטער-נעהמונג, אזוי ווי די גאזאווניע א. א. דער פאר-שלאג ווערט אנגענומען. אין דער דאזיגער אפ-טיילונג זענען געוועהלט געווארען: שוסטער, מיל-מאן, ווארטשאק, וואיצוואדזקי, ביאלער און עוואלד.

דער רעגולאמין פון דער רעווידיר-קאמיסיע פאר דער קאמונאלער אפשפארונגס-קאסע ווערט אנגענומען. די סאציאליסטישע פראקציעס האבען אריינגעטראגען פאלגענדען דרינגענדען פארשלאג: די טעקסטיל-אינדוסטריעלער האבען אפגעזאגט די פאדערונג פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען חת-נען שליסען א קאלעקטיווען אפמאך. די טעקסטיל-ארבייטער האבען אלס ענטפער דערויף ערקלעהרט א שטרייק, וועלכער דויערט זייט דעם 6 ד. ח.

דער שטאט-ראט דריקט אויס זיין ווארימע סימפאטיע די שטרייקענדע ארבייטער, וועלכע קעמפען וועגען גערעכטע פאסטולאטען און ווינ-שען זיי צו דערגרייכען א פולען זיג.

די ראטמענער מילמאן (בונד) און קאוואל-סקי (פ.פ.ס.) האלענדערסקי (פ.צ.) רעדען בענוי ארום דעם קאנפליקט אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע דאן ווערט דער פארשלאג אנגענומען.

פון האנדעלס-געריכט

פירמע "ו. ב. זיסמאן" בעט א "נאדזור". — אפעלאציע-געריכט בעשטעטיגט די רעגולאציע פון "נ. י. ריבא"

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון האנדעלס-געריכט, האט די פירמע "וואלף בער זיסמאן", בע-זיצער פון דער מעכאנישער שור-פאבריק (אגראר-דאווא 9) אפגעגעבען א ביטע וועגען א "נאדזור".

דער בילאנס שליסט זיך מיט דער סומע 148,764 זל. די אקטיוון שטייגען איבער די פא-סיוון מיט 67.989 זל.

פירמע "נחום י. ריבא" (פעטריק. 64) איז דעם 21-טען מערץ 1931 געשלאסען געווארען א רעגור-לאציע-אפמאך מיט די קרעדיטארען לויט וועלכען די פירמע רעגולירט אויף 10 פראצ. אויסצוצאהלען אין פיר האלביעהרליכע ראטעס.

אדוו. זאבערמאן האט אין נאמען פון א טייל קרעדיטאר'ען אפעלירט צום אפעלאציע-געריכט אנווייזענדיג אז ריבא האט היינט אין בערלין, וועלכע דארפען אנגעשלאסען ווערען צו דער אופאדלאשטש-מאסע.

דאס אפעלאציע - געריכט האט דאך דעם אפמאך אויף צוהן פראצענט בעשטע-טיגט, און געהט אריין אין קראפט ד. 25-טען נאוועמבער ד. י.

* * *

אויף דער לעצטער זיצונג פון האנדעלס-געריכט איז בעטראכט געווארען די אנקלאגע פון מענדעל גאלדבערג, אין וועלכער ער שטעלט פעסט, אז ער איז נישט קיין שותף צו דער געפאלענער פירמע "גאלדבערג און היימאן" אין אלעקסאנדער. די פיר-מע געפינט זיך גאר אין זיין הויז, און איבער פון די שותפים איז זיין זוהן, אבער צו דער פירמע דאט ער קיין שום שייכות נישט, ער בעט דערום איהם אפ צוטיילען פון דעם אופאדלאשטש.

דאס געריכט האט די אנקלאגע איינגעפונען פאר ריכטיג, און מענדעל גאלדבערג איז אפגע-טיילט געווארען פון אופאדלאשטש פון דער פירמע.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופאדלאשטש פון דער

קעגען דעם מכלכל חיים...

א ביליגער אופן צו מאכען דעם מאגיסטראט פאר א בעשפייזער

(2) לעצטענס מעלדען זיך אי דער אפטיי-לונג פאר געזעלשאפטליכער שוץ ביים מאגיסטראט פערשידענע פערזאנען מיט פאלשע שפייז-קארטלאכען.

מחמת דעם זענען פערהאלטען געווארען די 2 האליע-הענדלער (פון דער באוואמ'עיסקא) ישראל מילשטיין און יצחק בערמאן, וועלכע האבען איבער-געגעבען פאלגענדעס:

מיט עטליכע טעג צוריק איז צו זיי געקומען אן עלעגאנטער יונגערמאן מיט א טעקע אין האנד, וועלכער האט זיי דערקלערט, אז זיי קאנען מאכען א גוט געשעפט, ווי דהיינו: פאר אנדערהאלבען זלאטעס האט ער זיי צוגעזאגט איינצושרייבען אויף דער רשימה, פון די, וואס געניסען פון שפייז-אונטערשטיצונג ביים מאגיסטראט. שפעטער — האט ער זיי געגעבען צו פערשטיין — וועט צו אייך קומען א קאנטראלער, וועלכער וועט אייך צושטעלען דעם געהעריגען טאלאן אויף אפצונעהמען די שפייז, און איהר וועט איהם דערפאר דארפען בעצאהלען 6 זל. מיט 50 גראשען.

וכך היה — און אזוי איז עס געשעהען מיט די 2 אגגערופענע, און, וואהרשיינליך, אויך מיט נאך אנדערע.

אין רעזולטאט פיהרט פאליציי אג'ע'גישע אויספארשונג.

נאכ'ן אטענטאט אויף דער באהן-ליניע לאדז—לאוויטש—ווארשא

(2) אין שייכות מיט דעם ענטדעקטען אטענטאט אויף דער ליניע לאדז - לאוויטש - ווארשא (די מעשה מיט די ארויסגעשרויפטע שרויפען אויף די שינעס) ווערט איצט פערענדיגט די אויספארשונג.

סיי דער פערלויף פון דער אויספארשונג, סיי די ביז-איצטיגע רעזולטאטען איהרע ווערען דערווייל געהאלטען שטרענג בסוד.

די באהן-מאכט איז זיך משער, אז דאס שטיקעל ארבייט האבען אפגעטון קויהלען-גובים כדי ארויסצורופען א קאטאסטראפע פון א משאות-צוג, און בעת'ן טומעל קאנען גנבענען קויהלען.

Dr. med. **H. LUBICZ**

ספעצ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.

צענעלניאנא 7, טעל. 141 32.

נעהמט אן פון 8–10 פריה, פון 12–2 נאכמ. און פון 5–8 צוועגר. זונטאג פון 9-11 בייטאג.

יודיש טעאטער אין "פילהארמאניע"

טרופע אונטער דער לייטונג פון משה ליפמאן.

היינט, פרייטאג און מארגן, שבת, 9 אווענד

שאטעס אונ מאמעס! שוועסטער און ברודער! אלע מוזען קומען זעהן די

סענסאציאנעלע פרעמיערע — צום ערשטען מאל אין לאדז!

דער גרויסער ביגען-שלאגער, געשפילט געווארען אין ווארשא 200 מאל נאכאנאנד

"די ווארשאווער אונטערוועלט"

אין 4 אקטען, 5 בילדער פון י. וואקסמאן, מוזיק פון בעוואוסטען קאמפאזיטאר קימאק

דער שפאנענדער אינהאלט עלעקטריזירט דעם צושויער!

די העליכע אונטערוועלט-טיפען; די טראגישע און קאמישע סצענעס;

די פרעכטיגע מוזיק-נומערן, וועלען דורך אלעמען בעוואונדערט ווערען.

בילד 1: ארגענטינער עקספארטערען... בילד 2: דער פרישער קרבן. בילד 3: א שמחה ביי דער אונטערוועלט. בילד 4: אין די אייזערנע לאפעס פון שאנד. בילד 5: קרבנות פון גאס.

גאסען-לידער / אפאשען-טענץ / הורא-באלעט!

פרייזען פון 80 גר. ביז 2,20

שבת. 4 נאכמ. פרייזען פון 49 גר. ביז 1.70 אברהם גאלדפאדען'ס היסטארישע אפערעטע

לכבוד פורים! נאר 1 מאל

אחשורוש

אין 6 בילדער. קינדער צאהלען 49 גר. אויף אלע פלעצער. גרויסער כאר און ארקעסטער

זונטאג, 9 אווענד — פרייליכער פורים-אווענד! — 2 גרויסע פארשטעלונגען.

4 אקטען אפערעטע. 12 נומערן רעוויו.

"דער געראטענער פורים-קוילעטש" לייענט זונטאג דעם אנאנס!

בילעטען צו בעקומען אין קאסע.

טאג-נאטיצען

"פאקט" — אין א מזלדיגער שעה

אין די לעצטע יאהרען האט דאס יודישע טע-אטער שטארק געליטען פון דעם גוט-בעקאנטען קרענקליכען "סטאר"-סיסטעם, וואס האט בע-הערשט די יודישע ביהנע. ביי פערשידענע געלעגע-נהייטען האבען מיר נישט איינמאל געפיהרט א קאמף געגען דאזיגען שעדליכען סיסטעם, וואס האט נישט נאר געשטערט די קינסטלערישער ענטוויקלונג, נאר פשוט געבראכט א סך מאטעריעלען שאדען.

איז מען דאך שוין געהאט אזוי-ווייט אוועק מיט דער מין "סטארעווען", אז יעדער מיטעלמעסי-גער אקטיאר, וועלכער פלעגט אמאל העןען, פאר זיך, אביסעל מעהר אפלאדיסמענטען, פלעגט ער באלד פערייסען מיט דער נאז און זיך לאזען איר-בער דער מדינה "סטארעווען". ארומגעדרינגעלט זיך מיט איניגע גאנץ אומפעהיגע מענשען, כדי ער זאל זיך "ארויסזעהען". דאס זעלבע האבען דאך אויך געטון אונזערע פעהיגסטע און טאלאנטירטסטע אקטיארען. דער רעזולטאט דערפון איז געווען א גאנץ פערשטענדליכער — ס'טעאטער איז צובראָ-כען געווארען און די בעסטע פון אונזערע אקטיס-טען זענען פשוט געבליבען אויפ'ן גאס, נישט גע-האט וואו צו שפילען.

איז אבער געשעהן דאס, וואס עס האט גע-דארפט געשעהן — דער עולם האט "גענומען א וואָרט" און — האט אויסגעמיטען ס'טעאטער, אזוי-ארום איז ווידער אמאל לעבעדיג-געווארען דאס פראבלעם פון גוטען אנסאמבל-טעאטער און עס הערט זיך דאס געשריי: אוועק מיט'ן סטאר-טעאטער!

אויף אונזער שטאט איז אויסגעפאלען דער גורל נאכצוצעהמען די ערשטע פעראייניגטע טרופע, אין וועלכע עס געפינען זיך פינף פון די בעסטע ארטיסטישע כוחות, וואס מיר פערמאגען. עס גלאנצען ארויס אזעלכע נעמען ווי: מארעווער-סקי, טורקאוו, שטיין, סעגאלאוויטש און שליט. דאס איז א דערפרעהענדע ערשיינונג אין אונזער יו-דישען טעאטער. דאס דארף פערוואנדעלט ווערען אין א געזעלשאפטליכען יום-טוב אויף דער יו-דישער גאס.

ביי די ביז-איצטיגע אונגארמאלע בעדינגונ-גען, פלעגען ארום די זעלבע פינף נעמען, זיך קאנצענטרירען פינף טרופעס. איצט זענען זיי פער-אייניגט אין איין טרופע, פאר וועלכע זיי דארפען ניזמען זייערע קינסטלערישע כוחות.

אויב אויף לאדז איז אויסגעפאלען דער מזל בייצוואוינען די דערעפענונג פון דעם נייעם טע-אטער, איז דאס א בעווייז, אז אין לאדז איז פאר-האן דער גוטער באדען דערפאר, אז אין לאדז זענען רייף-געווארען די בעדינגונגען פאר א גו-טען טעאטער, און אז אין לאדז איז פארהאן א ריינע אטמאספערע פאר א גוטער יודישער טע-אטער-בעוועגונג.

אלס לאקאל-פאטריאטען ווילען מיר — און מיט רעכט — זיין שטאלץ דערויף, וואס "פאקט" האט אויסגעקליבען לאדז פאר איהר ערשטע מקום מנוחה. ווייזט אויס, אז זיי האבען דערשמעקט, אז די לאדזער טעאטער-לופט איז א גינסטיגע, פאר זייערע ערשטע שריט.

עס לאזט זיך דערביי נישט פערביגעהען אהן דער בעמערקונג, אז אין לאדז ווערט די יודישע טעאטער-אטמאספערע, שוין מעהרערע יאהרען גע-רייניגט — און מיט גרויס עקשנות — דורכ'ן קינסט-לערישען קליינקונסט און קאמערנאל - טעאטער, "ארארט". יא, יא, דאס איז א פאקט, וואס לאזט זיך נישט אויסמיידען. אויב "פאקט" האט איצט מעגליכ-קייטען צו שטעלען די ערשטע שריט ביי אונז אין שטאט, ליגט אין דעם נישט וועניג, די השפעה פון "ארארט".

זאגען מיר צו דער היינטיגער דערעפענונג פון "פאקט": לאדז איז א שטאט מיט א גוטע טע-אטער-טראדיציע, צו טעאטער איז לאדז ערנסט און שטרענג; שטעלט גרויסע פאדערונגען; לאדז וויל נישט וויסען פון קיין פשרות; לאדז האט פיינד דעם מיטעל-וועג. אויב לאדז קאן דולדען א שלעכט שונד-טעאטער, קאן זי אבער נישט דול-דען קיין הינקענדיג קינסטלעריש-טעאטער; לאדז פאדערט גאנצקייט, האט פיינד שטיקלעך און ברעק-לעך. "פאקט" מוז דאס האבען אין זינען ביי דער ווייטערדיגער ארבייט, כדי עס זאל נישט קומען צו קיין ענטוישונג פון ביידע צדדים.

לאדז וויל האבען א גוטען יודישען טעאטער און אויב "פאקט" וועט דאס בעווייזען צו געבען, וועט דאס יודישע לאדז זיי אויפנעהמען מיט בע-גייסטערונג און עס וועט קומען צו א פריידיגען צוזאמענלעבען צווישען עולם און טעאטער.

פון אונזער זייט לעגען מיר אויף דער שוועל פון נייעם טעאטער, די הארציגסטע ברכות, פער-בינדען מיט די ווארימסטע געפיהלען פון דער גאנצער יודישער געזעלשאפט.

"פאקט" בעהמט איצט דאס ווארט. זאל זיין אין א מזל'דיגער שעה!

טעאטער מענש.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בײנאכט דיזשורירען: ש. יאנ... לעוויטש (אלטער מארק 9), ל. שטעקעל (לימאַנאָווסקיעגא 37) ב. גלוכאָווסקי (נאַרוטאָוויטשאַ 6), ס. האַמבורג (נאלעווקי 50), ל. פּאַוולאָווסקי (פּעטריקאָווער 307), א. פּיאָטראָווסקי (פּאָמאָרסקאַ 91).

רייזן זאָל ביליגער ווערען

אין שייכות מיט די קלאַנגען וועגען דער צופאַלונג פונ'ם אינטערנאַציאָנאַלען רייזע-קאַרטעל, זענען אין די לאָדזשער טוחרישע קרייזען אָנגעקומען ידיעות וועגען דעם מעגליכען באַדייטענדען פאַלען פון די פרייזען אויף רייז.

עושה שלום במרומיו...

שוץ-הכנות געגען גאַז-אַטאַקעס

(2) ווי מיר דערוויסען זיך — וועט די לעהרערשאַפט בעקומען געגען גאַז-מאַסקעס, בכדי צו אויסלערנען די שול-יוגענד, ווי צו בעגיין זיך מיט די דאָזיגע מאַסקעס.

די דאָזיגע מאַסקעס האָבען קיין שום שייכות נישט מיט'ן הײַיאָהריגען פורים.

די סעזאָן-אַרבייטער ווערען זיך אנהויבען דעם 1 אפּריל

(2) דער נייער וואָיעוואָדע, ה' האַוקעגאָוואַק האָט נעכטען אויפגענומען אַ דעלעגאַציע פון „פּראַצאַ", „קלאַסען-פּערײַ" און „כּאָדע", וועלכע ער האָט געזאָגט, אַז די הײַיאָהריגע סעזאָן-אַרבייטען וועלען זיך אָנהויבען דעם 1 אַפּריל, און אַז אין מיטען אַפּריל וועלען זיי שוין וואהרשיינליך, זיין אין פולען גאַנג.

דער שטרייק אין דער קאַטאָן-בראַנזשע — אָהן ענדערונגען

(2) אין דעם שטרייק פון דער קאַטאָן-בראַנזשע זענען לעת עתה נישט אַרייַנגעטראָטען קיין שום ענדערונגען. ביידע צדדים בעמיהען זיך נישט צוגעהן אונטערהאַנדלונגען און פיהרען משמעות אַן אָפּוואַרטונגס-פּאָליטיק.

אַזוי-אַרום ריהרט זיך עס נישט פון אָרט, און דער שטרייק גייט אָן אין זיין פולען פּערנעהם.

די געלד-שטיצע פאַר די שטרייקענדע האָט זיך נאָך נישט אָנגעהויבען, ווייל די זאַמלונגען, צוליבן אַלגעמיינעם טעקסטיל-שטרייק זענען זעהר קנאַפּע.

פון „אוזדראָווסקא"

קראַנקע דאַרפען זיך מעלדען צום ערשטען סעזאָן

פון „אוזדראָווסקא" טיילט מען מיט, אַז דאָס איינשרייבען קראַנקע פרויען אויפ'ן ערשטען סעזאָן קיין „אוזדראָווסקא", קומט פאָר דינסטאג, דעם 14. ד. ח. 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

די קאַנדידאַטקעס דאַרפען זיך מעלדען אין דער קאַנצעלאַריע (ציגעל-גאַס 21) אין דעם אָנגעגעבענעם טערמין, מיטברענגענדיג די פּעסער.

פון דער בערימטער אקאטשימער ביער-ברויערײַ

אַלעמען איז בעוואוסט, אַז דאָס גוט-בעקאַנטע ביר און פּאָרטער פון „אקאטשים" האָבען די זעלטענע מעלות, וואָס זיי זענען געשמאַק, קרעפטיג און נאַהרהאַפט. אַפילו די פיינשמעקער האָבען אָנערקענט, אַז טרינקען דאַרף מען אַ גוט גלעזעל ביר און פּאָרטער פון דער איבעראַל בעוואוסטער ביר-ברויערײַ „אקאטשים".

אויסער דעם עלפּפעהלט די בערימטע ברויערײַ אקאטשים די דערפרישענדע געטראַנקען ווי: רומבאַ, לעמאָנאַדע, אראנטשיא, פּערלא לעשנא, גורסקא וואַסער א. א.

לכבוד פורים איז אויך אַ פּאַסיג שלח-מנות דאָס גוטע אקאטשימער ביר און פּאָרטער.

טעאַטער „סקאַלא"
שרודמיעסקאַ 15, טעלעפאָן 232-33
היינט, פרייטאג, 9 אוונט, מארגען, שבת, 4 נאָכמ. (צו ביליגע פרייזען)
שבת, 9 אָוונט און זונטאָג, 9 אָוונט
פייערליכע דערעפענונג פון טעאַטער
פעראייניגטע אקטיארען
„פאקט"
דירעקציע
זיגמונט טורקאוו אלעקס שטיין
אין די הויפּטראָלען:
אברהם מארעווסקי
קלארא סעגאלאוויטש געניא שליט
זיגמונט טורקאוו אלעקס שטיין
פרעמיערע! פרעמיערע!
פארקויפטע נשמות
(די וואס האנדלען מיט רום)
פּיעסע אין 5 אַקטען פון מ. פּעניאַל און פּ. נירזאַ. איבערזעצט און רעזשיס. פון מנחם רוביו.
אַנסאַמבל: לויט (א. ב.) פרויען: קלארא סעגאלאוויטש, געניא שליט, עווא שטאקפעדער. מענער: מאיר אייזיבערג, יצחק אינוועטאוזש, סלמן גוטמאן, דוד האמבורגער, אברהם וואלפשטאט, זיגמונט טורקאוו, אברהם מארעווסקי, אלעקס שטיין. פאַרשטעהער פון טרופּע: דוד העלפמאן.
נארמאלע פרייזען: פון 70 גר. ביז 3 זל.
ביליגע פרייזען: פון 60 גר. ביז 2.20 זל.
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער.

צוריקהאַלטען עקסמיסיעס פון 1-טן אפּריל ביזן 1-טען אָקטאָבער

אינטערווענץ פון לאָקאַטאַרען-פעראיין (וואָלטשאַנסקא 77)

נעכטען האָט דער אַדוואָקאַט פון לאָקאַטאָרען און סובלאָקאַטאָרען-פעראיין (וואָלטשאַנסקא 77) אינטערוועניִרט ביי דער געריכטס-מאַכט וועגען אָננעהמען ביטעס אויף אָפּצולעגען עקסמיסיעס פון 1. אַפּריל ביז'ן 1. אָקטאָבער ד. י.

לויט די ערקלערונגען פון דער געריכטס-מאַכט וועגען אָפּהאַלטען עקסמיסיעס, דאַרף מען אָנגעבען ביטעס אין דער געריכטס-קאַנצעלאַריע ביז'ן 15. מערץ ד. י.

וועגען גענויע אינפאָרמאַציעס דאַרף מען זיך ווענדען צום סעקרעטאַריאַט פון לאָקאַטאָרען און סובלאָקאַטאָרען-פעראיין (וואָלטשאַנסקא 77).

אלע האבען בעקומען דעם פסק

יודישע טעראַריסטען-באנדע פאַר'ן געריכט

(2) דעם 5. אָקטאָבער פ. י. איז דער 38-יאָהריגער מעכעל איקעלבערג אַריין אין קרעלס רעסטאָראַציע אויפ'ן אַלטען מאַרק, וואו ער האָט געוואָלט אָפּעסען אַ מיטאָג. דאָרט האָט ער זיך בעגעגענט מיט די ברידער מרדכי און יצחק קויפמאַן. אין אַ געוויסען מאָמענט איז אין רעסטאָראַן אַריין דער 28-יאָהריגער שלמה יאַקובאָוויטש, וועלכער האָט אַ קוק-געטון אויף איקעלבערג'ן און איז אַרויסגעגאַנגען.

ווען ער גופא איז אַרויס אין דרויסען איז מען איהם בעפאַלען, אַריינגעשלעפּט אין טויער אויף וואָלבאָרסקא 27 און איהם דאָרט מערדעריליך צושלאָגען מיט רעוואָלווער-קאָלבעס, ברעך-שטאַנגעס, גאַז-רעהרען א.אַז.וו.

אין שייכות דערמיט זענען דעם 16. פ. ח. געשטאַנען פאַרן געריכט די שלעגער: דער 35-יעהריגער כאַסקעל פריילין, דער 28-יעהריגער שלמה יאַקובאָוויטש, דער 27-יעהריגער משה ליבעסקינד, דער 25-יעהריגער גאָדעל אייזעקאָוויטש.

דער 41-יעהריגער גרשון מאָשקאָוויטש אָרער — פּאָקערהאָלץ. דער 6-טער בעשולדיגטער, משה פריליך איז אין געריכט נישט געקומען. דער פּראָצעס איז דאַן אָפּגעלייגט געוואָרען.

נעכטען איז דער פּראָצעס ווידער פאָרגעקומען און אין רעזולטאַט איז אַרויסגעטראָגען געוואָרען פאָלגענדער פּסק-דין: פריליך און יאַקובאָוויטש — צו אַנדערטהאַלבען יאָהר טורמע; אייזעקאָוויטש — אַ יאָהר; און ליבעסקינד מיט מאָשקאָוויטשען — צו אַ האַלב יאָהר.

—==):O:(==—

ערקלערונג וועגען שקל-קאמיטעט

(קאמוניקאַט)

עס האָט זיך בעוויזען אַ נאָטיץ אין דער צייטונג וועגען אַ מכלומרשט נייעם שקל-קאָמיטעט, וואָס זאָל זיך האָבען געבילדעט אין אונזער שטאָט.

די אונטערגעשריבענע גרופּירונגען און אָרגאַניזאַציעס שטעלען פעסט, אַז קיין נייער שקל-קאָמיטעט האָט אין לאָדז נאָך נישט געקאָנט געשאַפען ווערען, שוין צוליב דעם פאַקט אַליין, וואָס אויך דער צענטראַלער שקל-פערבאַנד אין ווארשא האָט זיך נאָך נישט קאָנסטיטואירט לעגאַל אין הסכם מיט'ן בעשלוס פון קאָנגרעס-געריכט.

אגב מוז אויך בעמערקט ווערען, אַז אין לאָדז עקזיסטירט אַ שטענדיגער שקל-קאָמיטעט און קיינער האָט נישט קיין רעכט צו פערעפענטליכען, וועלכע עס איז מעלדונגען און נאָטיצען אין זיין נאָמען.

דער פעראייניגטער שקל-קאָמיטעט אין לאָדז.
ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע, ציונ. אַרבייטס פּאַרטיי „התאחדות", יוד. ס.א.פּ. פועלי-ציון (פעראייניגט מיט צ.ס., פּרויעקט-פערבאַנד וויז"א, השומר הצעיר, התחיה (על המשמר), עת לבנות, החלוץ הכללי, החלוץ המרכזי א', החלוץ המרכזי ב', גורדוניה, פרייהייט, הנוער הציוני, דת ועבודה, גוש העבודה (אונאָפּהענגיגע רעוויזיאָניס.), אגודת ציון (ראַיאָן פון אַלטשטאָט), בני ציון (ראַיאָן פון גייערס מאַרק), י.א.ס.ק. הפועל, ליגע פאַרן אַרבייטענדען א"י, קבוץ ברוכוב. קבוץ בילו קבוץ הבו,ער הציוני.

Dr. Z. RAKOWSKI
ספּעציאַליסט פאַר
אוירען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייטען
11 ליסטאָפּאַד 9 (קאָנסטאַנטינער)
טעל 127-81
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעהמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17
פון 10—11 און 2—3 נאָכמ.

1-טער קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
SPLENDID
נאַרוטאָוויטשאַ 20
היינט איז פּאַלג. טעג!
פילם פון דער העכסטער מאָס מיט אַ רעוועלאַציאָנס-סטאַר = אַנסאַמבל.
קלאַנג-מייסטערווערק, געשאַפען אויפ'ן גרונד פון דער בעקאַנטער ערצעהלונג פון Vicki Baum א. נאָמען.
„מענשען אין האָטעל"
אזא אַנסאַמבל האָט צו זיך נישט קיין שום גלייכען אין דער געשיכטע פון דער קינעמאַטאָגראַפישער קונסט
GRETA GARBO, WALACE BEERY, JOHN BARRYMORE, JOAN CRAWFORD, LIONEL BARRYMORE, LEWIS STONE, JEAN HERSHOLT.
אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג.
פרייקאַרטען, פּאַספּאַרטוס און הנחה-קופּאָנען אונגילטיג. אַפּאַראַטור וועסטערן עלעקטריק.

דעם 19-טען ווערט נישט געלערנט אין די שולעס

(א) דעם 19. ד. ח. אינ'ם נאָמענס-טאָג פון מאַרשאַל פּילסודסקי זענען די שול-קינדער פריי פון די לימודים; די דאַרפען נאָר זיך מעלדען, פרי צו גיין אַלע צוזאַמען אויף גאָטעס-דינסטען.

„קאנסומענטען-ליגע"

קאנפערענץ אין שטאָדט-ראַט

מאָרגען, שבת, דעם 11. ד. ח. 8 אָוונט קומט פאָר אין שטאָט-ראַט אַ קאָנפערענץ פון דער „קאָנסומענטען-ליגע", צו דער ליגע געהערען פעראיינען און אָרגאַניזאַציעס, וואָס האָבען אַן אויפגאַבע צו פערטיידיגען די קאָנסומענטען-אינטערעסען.

מיט רעפעראַטען וועלען אַרויסטרעטען: ד"ר א. טהאָן, מאַג. דאַנציגער און יאַנוש אורבאַך.

אלגעמיינע פערזאַמלונג

פון דער יודישער סעקציע ביים זשורנאַליסטען-סינדיקאַט

היינט 2 אַ זייגער בייטאָג צום ערשטען טערמין און 3 אַ זייגער צום צווייטען טערמין קומט פאָר אין לאָקאַל פון זשורנאַליסטען-סינדיקאַט, פּעטריקאָווער 121, די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון דער יודישער סעקציע ביים זשורנאַליסטען סינדיקאַט.

בילדער-אויסשטעלונג אין „קאַסינא"-פּאַסאַזש

דעם קומענדיגען זונטאָג, 12 פאַרמיטאָג קומט פאָר אין די העל-דעקאָרירטע סאַלאָנען פון „קאַסינא"-פּאַסאַזש, פּעטריקאָווער 67, די פייערליכע ערעפענונג פון דער בילדער-אויסשטעלונג פון די לאָדזער קינסטלער, וואָס וואוינען אין פּאַריז. די אויסשטעלונג געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון פרוי האַלינא אימאָוויטש.

דאקטוירים-באַל לטובת „טאָז"

מאָרגען שבת, קומט פאָר אין מענער-געזאַנג-פעראיין, פּעטריקאָווער 243, אַ גראַנדיעזער דאָקטוירים-באַל לטובת די זומער-קאָלאָניעס פון „טאָז", פערבונדען מיט פערשידענע אַטראַקציעס. ס'איז צו האָפען, אַז די דאָזיגע אימפּרעזע לטובת אזא נוצליכע אינסטיטוציע וועט האָבען דעם געהעריגען ערפאָלג.

פרעהליכער פּורים-באַל מאָרגען אין „הזמיר"

די טראַדיציאָנעלע פּורים-בעלער פון „הזמיר" האָבען זיך שוין קונה-שם געווען. אויך דער באַל, וואָס קומט פאָר מאָרגען אין „הזמיר" בעמאָגט אַ רייך און פרעהליך פּראָגראַם. אין וועלכע עס בעטייליגען זיך אויך די אַרטיסטען: דזשיגאַן און גאָלדשטיין פון „אַרארט", פר"ל. לעווקאָוויטש. דער מענער קוואַרטעט און די ברידער גרינוואַלד, העכט און שאַרפשטיין.

מאָרגענדיגער פּורים-באַל

מאָרגען שבת אָוונט אין ספּעציעל דעקאָרירטען וואַרשאווער זאַל. פּאָלודניאָווא 36, אַ פּורים-באַל מיט'ן אַנטייל פון בעריהמטען אַרטיסט פון לאָדזער שטאָטישען טעאַטער מיכאל זנישש, וועלכער האָט צוגעגרייט אַ ספּעציעלען רעפּערטואַר. דער פּורים-באַל האָט אַרויסגערופען גרויס אינטערעס צווישען די ברייטסטע קרייזען.

מאַגענשמערצען, מאַגענדרוק
פערשטאָפּונג, דאַרם-ליידען, גאַל-געשמאַק אין מויל שלעכטע פערדייאונג, קאָפּוועהטאָג, בעלייגטע צונג, אַ בלאַס פּנים ווערען שנעל דורכן געברויך פון נאַטירליכען ביטערוואַסער
Franciszka Józefa
בעזייטיגט אַ גלאָז אין אָווענד קורץ פאַרן שלאָפען געהען צו טרינקען. עמפּפעהלט פון דאָקטוירים.

לאדזער יודישער קאמעראל-טעאטער
„אראראט“
קינסט. ליטונגג מ. בראדערזאן

ווייסער זאל פון „מאנטייפעל“
43 זאכאדניא 43
אין ניי-רעמאנטירטען טעאטער.

היינט, פרייטאג — 2 פארשטעלונגען: אנהויב 7.45 און 10 אוונט. מארגן, שבת-3 פארשטעל.: 4 נאכמ. (צו ביליגע פרייזן פון 50גר.), 7.45 און 10 אוונט

„די גילדערנע ראקעטע“

זונטאג דעם 12-טען — א גרויסער פורים-פרייהמארגען 12 א זייגער פארמיטאג פרייזן פון 49 גר. ביז 1.99 ערשטע רייה

אוונט — 2 פארשטעלונגען לכבוד פורים 10 א זייגער און א נאכט-פארשטעלונג 12 ביינאכט.

אכטונג! אויף די פורים-פארשטעלונגען א שלח-מנות אין „אראראט“ פאר׳ן עולם. יעדער בעזוכער קען געווינען 2 פלאשן וויין לכבוד פורים, יעדע 50 שטוהלען א מתנה. פרייזן נישט געהעכערט. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

א „באל אהן באל“
ארדענט איין „לינת הצדק“

„לינת הצדק“, איינע פון די עלטסטע פילאנטראפישע אינסטיטוציעס אין לאדז לעבט איבער א שווערען פינאנציעלען קריזיס. די עקזיסטענץ פון „לינת הצדק“ איז בעדראהט.

וועלכער לאדזער יוד ס׳וועט זיך דערויסען פון אט דער טרויעריגער ידיעה, וועט אויפציטערען. ווי אזוי קען מען לאזען אזא אינסטיטוציע, וואס העלפט טויזענדער יודען אין דער צייט פון אן אומגליק. אט די איינציגע נאכט-פאנאטאריע, וואס שטעהט יאהרען-לאנג אויף דער וואך, און ברענגט גיכע הילף אין פאל פון א פלוצלינגע דערקראנקונג — ווי אזוי קען מען דערלאזען אזא וויכטיגע אינסטיטוציע אין אזא קריטישע לאגע?

ס׳איז אן אנגעווייטאגטע פראגע, אבער ליידער א פאקט: די וויכטיגע אינסטיטוציע לעבט איבער א שווערען פינאנציעלען קריזיס.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, האט די פערוואלטונג פון „לינת הצדק“ בעשלאסען איינצוארדנען א „באל אהן א באל“. ד. ה., אזא אונטערנעהמונג, וואס זאל נישט זיין פערבונדען מיט קיין אויסגאבען דאס ארגאניזירען א באל, איז פערבונדען מיט גרויסע אויסגאבען, און ברענגען קיינעם קיין נוצען נישט. און דער סוף איז, אז אין דער קאסע פון „לינת הצדק“ קומט אריין נאר א קליינער טייל פון דער הכנסה.

פון דעם „באל אהן א באל“ וועט די גאנצע הכנסה אריינקומען אין דער פעראיינס - קאסע, וועלכע בויטיגט זיך אזוי שטארק אין מאטעריעלע הילף.

מיר ווילען האפען, אז די יודישע בעפעלקערונג וועט ווארעם אונטערשטיצען די אונטערנעהמונג און די צוגעשיקטע בילעטען אננעהמען, און אזוי ארום ארויסהעלפען די נאכט-פאנאטאריע פון דער שווערער פינאנציעלער לאגע.

די פערוואלטונג פון „לינת הצדק“.

וויכטיג פאר שטרימף-פאבריקאנטן
און שטרימף-סוחרים!!!

איך נעהם אן אויך לוין וואנדע-פלאטיר-שקארפעטען מיט גלאטע סטאפעס מיט די נייעסטע מוסטערן און זיידענע זאקען מיט שטשאלקעס און שפיצען, וואס איך בין איינער אויף לאדז, און אויף פיינע „Ideal“-מאשין 242 נאדעל. נעהם אויך אן פלאר מאקא צו די ביליגסטע פרייזען.

ביטע זיך גלייך צו ווענדען, ווייל איך האב נאך פלאץ אויף די מאשינען. צו ערפאהרען טעגליך פון 10—1 פארמיטאג אין דער שטרימף-פאבריק

„HELITO“ סקלאדאווא 23, פארטער. 1249

פרייטאג, שבת און זונטאג
לעצטע 3 טעג פון דער בילדער-אויס-שטעלונג פון קינסטלער ראזאניעצקי

די בילדער-אויסשטעלונג פון קינסטלער ראזאניעצקי בלייבט אפען נאך 3 טעג: פרייטאג, שבת און זונטאג. די אויסשטעלונג געפינט זיך אויף פעטריקאווער 90 אין די זאלען פון „בני ברית“ און איז אפען פרייטאג פון 8—2, שבת און זונטאג פון 12 ביז 9 אוונט. דער איינטריטס-פרייז איז ביליגער געווארען: 30 גר. פאר אלע.

„רוויקע פארטאגן“

אונטער דעם נאמען איז דערשינען א ביכעל לידער פון דעם יונגען דיכטער י. יאנאס.

„ווארשאווער אונטערוועלט“
פרעמיערע אין פילהארמאניע

פון היינט, פרייטאג אן ווערט געשפילט אין פילהארמאניע די סענסאציאנעלע פיעסע „ווארשאווער אונטערוועלט“, וועלכע איז געשפילט געווארען אין ווארשא מיט גרויס ערפאלג. מיטען אנטייל פון משה ליפמאן.

שבת בייטאג ווערט געשפילט לכבוד פורים, גאלדפאדענס היסטארישע אפערעטע „אחשורוש“, מיט א פארשטארקטען כאר און ארקעסטער.

Druciane ogrodzenia, plecionki i tkaniny po bardzo zredukowanych cenach poleca firma
RUDOLF JUNG, Łódź
Wólczanska 151, Tel. 128-97,
Rok założenia 1894.

יודען אין דייטשלאנד אמאל און היינט

(ענדע פון דער 8-טער זייט)

זענען זיי, צום גוטען און צום שלעכטען, זיי זענען יודען בלויז צוליב דעם יודישער אמונה כאטש פון הלז ביי זיי גאנץ ווייניג געבליבען פון דער דאזיגע יודישער אמונה...

זיי האבען אבער גערעכענט אהן דעם באלעבאס און האבען געמאכט א שלעכטען חשבון. וואס מעהר זיי האבען געזוכט צו פערלייקענען זייער יודישער אפשטאמונג אלץ מעהר האט מען זיי וועגען דעם דערמאנט, וויפיל זיי זאלען זיך נישט האבען געהאט בעקרימט, געווערעהט און געבויגען און דרייען, האט עס זיי אלץ נישט געהאלפען. דעם יודישען פרצוף קען מען נישט אזוי לייכט אפווישען, א „יודע“ בלייבט א „יודע“...

* * *

וויל איך דא חס ושלום נישט מצדיק זיין דעם דין אויף די דייטשע יודען און זאגען, אז זיי האבען געקראגען דאס וואס זיי האבען פעדינט, גאנץ ווייט דערפון, מיר ווילט זיך האפען אז היטלער און דער היטלעריזם זענען נאר אן איבערגעהענדע קראנקהייט.

וואס איך וויל זאגען איז, אז דאס פערלייקענען זיך אליין העלפט נישט, ווע זמענשען פאנגען זיך אן צו שעהמען מיט דעם וואס זיי זענען, הען זיי פאנגען אן עס צו פערבארגען און צו פערלייקענען, מוזען די ארומיגע אנפאנגען צו טראכטען אז עפעס איז דער מעהר מיט זיי, אז עפעס איז נישט גלאט. אז עס איז טאקע דא מיט וואס זיך צו שעהמען. דאס פערלייקענען פון זיך אליין מוז אין די אנדערע ארויסרופען פערדאכט און אומצוטרויען. די לאגע ווערט דערפון נישט בעסער נאר ערגער.

און דאס דארף זיין א מוסר השכל נישט בלויז פאר די דייטשע יודען, נאר אויך פאר יעצטע אלע יודען, וואס זוכען צו פערלייקענען זיך אליין. עס איז אן ארויסגעווארפענע ארבייט!

הילפס-קייט לטובת לינת-החולים

די גרויסע הילפס-ארבייט, וואס עס ווערט פון יאהרען-לאנג געפיהרט פון „לינת החולים“ איז אלעמען בעקאנט. דער קימפעטאריען - קליניק און אמבולאטאריום ברענגען הילף טויזענדער ארימע קראנקע.

בפרט אין דער איצטיגער קריזיס-צייט פערנעהמט דער „לינת החולים“ דעם אויבען-אן צווישען די לאדזער פילאנטראפישע אינסטיטוציעס.

ליידען ליידט די דאזיגע וויכטיגע אינסטיטוציע איבער א שווערען פינאנציעלען קריזיס, און אויב דאס יודישע לאדז וועט נישט ענטגעגענקומען מיט באלדיגער הילף, דראהט דעם „לינת החולים“ א סכנה, וואס ס׳וועט אין דער ערשטער רייה טרעפען די טויזענדער ארימע קראנקע, וועלכע ווערען זיך אהין טאג-טעגליך נאך הילף.

מיר זענען אין דער האפנונג אז די יוד. בעפעלקערונג וועט ווי געהעריג אפשאצען די דאזיגע אקציע און זיך ווארים אפרופען אויף די ארויספאדערונגען דורך אונזער ציימונג און פון זיין זייט אויך ארויסרופען דורכ׳ן „נייעם פאלקסבלאט“ קרובים און בעקאנטע, וועלכע וועלען אזוי ארום ווייטער בינדען די הילפס-קייט לטובת די טויזענדער ארימע יודישע קראנקע.

* * *

פערוואלטונגס-מיטגליד ה׳ שלום בריל, מאגיסטראצקא 13 ענטפערט מיט א שפענדע פון 10 זל. און רופט ארויס פאלגענדע ה״ה:

1. וויצע-פרעזעס ה׳ יעקב דעגענשטיין, זאוואדזקא 25.
2. זאלקינד בראש, 6. שיערפיען 19.
3. רייגאלד נאפטאלי, זאוואדזקא 21.
4. יאקוב ניימאן, זאוואדזקא 21.
5. שלמה זאוואדזקי, טארגאווא 14,
6. שמעון מאיערטשיק, מיעלטשארסקי 33
7. נאטאן ווינבערג, קאמענא 16.
8. שלמה יאבאווסקי, פילסודסקיעגא 6.
9. יוזעף שטערען, זאוואדזקא 24.
10. ישראל שלעזינגער, ליפאווא 9.
11. שאול סאלארז, פאלודניאווא 24.
12. איזאק גראס, נאוואמיעסקא 11.
13. ב. ג. צארנאלעווסקי, פאלודניאווא 2.
14. „טארישעווסקא אפרעטורא“. בארישא 29.
15. פירמא שטילער און ביעלישאווסקי, ציגעל-גאס 52.
16. פירמא גלעזער און האפמאן, ציגעל-גאס נומער 84.
17. געברידער ציטרין, וואלבאסקא 44.

ה׳ לודוויק גליק, גדאנסקא 95 ענטפערט מיט א שפענדע פון 5 זל. און רופט ארויס פאלגענדע ה״ה
1. ה׳ סאלאמאן לעווינזאהן, זשעראמסקא 54.
2. זעליג קליין, זשגאווסקא 4.
3. לאזאר מארגוליעס, פעטריקאווער 46.
4. סטאניסלאוו אמועל, פשעיאזד 20.

ד״ר וואלענבערג, זאכאדניא 68 ענטפערט מיט א שפענדע פון 5 זל. און רופט ארויס:
דירעקטאר יוזעף בירנבוים, נארוטאוויטשא 76
ד״ר ווילנער, ציגעל-גאס 13 ענטפערט מיט א שפענדע פון 5 זל.
ה׳ מ. ש. באהאריער, פאלודניאווא 15 ענטפערט מיט א שפענדע פון 25 זל.

„די גילדערנע ראקעטע“
מיט׳ן ערשט-ראנגיגען אנסאמבל אין „אראראט“

דאס איז איצט די אלגעמיינע מיינונג אין לאדז: — זינט דער „אראראט“ עקזיסטירט האט ער נאך נישט געהאט אזא גלענצענד-צוזאמענגעקליבענעם אנסאמבל, וואס אזא איז א זעלטענהייט אפילו אויף די בעסטע רעוי-ביהנעס.

די נעמען פון מאליווגא ראפעל, שיינע מרים, ליזע שלאסבערג, לילי ליאנא, שמעון דזשיגאן, שמואל גאלדשטיין, דוד בירנבוים, יואל בערגמאן— דאס זענען נעמען, וואס זענען קאנקורענצלאז און פינקלען איצט אמהעלסטען אויפ׳ן פירמאמענט פון דער יודישער קליינקונסט!

עס איז דעריבער קיין וואונדער נישט, וואס דער פולשטענדיג נייער פראגראם, א. נ. „די גילדערנע ראקעטע“, האט שוין אין דער ערשטער וואך זיך געשאפען אזא אויסגעצייכענטען אפקלאנג.

אויף דער פראגע: — וואו געפינט מען איצט פרייד, הומאר, יוגענדליכקייט א. א. וו. איז דער ענטפער קלאר.

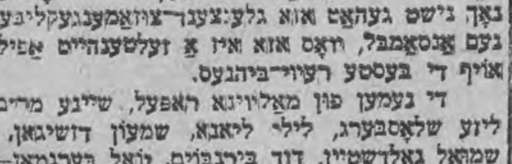

ראדיא-פראגראם
פרייטאג, דעם 10 מערץ 1933

11,40 טעגליכע פרעסע-איבערזיכט, 11,50 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 11,57 צייט-סיגנאל, 12,10 גראמאפאן, 1,20 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 3,10 עקספארט און ווירטשאפטליכע קאמוניקאטען, 3,35 פארלעזונג, 3.50 גראמאפאן, 4,2 רעפעראטען, 5,00 קאנצערט, 6,00 לייכטע מוזיק, 6,50 פערשידענעס, 7.20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס קאמער, רעפערטואר פון די טעאטערן, 7,30 פעליעטאן, פרעסע, 8,00 מוזיק. שמועסען, 10,15 סימפ. קאנצערט, בעת דער פויזע א פעליעטאן, 10,40 ספארט, 10,55 מעטעאראלאגישער און פאליציי-קאמוניקאטען.

שבת דעם 11 מערץ

11,40 טעגליכע פרעסע-איבערזיכט, 11,50 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 11,57 צייט-סיגנאל, 12,10 גראמאפאן, 1,10 קאמוניקאט, 1,15 שול-פריהמארגען, 3.10 עקספארט און ווירטשאפטליכע קאמוניקאטען, 3,25 מיליטערישע ידיעות, 3,35 אוידיציע פאר יוגנד, 4,00 גראמאפאן, 4 20 פארלעזונגען, 5.00 גאטעסדינסט, 6,00 פארלעזונג פאר מאטוזשיסטען, 6,05 לייכטע מוזיק, 7,00 פערשידענעס, 7,20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, 7,30 אוידיציע, 7,45 ראדיא-פרעסע, 8,00 לייכטע מוזיק, 9,00 ספארט-ידיעות, 10,05 שאפען-קאנצערט, 10,40 פעליעטאן, 10,55 קאמוניקאטען, 11,00 טאנץ-מוזיק.

זיין 1-טע פאציענטין

(ענדע פון דער 9-טער זייט)

פערירעט, אז איך האב גאר פערגעסען איך פארשטעלען פאר דער באלעבאטע פון הויז.

ער האט צוגעפיהרט דעם דאקטאר צו זיין פרוי אין מיטען זאל.

— ליבא, — האט ער ארויסגעזאגט, — איך וויל דיר פארשטעלען דר. מארקוס, איינעם פון אונזערע יונגע און גליקליכע דאקטוירים.

און דער דאקטאר האט זיך פונאנדערגעלאכט. דעם באנקירס פרוי האט אויסגעשטרעקט צום דאקטאר די האנט און אויפגעהויבען די אויגען:

— א, איך קען דאך אייך! — האט זי אויסגערופען, — איך בין, גלויב איך, געווען אייער ערשטע פאציענטין.

זי האט דאס אפגעזאגט, און איהר שעהן פנים האט זיך לייכט פערויטעלט.

דער באנקיר און דער דאקטאר זענען געווארען איינגאנצען בלאס.

— און דאס בעווייזט אייך, מיינע פרייגט, — האט דר. לואי קלאוער פערענדיגט זיין געשיכטע, — ווי וויכטיג עס איז פאר א דאקטאר אפצוהיטען פראפעסיאנעלע סודות. איהר וועט איצט אויך פערשטעהן, פארוואס איך האב אויפגעהאנגען א שלאס אויפ׳ן מויל און מוז אייך ענטוישען, ניין, ניין, איך קאן אייך גארנישט דערצעהלען פון מיין אייגענער פראקטיק און פון מיינע אייגענע פאציענטינס.

אבער די צוהערער זענען, קענטיג, געבליבען צופרידען. דר. קלאוער האט זיי דאך דערצעהלט א שעהנע געשיכטע.

מעלדונגען

אגודת ציון אויף אלטשטאט, קאשטשעלנא 4.
מארגען מוצאי־שבת, י״ג אדר, 11/3 8 אוו. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, פלאץ קאשטשעלני 4, צוליב פורים, א פארלעזונג פון ה' יחיאל עליך אד״ט: „וואס איז פורים"?
1245 חברים און סימפאטיקער ווערן איינגעלאדען.

הסתדרות שומרים „תל־חי", גדאנסקא 57.

היינט, פרייטאג, ד. 10. מערץ, 8.30 אוונד: אין צוזאמענהאנג מיט דער יאהרצייט פון יוסף טרומפעלדאר אין תל־חי ארדנען מיר איין אונזער לאקאל א הזכרה־אוונד, אד״ט: „יוסף טרומפעלדאר אלס ציוניסט, רעוואלוציאנער, פראלעטארישער דענקער און קעמפער". רעפערירען וועט ה' מ. כאנאכאוויטש. איינגאנג פריי.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם זיך אנרוקענדיגען טערמין פון דער יובל־אקאדעמיע צוליב דער 3־יעהריגער עקזיסטענץ פון דער ציוניסטיש־העוויזיאניסטישער ארבייטער־פארטיי „גוש העבודה" פאדערען מיר אויף אלע אנהענגער און סימפאטיקער פון ציוניסטיש־רעוואלוציאנער פראלעטארישער יוגענד־בעוועגונג, זיך שטעלען במשך פון דער קינפ־טיגער וואך מיט אונז אין פעריבינדונג, כדי אין איהר קענען אנטיילנעהמען. 1282

יודישע געזעלשאפט פאר לאנדקענטעניש אין פוילען, אפט. לאדז, וואולטשאנסקא 35, טעל. 121-53

קאמוניקאט

פרייטאג, דעם 10. ה. ח. 9 אוונד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א פארלעזונג פון ד״ר ירמיהו פרענקעל אד״ט: „לאנדוויסענשאפט אין דער העברעאישער ליטעראטור" — פאר מיטגליעדער איינגאנג פריי. —

שבת, דעם 11. ה. ח. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל „א קאנצערט פון ווארט און שפיל" (פורים־אוונד) אין דער אויספיהרונג פון דער יודישער קאמער. סטודיע „קלאנגען", אונטער דער ליי־טונג פון משה פולאזוער. אנהויב 10 אוונד.

זונטאג, דעם 12. ה. ח. קומט פאר אן אויספלוג אין שטאטישען שפיטאל פאר כראניש־קראנקע. צוזאמענטרעף 11.30 אינדערפריה אויף וויונעריס־גאס נומער 25—27. אנפיהרער פריינד אפרים סעריסקי. צופאהר מיט נומער 14.

שבת, דעם 11. ה. ח. קומט פאר אן אויספלוג און ווינטער־סעזאן פון דער שטאטישער קונסט־גאלעריע. צוזאמענטרעף פינקטליך 11.30 אינדערפריה אין שענקעוויטש פארק—פאר דער גאלעריע. אנפיהרער פריינד מ. נאכומאוו.

זונטאג, דעם 12. ה. ח. 5 נאכמיטאג קומט פאר אין איינע עם לאקאל „א חבר'ישער טיי־אוונד" ביי דער געזעלשאפט ווערט געשאפען א קורס פאר עספעראנטע, יודיש, ענגליש און העברעאיש. איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט יעדען טאג (א חוץ שבת און זונטאג) פון 8—10 אוונד. 1221

דינסטאג, דעם 14. מערץ, 6 אוונד וועט אין פערמיטלער פערבאנד, פעטריקאווער 69 פארקומען אן אלגעמיינע פערזאמלונג. אלע מיטגלידער ווערען געבעטען צו קומען. 1246

צוליב טעכנישע סבות, ווערט דער פורים־באל, וואס האט געזאלט פארקומען שבתצונאכטס, דעם 11. מערץ אין „יוד״א", לטובת דעם „בית־היתומים", זגערזשער 40 אפגעלייגט.
1280 מיט אכטונג די פערוואלטונג.

Dr. med

JÓZEF IZYKSON

Południowa 9 — Tel. 210-75

ספעציאליסט פאר אויערן, נאז און האלז־קראנקה. שפראך־ און שטים־שטערונגען.
נעהמט אן פון 5 ביז 7 אוונד
אונ אין דער לעטשניצע בושטשינער 11 פון 12-1

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	— — —	76.50
3 פראצענטיגע	בוראוולאנע	41.50
4 „	דאלארובקא	52.00
7 „	סטאביליזאציע (אמ.)	55.88
8 „	ווארשאווער פאנד־בריף	42.00
8 „	לאדזער	38.00
ענגלישע פונט	— — —	30.90
דאלאר	— — —	8.70
גאלד־דאלאר	— — —	9.15
גאלד־רובל	— — —	4.90

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90

ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוועכע, אלע ארט, אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.
נעמט אן פון 2-8 און פון 9-5 אוונד.
בעזונדער ווארטע־צימער פאר פרויען.

SKŁAD **Sukna i Kortów**

J. MILGROM i S-ka

OGRODOWA 1 tel. 242-52

עמפפעהלט צום בעפארשטעהענדען סעזאן א רייכען אויסוואהל פון ערשטקלאסיגע

הערען= און דאמען = שטאפען

די נייעסטע מוסטערן פון **בילליצער, טאמאשאווער** און אנדערע פאבריקען

די פרייזען זענען צוגעפאסט צו די איצטיגע פערהעלטנישע!

RADJO EUROPA „SIX"

RADJO EUROPA „SIX" B.L.Ł.

דאס לעצטע ווארט פון ראדיא־טעכניק!

נייעסטע ראדיא־אפאראטען, וועלכע גיבען די פאלג. ראדיא־סטאציעס:

TABELA STACYJ

Stacje	Fala	Stacje	Fala	Stacje	Fala
Łódź	233	Leningrad	351	Ryga	525
Bordeaux	236	Graz	352	München	532
Triest	247	Londyn (Regional)	355	Palermo	537
Barcelona	252	Stuttgart	360	Sundsvall	541
Gliwitze	253	Algier	363	Budapeszt	550
Tuluza	255	Helsingfors	368	Wilno	566
Hörby	257	Sevilla	368	Lajbach	574
Frankfurt	259	Westerglen (Schott.Reg.	376	Swerdlowsk	824
Londyn	261	Lwów	380	Budapeszt II	840
Mähr-Ostrau	263	Tuluza (Privat)	385	Leningrad	900
Valencia	267	Lipsk	389	Charków	937
Bari	269	Bukareszt	394	Moskwa (Kom.)	1000
Turin	273	Daventry (Midland)	398	Kiew	1034
Heilsberg	276	Sottens	403	Tyflis	1071
Presburg	278	Katowice	408	Oslo	1083
Westerglen (Schott Nat.)	288	Dublin	413	Moskwa-Pop.	1100
Koschau	293	Rabat	416	Mińsk	1105
Hilfersum	296	Berlin I	419	Kalundberg	1153
Reval	298	Madryt	424	Luxenburg (V.)	1190
Manchester (Nat.)	301	Moskwa	424	Reykjavik	1200
Bordeaux-Laf.	304	Belgrad	431	Stambuł	1200
Neapol	318	Sztokholm	435	Wiedeń (Versuch)	1255
Göterberg	321	Rzym	441	Moskwa (Gew.)	1304
Breslau	325	Odessa	450	Motala	1348
Poste-Paryż	328	Beromünster	459	Warszawa	1411
Mailand	332	Langenberg	472	Daventry (National)	1554
Poznań	334	Manchester (Nat.)	480	Königswusterh	1634
Brüssel	337	Praga	488	Radjo-Paryż (Pr.)	1724
Brünn (Brno)	341	Florencja	500	Lahti	1796
Strasburg	345	Brüssel	509	Huizen	1875
Barcelona	348	Wiedeń	517	Kowno	1935

BRACIA LAJB · ŁÓDŹ · ZGIERSKA 9 · TEL · 164-95

צוקערניע

F. GRYCENDLER

פיעטריקאווער 62, טעל. 214-87

עמפפעהלט אויף **פורים** די בעקאנטע מיט זייער גוטסקייט **טארטען, צוקערווארעז, שאקאלאד א.א.וו.**

1242 מיר בעטען וואס פריהער צו בעשטעלען.

תורה, מדות און דרך ארץ

ווערט געלערנט אין 7־קלאסיגען מוסטערהאפטען

חדר „תורה ודת"

עם גן־ילדים (פרעבעל־שול)

פלאץ וואלנאשטשי 6 (נייי־שטאט)

ביכהאלטעריע

איינפאכע און דאפעלטע

איטאליענישע און אמעריקאנישע

ווי אויך מאשין־שרייבען און רעכענען לערען איך אויס גרינדליך פאר 25 זל. מיט א קורצער מעטאדע אין פערלויף פון 1 חודש 15 זל. בלויז מאשין־שרייבען אין משך פון 3 וואכען נור 6 זל. קילינסקיעגא 50. פראנט־אפיציגע 1־טער שט. מיר ערטיילען אויך קארעספאנדענץ, האנדעלס־אריטמעטיק און סטענאגראפיע.

פאר די וואס ענדיגען בוכהאלטעריע און קארעספאנדענץ — סטענאגראפיע אומזיסט. 1221

לעהרערס

מיט רעקאמענדאציע־רעכט 18 יאהר פראקטיק, ערטיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, עספעראנטע, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.

שוו. יאקובא 12, רעכטע אפיצינע, 1־טער שטאק, וואוינונג 30, שיף.

ספעציעלע אמבולאטאריום

פאר הארץ־קראנקהייטען

אונטער דער לייטונג פון געוו. ארצט פון ווינער און לאנדאנער קליניקעס פאר הארץ־קראנקהייטען ד״ר פ. וואלף. עלעקטראקארדיאגראף, רענטגען, אנאליזעס צו פארשען די פונקציעס פון הארץ. ווארשא. ניעצאלא 4 פון 1 ביז 7 אוונד. טעל. 215-80. א וויזיט מיט אלע דורכלייכטונגען 5 זל.

היגיענישע מאטראצען

איז צו בעקומען
ביים מאפעצירער

J.BRESLER, Południowa10

1202 (אין הויף).

כירורגיש־וועכנעריז־קליניק

„SANATO"

S. Z O. O.

אגראדאווא 10 טעל. 213-57

1־טע און 2־טע קלאס

געבורטען II קל. 175 זל.

לאמפען

אלער ארט אין די שענסטע און נייעסטע מאדעלען אייגענע אויסארבייטונג, עמפפעהלט דאס רענאמירטע

לאמפען־געשעפט

A. I. Eisner S^{cy}

פאלודניאווא 25, טעל. 178-74.

ביליגסטע פרייזען. —::— גוטע בעדינגונגען.

פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אויסגעדרוקטע צייכענונגען.

פיהרט אויס ועמטליכע רעפאראטורען.

ווארנונג

אזוי ווי איך האב מיך דערוואוסט, אז אויף דער פארשטאדט פון לאדז פראקטיצירען פערזאנען וואס גיבען זיך אן אויף מיין נאמען, ווארען איך, אז מיין ערצטליך־דענטיסטישער קאבינעט און טעכניש־דענטיסטישער לאבאראטאריום געפינט זיך נור אויף פאלודניאווא 2.

Lekarz dentysta
Jakób Karmazyn
Południowa 2.

Dr. med. **Haltrecht**

ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און געשלעכטס־קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21

נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1 ביז 2 מיטאג און פון 5—9 אוונד. זונטאג פון 10—1 בייטאג.

פאר ארבייטסלאזע לעטשניצע־פרייזען

Dr. S. Kantor

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראנקהייטען

וואוינט יעצט אויף

PIOTRKOWSKA 90, tel. 129-45.

נעהמט אן פון 8—2 נאכמיטאג און פון 4 9 אוונד, זונטאג און יום־טוב פון 8—2 נאכט.

Dr. med. H. SZUMACHER

הויט און ווענערישע קראנקהייטען 879

פיעטרקאווער 56, טעל. 148-62

נעהמט אן טעגליך פון 1½-4 נ״מ און 6-9 אוו. זונטאג און אנדערע חגאות פון 10 ביז 1 בייטאג.

Dr. med.

H. ZELICKI

פרויען־ און אקושעריע־קראנקהייטען

גלובנא 41, טעל. 237-69

נעהמט אן פון 1-2 מיטאג און פון 4—8 אוונד.

Dr. S. Szifris

אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען

אויף **נאוואמיעסקא 15** טעל. 130-42

Dr. med. Z. DATYNER

אוראלאג

ספעצ. פון נירען, בלאז־ און אורין־קראנקהייטען

וואוינט יעצט

ul. ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.

נעהמט אן פון 8 ביז 9 פריה און פון 3—6 אוו.

קלאנג-קינא-טעאטער
Grand-Kino
אנהייב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12בייטאג

היינט און פאלגענדע טעג! — 1-טער פוילישער פילם — היינט און פאלגענדע טעג!

„יעדע איז דערלויבט צו ליבע...”

אין די הויפט-ראלען: Dymsza, Maszyński, Zimińska, Conti, Lawinski i Skonieczny — מוזיק: Karasiński i Kataszek
אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבע פון FOX. — אטענטאט אויפ'ן אמעריקאנער פרעזידענט רוזוועלט. — בעמיהט אייך ווענן אונזערע פרעמיען-קאנקורסען. —:— פרייזען פון 4–5 נאכמיטאג 49 גר., 80 גר. און 1.09 —:— פון 5–6 נאכמיטאג ווענן אלע פלעצער 1.09
אויף די איבריגע סעאנסען 1.09, 1.70 2.50

LUNA

היינט פרעמיערע! וואונדערשעהנער פילם, וואס פולסירט מיט אונגארישען טעמפעראמענט, ארומגענומען מיט דעם רייץ פון דער אונגארישער מוזיק א.ז.וו.

„אונגארישע ליבע”

אין די הויפטראלען: די יונגע רייצענדע ROZSI BARSONY אין דער העלד פון „הערצער-קאמענדע” TIBOR HALMAY
אויסערן פראגראם: צייכנונגס-נראטעסק און אקטועליטעטען. אנהויב 4 נאכמיטאג, שבת, זונטאג און יום-טוב פריהמארגען-פארשטעלונגען 12 בייטאג

קלאנג-קינא-טעאטער
PAN
11 ליסטאפאדא 16.

היינט און פאלגענדע טעג! דאפעלטער פראגראם!

I.
„טאנג'ס נקמה”
מעכטיגע עמאציאנירענדע דראמע פון א כינעזער, זיין ליבע און שנאה
אין די הויפט-ראלען: Loretta Young, E. Robinson
אנהייב טעגליך 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 בייטאג. —:—

II.
גרויסער פילם געשאפען אויפ'ן גרונד פון דער ערצעהלונג Mniszkówny
TRĘDOWATA
אין די הויפט-ראלען: J. Smosarska, J. Węgrzyn
נעכסטער פראגראם: „GŁOS PUSTYNI” מיט Nora Ney, Brodzisz, Bodo

קלאנג-קינא-טעאטער
„CORSO”
זשעלאזנא 2/4.

פערקלענערטע פרייזן
18.630 צושויער אין דער ערשטער וואך
פון רעקארד-ערפאלג פון פילם
„פארט-נעכט”
אויף די ערשטע סעאנסען 40 גר. און 49 גר. אויף די איבריגע סעאנסען 49 גר., 85 גר. און 1,09 זל.
אלזא, אלע אין „CORSO”

ADRIA
3 שלאגער
ראוויטשער פירשטין

METRO
היינט
פרעמיערע!!
הנחה-בילעטען אונגילטיג!

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)
דער זאל איז שטארק בעהייצט.

אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג, זונטאג און יום-טוב 2 א זייגער בייטאג.

היינט און פאלגענדע טעג! וואונדערשעהנער אייראפעאישער פילם! היינט און פאלגענדע טעג!

דאס געענדיגטע ליד
(DAS LIED IST AUS)

אין די הויפטראלען: LIANA HAID, WILLY FORST — יאנא האיר זינגט 3 לידער אין דער דייטשער שפראך.
נעכסטער פראגראם: „ליב מיר היינט” מיט Maurice Chevalier, Jeanette Mac Donald פרייזן I פל. 1.09 II פל. 90 III פל. 45 גר. הנחה-קופאנען 75 גר. שבת 12 פארמ. זונטאג 11 פארמ. פריהמארגען-פארשטעלונגען פרייזן צו 20 גר.

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

לאקאלען

צו פערמיטען ענצעלנע שטובען און שטובען מיט קוכען, וואסער און אפגוס, עלעקטריע, גלייך ארייננציהען זיך. צו ערפאהרען ביים ווירט זגערזשער 43/45.

זאפארט איבערצוגעבען א וואוינונג פון 3 צימערן, קיך און בעקוועמליכקייטען. אלעע 1-טער מאי 35, וואוינונג 5, 1-טער שטאק. פראנט. 1217

א צווייט וואוינונג אפצוגעבען פאר א סובלאקאטאר געגען א קליינעם פרייז מיט אלע בעקוועמליכקייטען ביי אנשטענדיגע מענשען. זשערדאמסקיעגא 45, וו. 25, י. זילבערשטיין. 1217

א שטוב מיט א קיך באלד צו פערדינגען. גושעשינער 11, ביים ווירט. 1132

צו פערמיטען 2 צימער און א קוך אוים'ן דריטען שטאק, אלעיא 1 מאיא 4. 1231

א שטוב מיט א קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען אבצוגעבען, וואולטשאנסקא 67, וו. 16.

א שטוב און א קוך אוועקצוגעבען זאקאנטנא 28 ביי צאלעל. ביליג דירה-געלד. 1224

א בעקעריי פון זאפארט אבצוגעבען אויף מצות אויף 3 וואכען. צו ערפאהרען קאשטשעלנא 3, ביים ווירט פון 8.30 ביז 9 אווענד. דארט איז אויך 2 געוועלבער איבערצוגעבען. 1166

איבערצוגעבען פון זאפארט 1 צימער מיט קוך פאר ביליג דירה-געלד פאלנאצנא 13 לינקע אפיצינע וואוינונג 32. 1278

ס'ווערט געזוכט 2 פרילינגס צו שלאפען, פילסודסקיעגא 25 וואוינונג 24.

זאפארט צו פערמיטען 3 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייט פראנט זאנע-זייט 2-טען שטאק ערפאהרען ביי ריכטער קילינסקי 116 1276

זאפארט צו פערמיטען 1 צימער און קוך 2-טען שטאק וואסער, אבגוס, זאנע זייט וואולטשאנסקא 144 ביי פאקרשיווע ביליג דירה געלד.

זאפארט צו פערמיטען 2 צימער און קוך פארטער קילינסקי 50 ערפאהרען ביי דעם וועכטער. 1276

אוועקצוגעבען א געוועלב מיט א שטוב מיט א פאדערנער שוי-פענסטער. צו דערוויסען אלעקסאנדראווסקא 45 ביי ראזענפעלד. 1266

א האנדעלס-לאקאל אדער פאבריקס-לאקאל פון זאפארט איבערצוגעבען פון ווירט גדאנסקא 40 פאר'ן בלויזען דירה-געלד. 1271

א לאקאל געאייגנעט אויף א פראצאווניע פאר'ן בלויזען דירה-געלד איז פון זאפארט איבערצוגעבען אויף אלט-שטאט 10 ביים ווירט זייטמאן רעכטס. 1270

צו פערמיטען א געוועלב מיט איין צימער, עווענטועל 2 צימער ביליג דירה-געלד נישט אויף קאלאניאל וואולטשאנסקא 144 ביי כאטשעווסקי.

אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 פערזאן, אויך אויספערקויף פון פערשידענע מאלער-שאבלאנען און שפריץ-מאשינען, ביי פישהאף לאדז פולנאצנא 9, כ'נעהם אויך אן פערשידענע מאלער-ארבייט צו בילינע פרייזען. 1281

קויף און פערקויף

צו פערקויפען איין שפול-מאשין פון 24 ווינדעס אין גוטען צושטאנד, ביליג. ניימאן, זאכאדניא 42. 1227

געלעגענהייטליך פרייזווירדיג צו פערקויפען 2 רעגדער-מאשינען אין בעטריב געגען א ביליגען פרייז. צו ערפאהרען ביי קיטנער, וואלבארסקא 4.

פריוואט פאסטענס

ס'ווערט געזוכט א מיידעל און א יונגעל וואס זאל האבען שעהנע שטימען צו זינגען ביי א הארפע און זאל קענען לערנען פויליש, אדרעס בערקא יאסעלעוויטשא 7 אין הויף צווייטער שטאק וו. 37 פון 7 ביז 10 אווענד. 1211

א טאמבורירארבייטער ווערט געזוכט ביי קאהאנע, קילינסקיעגא 64. 1229

עס ווערט געזוכט א קריסט-נייהערין צו גארדינען, צו ערפאהרען אין אדמיני. פון דער צייטונג. 1223

א וואוילטעטיגע אינסטיטוציע זוכט א קוואליפיצירטע קעכין. אפערטען מיט בעדינגונגען אפצוגעבען אין מושב זקנים-הויז פאמארסקא 54.

קוואליפיצירטע טריקא וועש נייהערין ווערט געזוכט, „Elita” Piotrkowska 44 1210

ס'ווערען געזוכט טיכטיגע מיידלעך צו נייהען אויבער-וועש אויף גוטע בעדינגונגען, צו ערפאהרען ביי ראסמאן דרעוונאווסקא 16. 1273

אכטונג שטעפער. עס ווערט געזוכט א געהילף ריכטעווער נאוואמיעסקא 26 פראנט 3 שטאק.

ס'ווערט געברויכט א שטעפער צו כאלעוועס אויף אפאנקעס אהיימצונעמען ביי א. וואלף קאנסטאנטינער 50. 1269

א קוואליפיצירטע קריסט-נייהערין זאפארט געזוכט. אפערטען „ל. וו. 37” 1262

ס'ווערט געזוכט א פעהיגער יונגעל מיט א קליינעם געהאלט, צו ערפאהרען פולנאצנא 7 וו. 32. 1277

א לערן יונגעל פון אנשטענדיגע עלטערן ווערט פון זאפארט געברויכט אין קאפעלושען-געשעפט Kurjer Kapeluszniczy Południowa 15

פערשידענעס

אנ'ערשטקלאסיגער דאמען-שניידער בעשטעלט נעהמט אן פאלטענס צו 30 זל. ווי אויך קאסטיומען לויט די נייעסטע מאדעלען, שולץ וושכאדניע 49 פארטער, וו. 27. 1225

ס'איז געפונען געווארען אין סקאלא-טעאטער א פאר מענער-קאלאשען, אפצונעמען אין אדמיני. געגען אנאנס-קאסטען.

הויזען גיב איך ארויס צו נייהען, צו ווענדען זיך מיט פראבען נאוואמיעסקא 6 וו. 5. 1266

Ważne dla szkół! Episkop do nauki poglądowej, marki zagranicznej, prawie nowy, okazyjnie do sprzedania. — Zgłoszenia do PAP, Nawrot 8, tel. 128 06

polskiego języka, korespondncji i rachunkowości szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Starszych i zapóźnionych specjalną skróconą metodą. Wólczańska 29 m. 1, front, parter. 1079

Bez odstępnego ! Mieszkania, sklepy lokale handlowe, biurowe i fabryczne. Pokoje umeblowane z klatki schodowej od zł. 25. Poleca : „Lokumpol” Piotrkowska 55. 1274

אנאנסען-פרייזן פאר א מילימעטער-שורה
פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער ווייטער 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 " " " " 60— " " " 4
נאכ'ן טעקסט—12 " " " " 18— " " " 8
אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסלאנד 100 פראצ. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט 8 שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס מעהרערדיגע ווארט — 16 גר.

אבאנאמענטס-פרייז:
אין לאדז - + זקאסטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש ; און אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

אפהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר'ן אינהאלט און סאר מין פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיני. איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat”, spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg — Redaktor odpowiedzialny : Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat”, Piotrkowska 21.